

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annales Episcoporum Slesvicensium

Cypræus, Johann Adolph

Coloniæ Agrippinæ, 1634

Historiæ Slesuicensis Liber Secundus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64615)

HISTORIAE

Slesuicensis

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

WALDEMARVS II. Victoriosus, Dux Slesuicensis III. Hamburgum & Lubecam occupauit anno 1200. Postea Rex Daniae 82. Lovvenburgum ad deditiōem compulit. Leges Iutiae (vulgò dasz Löwobuch) confici curauit. Ad Bornhouede victus. Obijt anno 1243. Ringstedj sepultus. Tres coniuges habuit.

*Captum Nicolaus Volmarum flamen adiuit,
Vincula praedicens iam reseranda breui.*

*Et caput agnoscit Papam, nam consulit ipsum,
Edicti vt possit sic memor esse dati.*

A.C.1200.

ANNÒ à nato Christo 1200. Waldemarus, frater Canuti Regis, nepos sancti Canuti, Dux Slesuicensis exortus est, & à Canuto Ducatu inuestitus, vt post videbitur. Canuto autem sub ann. 1203. defuncto, ipse quoq; regnum Daniae consequutus est, & Rex creatus ac designatus fuit. Eodem anno nimirum 1200. plus minus, Nicolaus Episcopus constitutus est, ab Archiepiscopo Andrea Lundensi consecratus. Hac tempestate,

○ 2

Wal-

Waldemaro Episcopo in carcere detento, Adolphus Comes, & Marchio Otho, bellum aduersus Slauos mouent, qui Regi Daniæ parebant, & subditi erant. Quo comperto, Rex collectâ manu militum, per Eidoram in Nordalbingiam transmittere, & Adolphum oppugnare statuit. Cum eò ventum esset, intellexit, Comitem vltra Eidoram castra locasse, & maximum validissimumq; exercitum illic collegisse, vsque adeò, vt omnes summoperè admirarentur, vnde tam ingentem copiarum numerum contraxisset. Cuius metu impulsus Rex, cum illo congredi, prælioq; contendere summoperè dubitaret ac vereretur. Ei enim sese coniunxerant, & subsidio venerant Henricus Bremensis, Marchio Otho, Simon de Tekelenburgo, Mauritius Comes Oldenburgensis. Canutus cum suis inito consilio, moram faciendam, bellumq; dies aliquot protrahendum existimabat. Itaque vt hostem frustraretur, suos in castris continebat, quòd sciret, comitem auxiliarias cohortes mercede conductas, exercitumq; tam numerosum in hybernis diu alere non posse: eumque in posterum tantas copias hyeme elapsa, difficulter iterum contracturum esse, omnino sibi persuasum habebat. Quâ de causâ Rex, exercitu dimisso, retrocedit & domum redit. Vere ineunte, Adolphus arcem Rendesburgensem vallo ac muro firmiter munire cepit, vt inde, quoties res postularet, excurrere, bellum gerere, totamque Holsatiam tueri & defendere posset. Quâ re cognitâ, Rex de improviso interueniens, opus ceptum impedit, quòd potentia ac viribus longè superior esset, quamuis Adolphus milite armato fortiter resisteret & obniteretur. Comes qui videret, frustra se tantum opus moliri ac aggredi, de pace per amicos agere cepit. Rex omnes pacis conditiones omnino abnuuit, nisi

Arcis

Arcis Rendesburgensis deditioem facere paratus sit. Quod cum se facturum promississet, Rex qui sciret, arce in deditioem accepta, nihil sibi obstare in posterum, quò minus in Nordalbingiam rectà contendere posset, pacem fecit. Arce tradita, pontem Eidoræ imponi, arcemq; muniri iussit. Et tandem pactis inducijs discessum est. Anno nondum elapso, Comes Adolphus, vnà cum Comite Adolpho de Dassel arcem Lovvenburgensem obsedit. Milites qui in præsidio erant, cum obsidione non soluerentur, sese Canuto Regi Daniæ dederunt. Adolphus autem, antequam copiæ auxiliariæ aduentassent, arcem expugnauit & cepit. Quæ res nouis motibus, & dissidijs inter Canutum Regem Daniæ, & Adolphum Comitem, materiam dedit, occasionemq; præbuit. Quia & Comes Adolphus, vnà cum Comite Adolpho de Dassel Dithmarsiam prædandi causa inuaserat, quæ, vt supra demonstrauius, Diœcesi Slesuicensi sese submiserat. Vbi pecudibus abactis, & agris fertilissimis vastatis, subditisq; direptis, maximas iniurias & damna intulerunt. Sed & Adolphus multas & exactioibus nobilitatem suam maioribus onerarat ac presserat, quàm vt eas ferre ac sustinere possent, ea de causa, quòd Henrico Leoni non restitissent. Quibus rebus commoti nobiles, fuga sibi consulentes, auxilium petitum, ad Regem & Ducem Waldemarum contendunt, & de iniurijs sibi illatis queruntur. Hoc rerum statu, Waldemarus Dux Slesuicensis exercitum in Holsatiam ducit. Cui Adolphus, copijs, quas collegerat, occurrit. Prælio acerrimo dimicatum est in eo loco, qui *Stilnavv* nominatur, & non longè ab oppido *Itzehoensi* situs est. Adolphus, quòd viribus impar esset, victus, exercituq; cæso ac dissipato, *Hamburgum* profugit. Waldemarus hac victoria elatus, celebrisq;

factus, *Itzeboam* & *Plonam* obsedit, easq; captas diripit ac spoliat. *Segebergam* interim muro & vallo muniri iubet Adolphus. Waldemar Dux Comitem fugientem Hamburgum persequitur, quod ciuitas nondum munita esset, sperans se illa potiturum. Inde Albi transmissio in Comitatum Stadensem contendit. Hamburgenses, qui viribus ac copiarum numero longe inferiores essent, Waldemaro venienti supplices facti, sese offerunt, & prodeuntes in urbem eum honorifice deducunt. His victorijs clarus Waldemar Dux, Slesuicum ad suos reuertitur. Anno sequenti Adolphus profugus & exul, in Comitatu Stadensi, copias iterum quas potest cogit, vt comitatus amissos recuperet. Ciues Hamburgenses impensè Adolpho fauebant. Quibus de causis Rodolphum, quem Waldemar Dux Vicarium, & Locum tenentem, vt vocant, Hamburgi vnà cum praesidio reliquerat, vrbe pellunt, & fugant, & Adolphum ad se recipiunt. Adolphus in ciuitatem receptus, eam vsquequaque munire ac firmare cepit, ea fiducia & spe, se ope Hamburgensium, & *Segebergæ* arcis praesidio, omnia, quæ amiserat, iterum adepturum ac recuperaturum esse. His intellectis, Dux Waldemar, collecto exercitu, & copijs auxiliaribus, quas ei subsidio Obotriti & *Dithmarsii* miserant Hamburgum obsidet. Vrbe obsessa, & milite vndique praedante, Comes Gundelinus sese arbitrum interponit, & de pace & obsidione soluenda agere cepit. Quæ hisce conditionibus facta est, vt, si Comes Adolphus Duci Waldemaro arcem *Louvenburgensem* cederet, vrbs obsidione liberaretur. Adolphus eam conditionem accepit, Ducem Waldemarum confestim *Louvenburgum* deduxit, militibusq; qui illam arcem praesidio tenerent, vt sese dederent, imperauit. Obsessi Adolpho parere, & sese dede-

dedere recusant. Adolphus spe falsus, captiuus per Holsatiam traductus & vectus, tandem in carcerem conijcitur, & Waldemaro Episcopo Slesuicensi, cuius partes sequutus fuerat, associatur. Lubeca autem & Hamburgum Daniæ Regi parent. Vniuersam rem geltam paucis explicant *Annal. fol. 201.* vbi aiunt: (*Anno 1201. Canutus Rex Danorum Hammenburg occupat, & Frater eius VValdemarus Dux Albiam intrat, Adolphum Comitem inuasurus. Capta est Hammenburg, & Comes Adolphus conditionaliter ad Ducem egressus vinculatur, & ad Episcopum VValdemarum in carcerem mittitur captiuatus. Capta est etiam Lubeke à Duce VValdemaro. fol. 201. Annal.*) [*Anno Domini M. CC. II. Rex Otho Duci Danorum filiam fratris sui Henrici in Hamburg desponsauit, & Sororem Ducis Helenam fratri suo VVilhelmo. Rex Otho recipitur in Stadio, & Bremâ. fol. 201. Annal.*]

C A P V T II.

Anno 1203. Canutus è viuis excessit. Cui VValdemarus Dux Slesuicensis successit ab Andreâ Archiepiscopo Lunden- si, Regno inauguratus. Annal. fol. 201. Rex electus Lubecam proficiscitur, vt Danorum & Slauorum Rex, & Dux Slesuicensis salutetur. Lubecenses eum honorificè excipiunt. Inde validâ militum manu stipatus, Lovvenburgum contendit, eamq; obsessam, ad deditiorem sollicitat, conditionibus pacis propositis. Inter alias autem, & hoc offert, Adolphum carcere, siquidem sese dedidissent, liberatum iri. Illi acceptis vadibus, viris Nobilissimis, Regi sese dedunt. Adolphus, induciis in decennium pactis, carcere liberatur. (*Anno Domini M. CC. III. Castrum Lovvenburg homines Comitis Adolphi VValdemaro Regi Danorum pro absolutione Comitis redderunt. Annal. f. 201.*)

INterea dum Waldemarus Episcopus Slesuici captus in custodia detinetur, (in quâ septem annos continuos hæsit:) Nicolaus Episcopus, qui ei successit, sæpè illum conuenit, & consolatus est, quòd diceret, vincula & carcerem non fore diuturnum. Daniæ Episcopi, qui Regem comitabantur, & inprimis Archiepiscopus Lundenfis, illius pietate, & aliorum, qui pro eo deprecabantur, petitionibus motus, de eo liberando apud Regem instare, & vrgere cepit, cautionibus tamen adhibitis, ne in posterum Regi nocere posset. Nam cum sanguine Regio ortus esset, liberationem periculosam fore prouidebat, nisi ab eo caueretur. Quibus de causis placuit rem ad Pontificem deferri. Pontifex consultus respondit, eum hac lege vinculis laxandum, si iurasset, se nunquam in illis locis commoraturû, vbi aut Regi suspectus, aut Regno formidabilis & metuendus esset. Rex Pontifici obsequutus, hominem ad Iusiurandum adigit, & viatico dato Romam ablegat, vt tantisper ibi viuat, dum de alio Episcopatu ei prospectum esset. Pontifex, illum, cum plusculum temporis Romæ vixisset, Bononiam secedere iussit: vbi sumptibus Regis viueret, quoad occasio illum promouendi daretur. Interea moritur Hartvvicus Episcopus Bremensis. Canonici plerique, penes quos ius esset eligendi Episcopum, de Waldemaro creando consultant, quòd putarent, se hac ratione honorem legitimum, & ius visitandi Regna Septentrionalia, quod amiserant, recuperaturos. Suffragijs certatum fuit, dissentientibus Canonicis, & inprimis Burchardo Præposito, qui & ipse Episcopatum appetebat. Sed & Hamburgenses electioni intercedunt, & se in postulatione præteritos queruntur, quòd fieri non debuisset, cum Ecclesia Hamburgensis mater sit, idq; in gratiam Regis Waldemari, sub

sub cuius imperio erant, qui eam postulationem gra-
 uiter ferebat. Quâ de causâ plerique Gerhardum
 Osnaburgensem eligendum censebant. Electione ita-
 que Episcopi pendente inter duas postulationes,
 Waldemarus Rex per Legatos Ecclesiasticos & secu-
 lares certior factus est de electione Waldemari Epi-
 scopi Slesuicensis Canonice Bremæ facta: & quòd
 nulla ratio habita esset Ecclesiæ Hamburgensis, quæ
 ius antiquius prætexat, & se Ecclesiæ Bremensis ma-
 trem nominet. At Canonici Bremenses cum alijs of-
 ficialibus ad Curiam missi Romanam, pro Walde-
 maro Episcopo Slesuicensi institerunt, & literas ad
 ipsum destinarunt Waldemarum Episcopum Slesui-
 censem, qui literis lectis, quibus postulatus erat, Ro-
 mam celeri ac concitato gradu contendit, & à Ponti-
 fice confirmationem petit. Pontifex homini gratula-
 tur, quòd post captiuitatem diuturnam, & Episcopa-
 tum Slesuicensem amissum, ad digniorem & subli-
 miorem eueheretur Episcopatum. Papa autem, qui
 memoriâ adhuc teneret, quo pacto Iureiurando
 Waldemarus Episcopus, antequam custodiâ emitte-
 retur, Regi sese obstrinxisset, properandum omnino,
 & confirmationem maturandam existimabat, veri-
 tus, ne, quod accidit, propediem adessent, qui huic
 petitioni intercederent, quorum nonnulli iamdu-
 dum in viam sese dederant. Non ita multò post Ro-
 mam venit Regis Orator, Petrus Præpositus Roskil-
 densis, qui à latronibus in itinere spoliatus, literas,
 quas ad Pontificem Rex dederat, amiserat. Is Pontifi-
 ci, ea, quæ in mandatis habebat, exponit, nimirum
 electionem factam Regi maximè displicere, & ne il-
 lam confirmet, summopere petit, quòd ea iuramêto,
 ab Episcopo Waldemaro Regi dato, refragetur & re-
 pugnet. Cui Waldemarus respondet, se Iurisiurandi

oblitum non esse, imò id sanctè seruare, neque vllò in loco Regi suspecto commorari decreuisse, aut velle. Bremam autem propter loci distantiam esse locum satis commodum ac tutum, ac ab omni fraude ac suspitione alienum, ideoq; se in electione factâ & confirmatione impediri non debere. Præpositus Petrus contra: Bremam esse locum maximè suspectum, Regnoq; Daniæ quàm periculosissimum. Waldemarus Episcopus electus, qui videret, se nihil à Pontifice impetrare posse, re infectâ, & Pontifice infalutato Româ abit, (etsi à Pontifice vsq; ad exitum causæ manere iussus esset) & ad Regem Philippum, Sueuum, quem sciebat Pontifici infensum, properauit, vt operâ eius & præsidio Episcopatum occupare posset. Philippus & literis & Legatis ad Canonicos Bremenses missis, Waldemarum, eiusq; electionem illis diligentissimè commendabat. Quibus lectis, Canonici, qui suffragia Waldemaro dederant, hominem summo honore affecerunt, & venerati sunt, quem Dux Bernardus Bremam reduxerat, ipseq; Waldemarus Episcopus Bremensem occupauit dicecesin, *Annal. fol. 202.* Pontifex autem, Waldemarum, quòd re infectâ, & absque veniâ Pontificis Româ discessisset, vtroque priuatum Episcopatu Bremensi & Slesuicensi, *Annal. fol. 202.* Diris deuouet, & excommunicationis fulmine ferit. Literæ Censuræ Ecclesiasticæ, quibus excommunicaretur, plusculum temporis latuere. Cum autem festum dedicationis Bremæ agigaretur, & populi frequentia oblatura ad altare accederet, is qui literas Româ attulerat, turbæ commistus, eas claufas aræ imponit, & manum celerrimè retrahens abit, neque à quoquam agnitus fuit. Religiosi & Sacerdotes, qui aderant, & ad altare consistebant, mirati, quid sibi literæ aræ impositæ vellent, re diuinâ peractâ, eas re-

signa-

signarunt. Quibus lectis intelligunt, VValdemarum à Pontifice excommunicatum, & non confirmatum esse, Gerhardum autem Osnabrugensem à Pontifice esse electum ac constitutum, qui Episcopatu Bremensi præsideat. VValdemarus Rex, ubi de reditu & introitu VValdemari Episcopi Bremensis, hominis sibi inimicissimi & hostis, accepisset, copijs militum collectis, cum impedire, & ne Episcopatu potiretur, omnibus modis resistere, eique alium substituere decreuit: ciuitatem Stadensem, cuius turres & domos tempestas modicum ante deiecerat, expugnauit, & rebus omnibus in inuentione S. Stephani, die Dominica spoliavit, vt tradunt *Annales fol. 202*. Quamuis ex historia Archiepiscoporum Bremensium, & Albert. Stadenſi videatur colligi, Stadam à VValdemaro non Rege, sed Episcopo fuisse occupatam, vt paulò post tradetur. VValdemarus autem electus, cognito, Regem copias, ad se oppugnandum sibiq; bellum inferendum, contraxisse, contra arma sumere, & militem colligere cepit, quò Regis ditionem inuadat & vastet, vt qui rei bellicæ non ignarus neque inexper-tus esset. Burchardus (al. Bernardus) verò Præpositus Bremensis, qui & ipse ad Episcopatum summoperè adspiraret ac contenderet, Regem permouit, vt ab incepto desisteret, adhibitis in consilium illis, qui sibi summoperè fauerent, suisq; commodis ac ornamentis consultum quam maximè vellent, quos Bremæ & Hamburgi habebat, illisq; Rex paruit. Quibus rebus Præpositus apud Regem gratiam iniuit sibiq; conciliavit maximam, vsque adeò, vt Rex bona, quæ ultra Albim habebat, illi possidenda & fruenda in feudum concederet, & de ijs inuestiret. Sed & Canonici Hamburgenses, vt Regi gratum facerent, in Præpositum omninò inclinabant, cui & Otho inuestituram Episcopalem

scopalem

scopalem dederat. Præpositus itaque electus, magnis promissionibus Stadensium gratiam & fauorem sibi conciliare. Adolphus Comes, qui adhuc à VValdemaro Episcopo stabat, Regem Daniæ metuens, Stadium profugit, idq; quòd eam ciuitatem VValdemarus Episcopus occupare nitebatur. Stadenses ciues, qui Burchardo (al. Bernharo,) toti addicti essent, VValdemaro excluso, Bernardum in urbem receperunt. VValdemarus Episcopus cum animaduertisset, Stadenses pertinaces, neque promissionibus, neque vllâ aliâ arte permoueri posse, vicogendos existimabat. Ei subsidio venerunt Dux Saxoniz Bernardus Anhaltinus, qui filio Friderici Imperatoris, & Henrici Imper. nuper defuncti fratri Philippo, de imperio contendenti, adhæserat. Sed & ipse Rex Philippus, VValdemarum Slesuicensem, in inuidiam æmuli sui, Othonis Imperatoris à Pontifice confirmati, & Regis Daniæ, ad Episcopatum Bremensem euehere cupiebat, sicut & Bremenses, qui VValdemaro vsque ad eò dediti erant, vt sese censurâ Ecclesiastica notari paterentur, sperantes, se hac ratione Henrici Leonis posteris dominatum adfectantibus aduersari, & resistere posse. Expugnataque vrbs Stadensis, ipsis ferijs, reperto sancti Stephani corpori dedicatis, militum cessit direptioni, vt suprâ notauì ex *Albert. Stad. & histor. Archiepisc. Brem.* Sed, vt sunt res humanæ, VValdemari fortuna vnâ cum morte Philippi, ab Ottone VVitelspachio Comite Palatino iuxta Bamberg interfecti, subitò commutata est, vsque ad eò, vt qui in gratiam Regis partes VValdemari hæctenus defendissent, nunc, interfecto Rege, ab eo deficerent. Vbi autem dies aliquot, conflictationibus habitis, consumpti essent, Bremensibus & alijs suffragatoribus pro Episcopo VValdemaro stantibus, & Rege pro Burchar-

Burchardi, (al. Bernardi) cui addictus erat, honore & dignitate propugnante, tandem ann. 1211. *Annal. fol. 202.* nuncius de Gerharo Osnabrugensi, à Pontifice confirmato allatus fuit. Ibi tum Rex VValdemarus copias suas in Regnum reduxit, & VValdemarum Slesuicensem alijs oppugnandum reliquit. (*Ann. 1217. Bremenses cum Stedingis, VValdemaro Episcopo reiecto, Gerhardum Episcopum introduxerunt. Annal. fol. 204.*) Ipse VValdemarus Episcopus, à Bremensibus destitutus & desertus Stadenſium opem implorat. Quos etſi initio infensos, tandem fidelissimos reperit. Nam hi hominis miserti, in eos, qui illum deseruissent, impetu facto, damnum maximum intulerunt, arcibus Minzovvo & Tessicho captis & direptis. Quos graſſantes, & omnia ferro & igne vastantes, Henricus Comes Hoiensis repressit, & miserè fudit. Cui sese opposuit Henricus Brunſuicensis, filius Henrici Leonis, Ottonisq; IV. Imperatoris ac VWilhelmi frater, & VValdemarum defendendum suscepit. Quin & arcem Falkenburgum ea de causa communiuit. Sed cum Stadenſes quotidie propter VValdemarum, qui Episcopatu Bremensi repulsus & frustratus erat, premerentur, & assiduè vexarentur, eius rei pertæsi tandem cum Bremensibus fœdus ineunt, & controuerſijs compositis, anno demum tertio, Gerhardum à Pontifice confirmatum, in urbem recipiunt & introducunt, VValdemaro relicto & posthabito. *Annal. fol. 202.* Qui adhuc multos annos superstes assiduè apud Pontificem institat, & vrsit, vt de aliquo Episcopatu sibi prospiceret. Pontifex hominem hortatur & monet, ne iniuriam Bremensibus inferat, & à vi & maleficio temperet & abstineat. Interea benignè promittit, seq; effecturum ac mandaturum pollicetur, vt alibi, si locus vacet, Episcopatu gaudeat ac fruatur.

VValde-

VValdemarus autem, rebus penè desperatis Othoni IV. Imperatori supplex factus, eius opem implorat. Otho, qui animo in Bremenses infestissimo esset, vnà cum Fratre Henrico Bremensem ditionem inuadit, & vndique longè lateq; ferro & igne vastat, ac diruit. *Annal. fol. 204.* Deinde in auxilium adscitis Henrico Comite Palatino Fratre suo, & Othone Marchione Brandeburgensi, & Waldemaro Bremensi electo, Hamburgum obsidet & capit. Quæ ciuitas eo tempore Danorum imperio parebat. Rex Waldemarus, qui vrbis iacturam facere nollet, anno sequenti vrbem obsidet, & ne commeatus ac cibaria importarentur, cathena prægrandi ab vnâ ripâ ad alteram ductâ, Albim claudit, nauigationemq; impedit: tandemque ciuitatem fame & penuriâ rerum adactam premit, eoq; perducit, vt Regi sese dederet. Quo tempore & Rex arcem Hamburgi à fundamentis exædificauit, quæ arx noua, vulgò *die Nienborch* nominatur. Vnde ad hodiernum diem appellatio plateæ manet. Arcem autem statim *Adelberto de Orlemund Comiti possidendam tradidit.* Hamburgenses etsi anno proximè elapso, Imperatori fidem & Iusiurandum dedissent, tamen Regi Daniæ parere, & obedientiam præstare coacti fuerunt. Waldemarus autem quondam Episcopus Slesuicensis, tunc autem Bremensis electus, homo magis belli artibus, quàm religioni deditus, ætate & cûris confectus, viuendi finem fecit: quem etiam ipse sibi, ærumnis & malis sponte accersitis, accelerauit. Mortuus est autem annò ab incarnato Christo, plus minus 1215.

* * *

CA.

CAPVT III.

NVNC ad Episcopum Nicolaum redeundum est. Is anno 1210. ijs, quæ sui muneris essent, & ad religionem spectarent, occupatus, Pontificem Romanum, de quibusdam controuersijs, & causis in consilium adhibet, ne conscientiam suam, rebus non satis intellectis, oneret ac violet: cui Pontifex singulis ad trutinam expensis & ponderatis, respondet. Causæ autem hæ sunt, de quibus Pontifex consultus fuit. Si Sacerdos in vnâ diœcesi Ecclesiam possideat, domicilium autem in aliâ diœcesi ratione sui patrimonij habeat, ibiq; delictum committat, vtrum ab Episcopo eius loci, vbi patrimonium habet, ob delictum commissum iudicari, & puniri debeat, præsertim in causis, quæ beneficij vel officij priuationem exposcunt, vel ab Episcopo eius diœcesis, vbi delictum commissum est. Ad eam quæstionem ita respondet Pontifex: *Episcopum in cuius Diœcesi deliquit, de crimine cognoscere & iudicare posse; sed ab Episcopo, cuius Ecclesiæ præest, executionem rei indicatæ faciendam.* Altera quæstio hæc est, cuius explanationem Nicolaus petit. Quòd cum semel in Decimarum solutionem Laici consenserint, neque penam excommunicationis adduci possint, vt soluant, vtrum auxilium brachij secularis impetrare liceat, & in primis Regis, eosq; ad decimas soluendas compellere: cum absque eo, sine sanguinis effusione compelli, & ad solutionem adigi non possint. Pontifex ad ea ita respondet, *aquum esse, & liberum, Regis implorare auxilium, vt qui ad defensionem bonorum, & vindictam facinorosorum,*

rosorum,

rosorum, gladium gerat. Et siquidem eam ob causam duriter in eos animaduersum fuerit, id eorum peruicaciæ, contumaciæ, & obstinationi imputandum esse. Tertium de quo Pontifex consultus respondit, hoc est; cum Episcopus excommunicatos sepulturâ & cœmiterio prohibere non possit, quòd anathema pro nihilo habeant: & defunctorum cognati & necessarij, interdicto spreto, vi & violentiâ, corpora mortua in loco consecrata & religiosa inferant, & sepulturæ tradant, eaque polluant, quâ ratione huic malo occurrendum sit. Pontifex rescribit, & hoc consilij dat: *Cœmiteria aspersione aquæ consecratæ vel benedictæ solenniter purganda, & reconcilianda esse, ad eum morem, qui in dedicationibus Ecclesiarum passim receptus sit.* Postremò, ne in visitationibus videatur sumptuosior, quærit Nicolaus Episcopus, vtrum procuraciones postulare possit, vbi non visitauerit. Cui Pontifex hoc consilij dat, *non postulandas procuraciones, nisi personaliter officium visitationis ipse Episcopus impendat & administret, eumq; vt fratrem meminisse debere, gregem sibi à Deo commissum esse, super quo semper excubare & vigilare debeat, extirpando vitia, & virtutes plantando.* Et de eâ re sibi rationem in iudicij diuini districto examine, coram tribunali Dei reddendam, qui vnicique secundum merita sua dignam mercedem rependat. Idem statutum inuenitur in c. 2. & 3. de censib. & exactionib. in 6. sicut & quod supra pag. 22. insinuauimus de S. Anshario. Nam (in c. omnis qui. 7. q. 1. statuitur, vt exul Episcopus propter hostium persecutionem, in alienam, vbi versatur, sedem vacantem cooptetur Episcopus.

CAPVT IV.

*Religiosa cohors sub prasule visa Tucone est,
Venit turma prius Nigra, deinde Minor.
Censuram fert Otto grauem, sacrata piorum
V sibus, atque Deo contemnerare vetans.*

AÑNO à Christo nato 1216. Tucco Natione Danus Episcopus factus est, Confirmatus ab Archiepiscopo. Hac tempestate, noui ordines *Religiosorum & Monachorum* in Ecclesia exorti sunt, *Minorum* scilicet & *Prædicatorum*, cum iam ante anno 1189. (vel vt placet *Volater. lib. 21.*) anno 1017. sub Benedicto VIII. ordo *Humiliatorum* ex Gallis Cisalpinis exulibus in Germaniam coaluisset, à sede Apostolicâ approbatus: sicut & *Minorum & Prædicatorum* ordo, à Pontificibus, vel Innocentio III. vel ab Honorio III. probatus & confirmatus fuit, eum imprimis in finem, vt se hæreticis Waldensibus anno 1186. exortis opponerent. Waldenses autem à Waldone Lugdunensi, *Pauperes de Lugduno* appellabantur. Quos Pontifex Urbanus III. damnauit, quod non tantum dogmata superstitionosa, & obseruationes peculiare sectarentur: sed & in Sacerdotes & Religiosos omnis generis, publicè inueherentur, quoties conciones ad populum haberent, eosq; calumnijs ac criminationibus insectari nõ vereretur, his imprimis de causis, quod non spretis & abiectis omnibus huius mundi bonis ac facultatibus, munere suo fungerentur: Existimabant enim, quamuis perperam & erroneè, omnia huius seculi bona, necessario esse proijcienda:

P

cienda:

cienda: ipsi contra, sese Apostolorum vitam viuere iactitabant, vt qui nullas opes possiderent, nec domicilium certum haberent, sed per vicos ac castella migrantes, nusquam habitarent, obstragulo quoq; calcei scisso, & quodammodo nudis pedibus incederent, cucullis insuper peculiaribus amicti vterentur, capillos item intonsos, & comam vt laici nutrent: quin viri & mulieres simul vnâ iter facerent & vagarentur, & in tabernis vna dormirent. Hoc autem prae-textu se defendere conabantur, quod ab Apostolis hæc accepissent & mutuati essent. Verum optimo ac sapientissimo Summi Pontificis consilio & authoritate, iste error damnatus ac reprobratus fuit; contra vero, instituit ac probauit ordinem *Pauperum*, ac *Minorum*; qui nudis pedibus, cum hyeme, tum æstate incedunt, pecuniam spernunt, solo victu ac amictu contenti: & ne quis nomine *Pauperis*, quod hæretici *Lugdunenses* seu *Waldenses* sibi adsciuerant, deciperetur, non *Pauperes*, sed *Fratres Minores* appellari maluerunt, sedi que Apostolica sese submiserunt. *Prædicatores* authorem suum & institutorem laudant *S. Dominicum*, Natione Hispanum. Floruit quoq; in eo ordine *D. Thomas D. plane Angelicus*. *Prædicatores* autem vocabantur, quia literati, in Scripturis, sanctorumq; Patrum doctrinâ bene versati populum erudiebant, quem inerudita Waldensium factio inficere studuerat. Erant enim Waldenses homines mechanici, operarij, victum manibus quærentes, qui concionatores subito exorti, prædicabant. His igitur incommoditatibus & *ârazia* vt occurreretur, voluit Pontifex, vt Concionatores & Pastores non rudes ac ignari, sed rerum Theologicarum periti, sacrisq; literis bene imbuti, ad concionandum accederent, verbum Dei sano ac integro sensu traderent ac docerent, hominesq; ad pietatem

tem

tem ac iustitiam erudirent ac conuerterent. Qui ordines cum in Italia locisq; finitimis publicè approbati ac recepti essent, paulatim latius disseminati, ad remotissimas quasq; Nationes, Nostrates quoque deriuati ac translati fuerunt: vt postea demonstrabitur.

Quanto autem honore ac veneratione, Patria mea *Slesuicensis* omnibus seculis, sanctorum Patrum, imprimis vero Sacrorum Ordinum Authorum memoriam celebrauerit, ex *Breuiario* nostro *Slesuicensi* aperte ac euidenter liquet, vnde tum propter vetustatem: tum propter exemplarium summam penuriam ac raritatem, in piam ac salutarem sanctissimorum horum Patrum recordationem, quædam huc referre, atque ad posteritatem transmittere, non pigebit.

De S. BENEDICTO, (cuius ordinis fuit B. Ansuerus *Slesuicensis*, popularis noster æterna memoria ac laude dignus: de quo supra) præmittitur Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui hodierna die carnis eductum ergastulo, Beatum confessorem tuum Benedictum subleuasti ad cælum, concede quæsumus, hæc festa tuis famulis celebrantibus, cunctorum veniam delictorum, vt, qui exultantibus animis eius claritati congaudent, ipso, apud te interueniente consocientur & meritis.

Benedictus ex Nursia Prouincia ortus, cum Romæ liberalibus studiis traditus esset, in ipsa sua infantia literas deseruit, & desertum petere decreuit. Quem nutrix sua, quæ eum tenerrimè diligebat, vsque in quendam locum, qui dicitur Effide, secuta est. Vbi ad purgandum triticum mutuo capisterium petijt, sed super mensam incautè ponēs, cum corruisset, in duabus partibus fractum vidit; Quam Benedictus flere conspiciens, partes capisterij petijt, & ab oratione surgens, integrè solidatum inuenit. Postmodum nutricem occultè fugiens in quendam locum venit, vbi tribus annis hominibus

incognitus mansit, excepto quodam Monacho Romano, qui sibi sedulo necessaria ministrabat. Cum vero ad specum à Romano Monasterio, iter non esset, panem in longissimo fune ligabat, & sic eum deponere consueuerat. Tintinnabulum etiam ipsi corde inseruit, vt ad eius sonitum vir Dei cognosceret, quando sibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hostis, vnus charitati & alterius inuidens refectioni, lapidem iactauit & tintinnabulum fregit. Sed tamen Romanus ei ministrare non desijt. Quadam die auis quadam, quæ merula vocatur, importunè circa eius faciem volitauit, ita, vt ab eo manu capi potuisset, sed signo crucis edito, auis recessit. Moxq; Diabolus quandam fœminam, quam aliquando viderat, ante eius oculos mentis reduxit, eiusq; animum tanto igne in speciem eius accendit, vt penè Heremum, voluptate deuictus, deserere deliberaret. Sed subito diuina gratia ad se reuersus, continuo se exiit, & spinis & vepribus quæ ibi aderant, se adeo volutauit, vt toto corpore inde vulneratus exiret, vt per cutis vulnera, mentis vulnera educeret: vicit itaq; peccatum, quia mutauit incendium; atque ab illo tempore nulla postmodum tentatio in eius corpore pullulauit. Crebrescente itaq; eius fama, cum Abbas monasterij cuiusdam obijisset, tota ipsius monasterij congregatio ad eum venit, & vt præesse eis deberet, petijt. Qui diu negando distulit, suis illorumq; fratrum moribus se conuenire non posse dixit: sed tandem victus precibus, assensum dedit. Cumq; regulam illic districtius seruari præciperet, semetipsos Monachi reprehendebant, quod ipsum sibi præesse poposcerant, quorum scilicet tortitudo offendebatur in norma rectitudinis eius. Cumq; sibi cum eo aspicerent, illicita non licere, & sedulè assuetâ relinquere, venenum vino miscuerunt, & sibi recumbenti obtulerunt. Sed Benedictus signum crucis edidit, quo quasi iactu lapidis vas illud vitreum fregit; intelligens igitur, quod potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vite, illico surrexit & placido vultu dixit. Misereatur

tur vestri omnipotens Deus, fratres. Nunquid non dixi vobis? quia vestris ac meis moribus non conuenirent acta vestra. Tunc ad locum derelicta solitudinis redijt, vbi crebrescentibus signis claruit. Et multis ad eum venientibus, duodecim monasteria construxit. Ex his monasterijs tria sursum in rupibus montis erant, quae deorsum cum magno labore aquas hauriebant. Cumq; fratres illi virum Dei saepe rogarent, vt monasteria illa mutaret, quadam nocte cum quodam puero montem adscendit, ibi diutius orans, tres petras in eodem loco pro signo posuit. Cumq; manè ad domum rediissent, & fratres pro eadem causa ad eum venissent, dixit. Ite, & illam rupem, in qua tres petras positas inueneritis, in modico cauate. Valet enim Dominus inde vobis aquam producere. Qui euntes, & iam illam rupem sudantem inuenientes, concuum locum fecerunt, & mox aqua repletum viderunt. Qui vsque nunc tam sufficienter emanat, vt ab illo montis cacumine vsque ad inferiora descendat. Breuiar.

De S. AVGVSTINO ex eodem Breuiario Slesuicensi.

Letare Mater nostra Ierusalem, quia Rex tuus dispensatorem strenuum, & ciuem fidelissimum, de seruitute Babylonis tibi redemit Augustinum. Huius mater deuotissima, quem carne prius pepererat mundo, charitatis visceribus postmodum multo semine lachrymarum genuit Christo. Distulit tamen diu baptismi gratiam, quia tumens in Philosophia, volebat humana ratione comprehendere, quod pia mens, viuacitate fidei nititur apprehendere. Surgens autem post multos circuitus errorum, circuibat ciuitatem per vicos & plateas, querendo verum animae virum, pro quo, ne moreretur, dignum iudicaret mori, vt eius semper inhereret amor. Inuentus igitur à custodibus ciuitatis, & pallio vetustatis exutus, diligenter pertractata cum illis veritate, quem desiderabat, inuenit, & castis eius amplexibus ardentem inhaesit. Optaui, & datus est mihi sensus, inuocaui, & venit in me spiritus sapientiae.

*Præsul sancte, Pastor pie, in Extremo mortis die
Fer nobis subsidium.*

*Vt quod, de te predicamus, pium per te sentiamus
Virtutis auxilium.*

*Tribulationes cordis nostri multiplicatæ sunt, de necessita-
tibus nostris eripe nos.*

*Hym. Adest dies celebris, quo soluto nexu carnis,
Sanctus præsul Augustinus, assumptus est cum Angelis.
Vbi gaudet cum Prophetis, latatur cum Apostolis.
Quorum plenus spiritu, quæ prædixerunt mystica
Fecit nobis peruia, post quos fœcunda
Dispensandi verbi Dei, primus refulsit gratia.*

*Adesto supplicationibus nostris Omnipotens Deus, & qui-
bus fiduciam sperandæ pietatis indulges, intercedente B. Au-
gustino confessore tuo atque Pontifice, consueta misericor-
dia tribue benignus effectum.*

*Magnum Dominum & laudabilem valde, venite adoremus.
Qui de tenebris, Gentium lumen Ecclesiæ suæ vocavit Augu-
stinum. Aperuit Augustinus codicem Apostolicum, & conie-
ctis oculis ad primum Capitulum legit. Induimini Dominum
Iesum Christum, & statim quasi infusa luce securitatis, ab
eo omnes dubietatis tenebræ diffugerunt. Insinuauit ergo per
litteras sancto viro Ambrosio præsens votum suum, vt mone-
ret, quid sibi de sacris literis legendum foret, quò percipiendæ
Gratiæ Christianæ aptior fieret & paratior: At ille iussit
Esaiam Prophetam: quod præ ceteris, euangelij, vocationisq;
Gentium sit prænunciator apertior.*

*Descriptio eiusdem vitæ ac rerum gestarum ex eo-
dem Breuiario.*

*Augustinus ex honestis parentibus progenitus, in studijs
liberalibus plenissimè eruditus, per nouem annos Manicheo-
ram errore detentus est. Anno vero vitæ suæ quasi 30. per
merita & orationes matris suæ, & prædicationem S. Ambro-
sij, ab illa hæresi purgatur, & ab illo baptizatus est. Proti-*

nus igitur spem omnem quam habebat in seculo, & scholas, quas regebat, dereliquit: inuenit se Augustinus longè esse à Deo, in regione dissimilitudinis, tanquam audiret vocem Dei de excelso. *Cibus sum grandium cresce & manducabis me. Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Cum autem ieiunia & Orationes triennio transgisset, à S. Valerio, licet inuitus, in Presbyterum ordinatus est. Mox autem Monasterium Clericorum instituit, & cepit viuere secundum regulam sub sanctis Apostolis institutam. Sanctus autem Valerius gaudens, sibi datum hominem, qui adificare Ecclesiam esset idoneus, ac timens ne sua Ecclesia auferetur, procurauit ab Archiepiscopo, ut sua Ecclesia præsiceretur in Pastorem. Quod & factum est, licet modis omnibus reluctaret. Sensit igitur & experius est non esse mirum, quod palato non sano pœna est panis, qui sano est suauis. Et oculis agris odiosa est lux, quæ puris est amabilis. Et quoniam propter iniquitatem corripuit Deus hominem, & tabescere fecit sicut arenam, animam eius. Hereticos vir iste sanctus validissimè confutabat. Porro vestes, calceamenta, & lectisternia eius sic erant moderata, quod nec nimis nitida erant, nec plurimum abiecta. Fertur quoque dixisse. Fateor de preciosa veste erubesco. Et ideo, cum datur mihi, vendo eam, ut quia vestis communis esse non potest, pretium sit commune. In mensa quoque lectionem aut disputationem habebat. Contra pestem detractionis in mensa ita scriptum habebat.

Quisq; amat dictis absentum rodere vitam

Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

Dum vero inuisibilia Dei, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspexit, aciem figere non valuit. Quia non secum ferebat, nisi amantem memoriam, & quasi olfactum desiderantem, qui comedere nondum posset. Quid autem Sacramenti haberet, Verbum Caro factum est, nec suspicari quidem poterat.

terat. Veruntamen primam huius lectionem non intelligens, totumque tale arbitrans, distulit repetendum exercitior in Dominico eloquio. Inde, ubi tempus aduenit, quo nomen eum dare oportebat, relicto rure, Mediolanum remeans, baptizatus est à B. Ambrosio, fugitque ab eo sollicitudo vitæ præteritæ: nec satiebat ur illis diebus, dulcedine mirabili, considerare altitudinem consilij Diuini super salutem generis humani. Erga pauperes tam pius erat; quod cum pecunia deficeret, ad dandum eis, hoc ipsum populo nunciabat. Fœminarum vero nulla in domo eius remansit, nec etiam Germana, nec fratris filia, quæ Deo pariter seruiabant. Dicebat enim, quod si de eis non possit oriri suspicio, tamen de aliis, quæ ad eas aduentarent, posset oriri. Itaque auidissimè legere cepit præ cæteris Apostolum Paulum, & perierunt illæ quæstiones, in quibus aliquando visus est ei aduersari testimoniis legis & Prophetarum textus & sermonis Dei. Et apparuit ei vna factes eloquiorum castorum, & exultare cum tremore didicit. Tanta etiam scripsit, vt numerum librorum eius, tractatum & epistolarum plusquam mille triginta fuisse dicantur. Tandem anno Domini CCCCXL. VVandali vniuersam prouinciam Africæ vastantes rapinis & incendiis, nulli sexui vel ordini, vel atati parcebant. Cum autem sub tanta tribulatione, Augustinus, amarissimam duceret vitam, accreuit eius doloribus, quod sub ipsius tempore Iponensem Ecclesiam barbari obsederunt. Misit ergo Dominus in mentem eius, visumque est bonum in conspectu eius, pergere ad Simplicianum, qui ei bonus apparebat seruus Dei, & lucebat in eo gratia Diuina: audierat enim, quod à iuuentute sua deuotissimè Deo viueret, & verè sic erat. Porro obsidionis mense tertio febribus decubuit, sibi que vir pœnitentiales Psalmos scribi iussit, ipsoque iacens in lecto, contra parietem positos legebat, & vbertim ac iugiter lachrymas fundebat. Et vt Deo vacaret liberius, & eius intentio à nullo impediri posset, ante 10. dies sui exitus, nullum ad se ingredi precepit: nisi cam vel medi-

medicus ingrederetur, vel cum sibi refectio portaretur. Ad
 extremam autem horam veniens, coram positis fratribus mi-
 grauit ad Dominum. Volebat enim conferenti astus suos vt
 proferret quis esset aptus modus viuendi, sic affecto vt
 ipse erat, ad ambulandum in via Dei, in qua alius sic, alius sic
 ibat. Displicebat ei quicquid agebatur in seculo præ dulce-
 dine Dei & decore domus eius, quam dilexit. Flebat autem
 vberimè in hymnis & canticis, suaue-sonantis Ecclesie vo-
 cibus deuotus vehementer affectus. Voces igitur illa influe-
 bant auribus illius, & eliquabatur veritas in cor eius, &
 fluebant lachrymæ, & benè illi erat cum illis. Adiunctus inde
 Nebridio & Eunodio, remeabat ad Africam, quarens quis
 eos ad benè viuendum locus haberet vtilius, sed cum esset a-
 pud ostia Tyberina, pia Mater eius defuncta est. Vtneraue-
 rat charitas Christi cor eius, & gestabat verba eius in visce-
 ribus quasi sagittas acutas, & exempla seruorum Dei, quos
 de mortuis viuos faceret, tanquam carbones vastatoris. Af-
 cendenti de conualle plorationis, & cantanti canticum Gra-
 duum dederat sagittas acutas. Et accepta baptismi gratia,
 positus apud ostia Tyberina, cum matre sua colloquebatur
 valde dulciter, & inhiabant ore cordis pariter in superna
 fluente fontis vitæ, vilescibatq; mundus iste inter verba cum
 delectationibus suis. Tunc ait illa: Fili, nulla re iam dele-
 ctor in hac vitæ, cum te contempta felicitate terrena
 videam seruum Christi, Verbum Dei vsq; ad ipsam suam
 agritudinem, impratermissè, alacriter & fortiter, sana men-
 te, sanoq; consilio in sancta Ecclesia predicauit. Membris
 omnibus sui corporis incolumis, integroq; aspectu & atque
 auditu corporis, coram positis fratribus, & orantibus dormi-
 uit cum patribus suis. Testamentum nullum fecit, quia vnde
 faceret, pauper Christi non habuit. Post mortem matris re-
 uersus est Augustinus ad agros proprios, vbi cum amicis, ieiu-
 niis & orationibus vacans, scribebat libros & docebat in-
 doctos. Comperta autem eius fama, B. Valerius Tponensis

Episcopus eum ad se accersiri fecit, & licet inuitum presbyterum ordinauit. Factus Augustinus presbyter, Monasterium Clericorum mox instituit, & cepit viuere secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Sanctus autem Valerius ordinator eius exultabat vberius, hominem sibi talem datum diuinitus, qui in doctrina sacra edificare Ecclesiam esset idoneus. Eodem tempore Fortunatus presbyter Manichæorum versutia plurimos seducebat, quos sanctus Augustinus, in conuentu omni disputans publicè, superabat.

Augustine pater Alme, perennis possessor Palma,
In conspectu summi Regis, Memor esto tui Gregii,
Ut tua benignigna prece, Criminum purgata fece,
De virtute in virtutem, Gradiamur ad salutem.

Item. Hodie Gloriosus pater Augustinus, dissoluta huius habitationis domo, domum non manufactam accepit in cœlis, quam sibi cooperante Dei gratia, manu, lingua, fabrefecit in terris, vbi iam quod sitiuit in terris, gustat æternum, decoratus vna stola, securusq; de reliqua. Amen. Hæc ex Breuiario.

De S. FRANCISCO. Præmittitur primum Oratio.

Deus, qui Ecclesiam tuam Beati Francisci meritis fortunæ prolis amplificas, tribue nobis quæsumus, ex eius imitatione terrena despicere, & donorum cœlestium semper participatione gaudere. Per &c.

Sequitur vitæ rerumque gestarum descriptio.

Beatus Franciscus, post lasciuiam iuuenilem & negotia secularia, graui languore attritus, digitum Dei conuertit ad suæ conuersionis effectum. Venditis igitur omnibus, quæ acquisierat multo labore, & in pecuniam commutatis, dum intraret quandam Ecclesiam, quæ ruinam minabatur, ad eius opus illam pecuniam obtulit Sacerdoti. Qui timore parentum eius accipere recusans, proiecit eam. Cum autem nec patris vincula nec matris blanditiæ eum possent

ab

ab incepto proposito reuocare, die quadam coram Episcopo ciuitatis, vestimentis omnibus etiam femoralibus patris auaritia restitutis, semicinctus nocte inuolutus, pueri eum quasi fatuum cum luto & lapidibus sequebantur. Quadam vero die, dum ex euangelica lectione audiret, à Christi discipulis non virgam, non peram, non calceamenta debere portari, calceamentis & baculo reiectis, indutus est pro zona funiculum, & mordentis lana pauperem tunicam. Hic cibos cultiores sibi interdum positos, ne palatum allicerent, aquis & cineribus permiscebat, vinum raro sumens. Eadem tunica diebus ac noctibus pro indumento & lecto utebatur. Erat ei multa orationis attentio, meditatio sancta, pia compassio miserorum, admiranda castitas, humilitas veneranda, & illa sermonis auctoritas, vt colla sublimium, iugo subijceret discipline. Si quandoq; iam extincti fomitis fauilla consurgeret, se nudum in niuis & aquæ emergebat congeriem. Leprosos, qui fugi consueuerunt, obsequio familiari contrectabat, animantia quoque & cœlestia corpora in Christi laudes placito inuitabat eloquio: quasi omni creatura corporali & spiritali insignis extitit. Et cum esset 26. annorum incepit ordinem Minorum. Et postmodum vixit annis viginti. In quibus aliquando in capitulo generali congregauit plus quam quinque millia fratrum. Quos omnes, cum pluribus aliis extraneis fratribus, & hominibus ordinis Predicatorum, Deus mirabili prouidentia copiosè cibauit, cum nihil humanitus fuit procuratum ab aliquo fratre ordinis. Miraculorum quoque immensitate claruit, octo mortuorum suscitator magnificus fuit: auibus & piscibus & alijs bestijs predicauit saepe. Inter cetera mirabilia, stigmata ab ipso Domino in specie Seraph sibi corporaliter apparente recepit, & ex eius latere dextro velut lancea perforato, cicatrix obducti vulneris apparebat. Et multi infirmi, dum suas tangerent reliquias sanabantur. Hæc de S. Francisco, ex Breuiario.

De

De S. DOMINICO porro Breuiarium nostrum
Slesuicense. Oratio.

Deus, qui Ecclesiam tuam, B. Dominici confessoris tui illuminare dignatus es, meritis & exemplis, concede, vt eius intercessionem temporalibus non destituatur auxilijs, & spiritualibus semper proficiat incrementis. Per & c.

B. Dominicus matri suæ carnali adhuc eum gestanti in vtero, præmonstratus est in figura Catuli, accensam faculam in ore gestantis. Matri vero spiritali apparuit, quasi gestans stellam in fronte. Cum autem esset adhuc puerulus, deprehensus est frequenter, relicto lecto super nudam terram accumbere. Missus tandem Palentiam ad studium, amore sapientiæ addiscenda, vinum per decennium non gustauit. Vbi cum fames valida esset, libros cum omni suppellectili vendidit, & pretium eorum pauperibus erogauit. Crescente iam eius fama, ab Episcopo Exoniensi, in sua Ecclesia Canonicus Regularis efficitur, & postmodum factus omnibus vitæ speculum, à Canonicis Supprior ordinatur. Ipse autem die ac nocte lectioni & orationi vacabat, assidue Deum exorans, vt sibi hanc gratiam infundere dignaretur: qua se totum aliquando saluti posset impendere proximorum. Postmodum vero sumptus in socium ab Episcopo Exoniensi, Tholosam veniens, hospitem suum heretica prauitate corruptum, prima nocte ad fidem conuertit, & quasi quendam primiciarum manipulum futurae messis Domino præsentauit. Peractis vero ibidem quibusdam negotiis, cæteris ad propria redeuntibus, & Episcopo Exoniensi defuncto, solus ibidem sanctus Dominicus cum paucis sibi adhaerentibus remansit, contra hæreticos constanter verbum Dei annuncians. Irridebant autem eum aduersarij veritatis, sputa, lutum & huiusmodi vilia proicientes in eum, & à tergo pro derisu sibi paleas alligantes. Cum autem ipsi interitum minarentur, imperterritus respondit. Non ego Martyrij dignus sum gloria: nondum merui istam mortem. Quapropter locum transiens,
in quo

in quo sibi parata ferebantur insidia, non solum intrepidus, verum etiam cantans & alacriter procedebat. Quod illi audientes & admirantes dixerunt illi. Nunquid non tu mortis horrore concuteris? Quid acturus eras, si comprehendissemus te? At ille. Rogassem vos, ne repentinis me subito perimeretis vulneribus, sed paulatim & successiuè membra singula mutilantes, deinde ostensis coram oculis meis detruncatis membrorum particulis, ipsos etiam oculos eruentes, ad vltimum, semiuiuum laceratumque corpus sic permetteretis in suo sanguine volutari. Deinde Tholosam veniens, fratres paucos, quos secum habebat, per orbem dispersit. Ipse Romam profectus est. Tandem appropinquante peregrinationis suae termino, constitutus apud Bononiam, graui cepit corporis infirmitate languescere: sui autem corporis dissolutionem Dominus sibi per visionem praemonstrauit. Vidit enim iuuenem pulcherrimum his verbis vocantem se & dicentem. Veni dilecte mi, veni, veni ad gaudia aeterna. Obijt anno Domini M. CCXXI. Breuiar.

Sequitur de S. THOMA de Aquino, qui Ordinis fuit Praedicatorum, vt ante dictum, ex eodem Breuiario. Oratio.

Deus, qui Ecclesiam tuam B. Thomae Confessoris tui mira eruditione clarificas, & sancta operatione fecundas, da nobis quaesumus, & quae docuit, intellecta conspicerè, & quae egit, imitatione complere. Per Dominum &c.

Descriptio vitae ac rerum gestarum.

S. Thomas de Aquino ordinis Praedicatorum, Doctör egregius, nobilibus progenitoribus ortus, Landolpho Patre, de domo ac illustri prosapia Comitum Aquinorum, consinibus Campaniae & Regni Calicie, Matre Theodora, de Neapolitina stirpe existente, duxit originem. Qui per sanctum Heremitam, nomine Bonus, matri suae fuit praenunciatus, ex nomine nasciturus magnus in orbe. Natusque fuit anno Domini Millesimo Ducentesimo vicesimo quinto. Hic existens infan-

tulus.

tulus, cum à cunis pro balneo solueretur, nutu diuino, char-
 tulam quandam humi iacentem, in qua salutatio Angelica
 continebatur, brachium extendens, nemine iuuante, susce-
 pit, cui vix mater eripere potuit. Hic puer quinque annorum
 existens, missus fuit à parentibus ad monasterium montis
 Cassini erudiendus in primis literarum elementis, & mori-
 bus imbuendus. Cum autem esset annorum septem, Neapo-
 lim missus est, ad studium artium liberalium. Qui tanta ce-
 leritate naturalis ingenij, omnes artes didicit in septem an-
 norum spatio, & præcellens omnes ingenio & labore, cunctis
 erat admirabilis. Cum autem esset annorum decem quatuor,
 Virgo electus à Domino, intrauit ordinem sanctissimum fra-
 trum Prædicatorum. Hic etiam anno, quo intrauit ordinem,
 cum per fratres ordinis prædicti Romam perductus fuisset, &
 de Roma per Tusciam Parisias duceretur, vt à suis elongare-
 tur parentibus, raptus & captus fuit in itinere per Germa-
 nos suos carnales, & vi ablati fratribus, & missus ad ma-
 trem suam in castro montis S. Iohannis, vbi detentus, & cu-
 stoditus, & clausus in carcere, stetit quasi per biennium in
 habitu ordinis, quem assumptum nunquam deseruit, nec ad
 deserendum aliquatenus flecti potuit. Deditus vero ibidem
 orationi, & contemplationi, ac studio scripturarum, tan-
 quam in schola summi Magistri plurimum profecit, & ve-
 hementis libidinis suggesticem à carcere cum Titio fugauit.
 Vnde ex hac victoria tale donum à Deo est consecutus, vt
 postea nullum stimulum venereæ voluptatis sentiret. Post-
 quam autem redditus est ordini, missus est Coloniam, vbi do-
 cebat Philosophiam & Theologiam, Doctor Albertus Ma-
 gnus, eiusdem Ordinis Professor, à quo plurimum eruditus
 est spatio annorum duodecim. Cum vero attigisset vicesimum
 septimum annum ætatis suæ, Parisias missus, gradum Baccalaureatus in Theologia suscepit. Qui cum laudabiliter legis-
 set sententias, & omnibus esset laudabilis, propter admira-
 biles questionum solutiones, assumptus est ad magisterium
 sacræ

sacra Theologia, anno etatis suae tricesimo. Qui visens duntaxat postea annis viginti, maximos & pulcherrimos libros composuit, qui ferè libri complent numerum Centenarium. Hæc ex Breuiario nostro Slesuicensi hic recensere ac commemorare libitum fuit, (quamuis & alibi Sanctorum ac beatorum horum Patrum vita ac res gestæ prolixè & accuratè descripta reperiantur) tum, vt omni posteritati constet, quanto honore ac veneratione pia ac veneranda antiquitas, maiores ac progenitores nostri, etiam in charissima ac dulcissima mea patria Slesuicensi, Sacrosanctam memoriam eximiorum horum Doctorum olim profecuti sint: qui tanquam clarissima ac splendidissima Ecclesiæ lumina, vt totum ferè terrarum orbem luce veritatis, splendore sanctitatis, miraculorum claritate insigniter illustrarunt ac decorarunt, ita quoq; doctrinæ ac sanctitatis eorum radij in Septentrionales has oras diuina gratia sparsi ac diffusi fuerunt: vnde & memoria illorum meritò adhuc nobis grata ac venerabilis esse debet. Præterea quoque sanctorum huiusmodi Patrum ex Breuiario nostro Slesuicensi mentionem hic facere, eorumq; memoriamq; renouare volui, vt omnibus innotesceret, quinam præcipuè sancti Ordines, (quorum ipsi sancti Doctores veluti origines ac capita fuerunt,) olim in mea Patria floruerint ac claruerint, quantaq; admiranda opera, ac insignia beneficia Deus per illos præstiterit, & Ecclesiæ nostræ Slesuicensi exhibuerit. Quæ omnia meritò grato ac memoriamente recolenda ac cogitanda sunt. Nam Prædicatores Slesuicum profecti, Anno 1235. cœnobium splendidissimum à fundamentis erexerunt, & ædificarunt: quod postea dirutum fuit, vt *infra dicemus.* Sed & Fratres Minores, *Slesuici*, Anno Millesimo Ducentesimo quadragesimo, Cœnobium erigere cœperunt.

Flenf.

Flensburgi vero, anno 1232. in oppido Tunderensi, anno Christi 1238. Ripis, quæ Episcopum habet Peculiarrem, anno 1232. vt & Haderslebij, Husij & Kilonie. Mathildis quoque Regina, vnà cum fratre Nicolao, longo post tempore, hoc est, anno 1269. Quinto Idus Februarij, Fratribus Minoribus, Aream dederunt, in qua ædificarent & habitarent. Quæ omnia nunc passim diruta, partim in alios vsus translata sunt. Nam Slesuicense Cœnobium, à Fratribus Minoribus erectum, postea religione commutata in domum ciuicam & curiam conuersum est: & à Duce Friderico, qui postea Rex exortus est, ciuibus concessum. Quam & hodie possident. Prædicatorum autem monasterium, prorsus dirutum, & solo æquatum: cuius adhuc rudera ad ripam fossæ ciuitatis & Sliæ videre licet. Quanto satius fuisset, eiusmodi ædificia, quæ magnis sumptibus extructa sunt, facta teeta conseruasse, vnà cum facultatibus, in religionis Christianæ & sacerdotum propagationem & sustentationem.

Itaque hac in re, prædicanda est prudentia Ottonis primi, qui Ecclesiam Slesuicensem fundauit: Nam, cum anno 940. post incarnationem Christi, Castellum *Risacum* (al. *Brisacum*) in Alsatia obsideret, & Episcopi omnes, de consilio Archiepiscopi Moguntinensis, Ottonem desererent, noctuq; clam se subducerent: milites vno ore authores Regi fuerunt, vt relicta ea regione rectà Saxoniam peteret: idque quam maximè è re eius fore, iustissimeq; defendi posse arbitrati sunt, quod ab Episcopis omnino desertus esset. Rex, qui turpe sibi existimaret fugere, animo præsentiac imperterrito respondit; *Melius esse, propter iusta causa defensionem, mortem oppetere, quam fuga turpi vitæ salutem querere.* Quibus verbis animati milites, spiritus sumunt, & ad pugnandum sese alacres

ac paratos esse affirmant. Comes verò quidam, qui maximam partem exercitus duceret, cum videret, Principes plerosque ab Imperatore defecisse, omninò sibi persuaserat, Imperatorem turbido hoc rerum statu, & necessitate urgente, ei petenti omnia benignè largiturum & concessurum esse. Quare per amicos apud Regem instat, vt sibi, posterisq; suis, Abbatiam *Landtestreminensem*, vnà cum prædijs & possessionibus amplissimis donare non dedignaretur. Rex Comiti significari iussit, se coram, proprijsq; verbis illi responsum daturum esse. Comes moræ pertæsus rursus apud Regem instat, & negotium vrget. Rex tædio ac molestia affectus, cum petendi finem nullum faceret Comes, in hæc verba tandem prorupit; *Magis Deo quam hominibus, parendum, & sanctum canibus dandum non esse.* Existimabat enim Rex, & benè, quod, si Monasterium religiosis ereptum, secularibus daretur, ideo loco habendum, ac si Sanctum, & Deo Dicatum canibus daretur. Nec enim æquum est, vt Monasterium vnà cum priuilegijs, viris sanctis ac Religiosis semel datum ac consecratum, eis iterum ereptum, hominibus secularibus, qui mundo militarent, donaretur. Hoc responsum (inquebat Rex,) iam Comiti iniusta petenti do, teste vniuerso Exercitu & populo, neque vnquam aliud responsum me daturum profiteor. Quod si vnà cum alijs quoq; discedere ac auolare decreuisti, id, quo citius, eò melius feceris. Comes, qui Regem commotum videbat, pedibus eius aduolutus, supplex veniam petijt, seq; grauius deliquisse confessus est. Egregia sane, & tanto Principe digna oratio, qui non solum inuisibiles, sed & visibiles hostes vicerit, & semel Deo dicatum ad vsus humanos, transferre noluerit. (*Anno Domini 1223: Rex Danorum in propria terra à Comite Henrico de Zyverin;*

Q

quod

quod ei nimis duras ac graues, vt fertur, gratia sua reconcilianda conditiones imposuerit, inopinato casu in papilione seu tentorio proprio capitur, & in Danneburg graui custodia coarctatur. Annal. fol. 205. Henricus Rex Imperatoris filius curiam Bardeuick habuit, pro Regni negocijs & maxime pro liberatione Regis Danorum, sed nihil profecit. Ibidem. Vide rem pluribus in historia S. Engelberti à D. Gelenio nuperrimè descriptam. Anno Domini 1225. Rex Danorum 45. Marcarum millibus se redemit, exceptis clenodijs hoc est muneribus eximijs, gemmisq; preciosis, circa tria millia Marcarum aestimatis. Ibidem fol. 207.

Rex VValdemarus, cum perspiceret, urbem Lubecam se Romano Imperio submisisse, indiesq; opibus, potentia, hominumq; frequentia, & negotiorum magnitudine auctiorem fieri: vsque aded, vt se Dania Regno ferè aquaret, bellum Lubecensibus indixit. Rex Daniae Exercitum naualem classe traiecit. Comes vero copias terrestres duxit. Rex ad ostium fluminis Traueuæ, munitiones duas extrui iubet, quibus praesidia committeret, cathenamq; ferrea flumen claudi curauit, quo illos navigatione prohiberet. Quin & ex classe quam in promptu habebat, nauem vetustate & carie penè consumptam, sumpsit & delegit, eamq; saxis grauissimis onustam ac repletam demersit: vt hac ratione portum Lubecensibus obstrueret. Quibus peractis, classem reduxit. Ciues cum viderent, quid Rex molitus esset; portum sibi obstructum, navigationem interclusam, negotiationesq; maritimas sibi ademptas, alueum alium fluminis parant, cui operi flumen è Ciuitate profluens, subsidio veniebat. Dñ hac Ciues moliuntur, classis quadam de improviso mercibus onusta, passis velis secundisq; ventis concitata ed appulit: qua rectà cursum suum tenens, cathenam illam rupit & dissoluit. Ita portus iste clausus iterum reseratus ac peruius factus est. Lubecenses ea re exhilarati & elati, spiritus sumunt, nauibusq; sex militariibus Regiam classem adorti, eam oppugnare contendunt.

Quam

Quam cum in statione viderent, Principem Vandalorum, ad bellum terra Regi inferendum precibus sollicitant, qui alioquin Danis erat infensus ac inimicus. Rex cum se ab utraq; parte peti ac impugnari videret, Lubecensem classens inuadit, eaq; in fugam versa saluus ac incolumis in Regnum reuertitur. Ciues interea presidijs ac munitionibus, quas Rex edificauerat, omnibus destructis soloq; adequatis, portum quoque in pristinum statum restituere incipiunt. Non multo post, pax certis conditionibus inter illos inita fuit, qua stabilita, quadriennio post Rex e viuis excessit.

Liberi VValdemaro II. fuerunt, Christopherus I. Rex Daniae 85. (de quo postea) Iuditta, Hans Marchioni Brandenburgensi nupta. Niels filius naturalis. S. Ericus VI. Rex Daniae 83. de quo postea. Abel Dux Slesuicensis IV. (de quo infra) Ericus Dux Hollandiae obiit anno 1304. Ringstedj sepultus. Canutus Dux Hollandiae obiit anno 1260. Ringst. sepultus. VValdemar qui vna cum Patre regno praesuit. Anno 1218. ex Eleonora natus, propterea a quibusdam dictus III. verum ante Patrem ex improviso, a ministro in sylua Refnes apud Calunborrig sagitta ictus, fati concessit. Anno Christi 1231. ad plenariam & omnimodam gubernationem Regni non peruenit. Ringstedj sepultus.

C A P V T V.

ADOLPHVS IV. in Holsatiam reuocatus, de VValdemaro II. gloriosam ad Bornhouede obtinuit victoriam A. C. 1226. Holsatiã receptã, tandemq; pace constitutã, oppidis Itzehoe, Chilonio, Altenburgo, & Plone, ius municipale Lubecensium attribuit, quo etiamnum vtantur. In Liuoniã contra Lithuanos bennium felicissimè militauit. Tandem factus Monachus Fratrum Minorum anno 1238. Cœnobio

Hamburgensi, in quo Missam celebrauit, Anno 1244. die S. Gregorij, derelicto, in Chiloniensi commendatis à se subsidijs edificato vitam finiuit, A.C. 1261. ibidemq; sepultus. Vxor Adeli eid Quersfurtensis.

Liberi Adolpho IV. fuerunt. Iohannes primus, Comes Holsatia, (de quo infra) Gerhardus primus, (de quo postea:) Mechrildis, Abeli, Duci Slesuicensi IV. & Regi Dania 84. nupta anno 1237. cui, socer cœnobium ingressurus, Holsatia commendauit gubernacula: Luderus 12. annorum puer obiit.

ALBERTVS de Orlemundâ, Præfectus Regius in Holsatia & Hamburgo, post Adolphum III. reiectum, Hamburgensibus omnia sua iura sibi à Rege Dania VValdemaro II. concessa vendidit, A.C. 1223. quò libertatis plenioris sequuta initium fecit, ab Adolpho IV. tandem captus.

Flamen Ioannes coniungit prouida mentis
 Consilia, vt leges Rex ferat ipse graues,
 Fratrem Abel infontem, mox mactat dirus Ericum,
 Horrendumq; Dei vindicat ira scelus.

A.C. 1240.

ANNO à Christo nato, Millesimo Ducentesimo quadragesimo, Iohannes Episcopus Slesuicensis factus est, consecratus à Christophero Archiepiscopo Lundensi, qui ea ætate vixit, vt ex Nomo Canone colligitur. Hic in Choro Slesuicensi sepultus est, non longe ab eo loco, publicè vbi lectiones haberi ac recitari solent, ante Episcopi Cathedram, vt ex lapide eius sepulchro imposito liquet, cuius hæc est inscriptio IOHANNES EPISCOPVS. Is est Iohannes, qui à Rege Danorum Waldemaro accersitus erat Wardingburgum, cum leges Iutia, iussu Regis colligerentur & promulgerentur, quæ in libro Legum Danicarum vulgo *Lothobuch* nominato extant. Inter Authores enim alios, & Episcopos, qui illas collegerunt, & quorum mentio fit

fit in procemio, Ioannes etiam Episcopus Slesuicensis recensetur, ac numeratur. Cui promulgationi etiam interfuerunt Ericus & eius Frater Abel Slesuicensis. Vnde colligere licet, Waldemarum Regem fuisse sapientissimum & iustissimum, vt qui ad rem tantam in consilium adhiberet, viros Doctrina & pietate præstantissimos, vt ea, quæ essent ex vsu Regni, in commune consulerent. Nam & Composito Legum illarum satis argumento ac indicio est, Authores earum, non solum in sacris literis versatissimos, verum etiam Iuris Pontificij & Cæsarei peritissimos fuisse, ex quibus multa capita Legum de verbo ad verbum desumpta esse constat. Controuersia autem si quæ grauiore incidere, vt de Iuramentis, de periurijs, de Nuptijs, eas Episcopis committendas & dijudicandas reliquerunt. Et hæc de Nomo-Canone satis.

Hæc etate anno 1239. Comes Adolphus de Schovvenburg se reddidit ad Fratres Minores, Sabbato die Hyppoliti, relinquens post se puerulos, Ioannem, Gerhardum & Ludouicum, quibus Tutorem dedit Generum suum Abel, Ducem Daniæ, cuius Frater Ericus Rex Daniæ iunior duxit Filiam Alberti de Anehald, die Dionysij. Annal. fol. 213. Adolphus Comes Holsatiæ, postquã in ordinem Fratrum Minorum sese dedit, Romam proficiscitur, beneficii iurisdictionis consecutus, vt ad sacros Ordines promoueri posset, dispensante Papa, iniuncta ei pœnitentia. Idem Adolphus Subdiaconus, rediens à Ioanne Episcopo Ordinis Prædicatorum Magistro, in Diaconum, & à Ioanne Lubecensi Episcopo in Aduentu Domini 13. Kalend. Ianuarij in Presbyterum ordinatus, in Dominica Omnis Terra primam Missam in Zuintina loco valde solitario, & Fratrum Minorum Eremitorio, & in Hamburgensi, vbi Comes fuerat, in Quadragesima apud Minores Fratres die Gregorij celebrauit. Annal. fol. 217. Sanctissimi ac Gloriosissimi Comitis huius Holsatiæ, Adolphi, ex-

mijs, Generosi animi, corporisque dotibus, Generis claritate, vitæ sanctitate, cordis humilitate, belli felicitate, insigniumque de hostibus suis victoriarum gloria ac decore, celeberrimi ac eminentissimi Principis, vitam ac res gestas præter alios *Continuator Helmodi Presbyter quidam Bremensis, in manuscripta historia iam sæpius allegata, aliquantò prolixius; stylo quidem non admodum compto atque expolito, certa tamen ac indubitata fide ac constanti veritate recenset ac commemorat; ex quâ in sempiternam Gloriosissimi huius Ducis Adolphi memoriam, nonnulla ad posteritatem huc transferenda esse existimaui. Illis diebus mortuo Rege, (scilicet VValdemaro I.) quadam Mulier dicta, Nigra Margareta, Regina Daciæ, sceptrum & Diadema, Regum opera viriliter agens, suscepit, terram Holsatiæ hostiliter inuadendo castrum Gottorpe muniuit, & ante illud vallum Denneverck nominatum (de quo supra prolixius actum) iterum reficiendum ac instaurandum, murisq; ac fossis muniendum curauit, incipiens à flumine Slie & vsque in Fresiam sese extendens, miro & ineffabili opere terram Daciæ ab Almanis diuidens atque excludens. Hac Regina cum filio suo Rege Canuto obsedit Hamburg ingenti ac valida classe, & aquam Albeam longis palis ex vtraque parte ripæ constringens, in medio fluminis profundi, catenam magnam pro clausura affixit. Dicitur etiam, quod ante castrum & oppidum Itzehoe magno exercitu castra metata fuerit & sequenti die Natiuitatis Mariæ Virginis, super flumen Store, ponte & aggere facto, intrare castrum & trans torrentem flumen ire in paludem prætendens, vna & eadem die contra naturalem cursum, dictum flumen Store bis ultra solitum ascendendo effluxerit: ita vt pons & agger vi fluminis sint effracti, & sic opus & inceptum eius irritum ac frustraneum fuit. Et tunc imago B. Virginis visa est super castrum. Quare incolæ dicti oppidi, & castellani, sequentem*

quentem diem Natiuitatis B. Virginis, ob memoriam huius, & liberationem suam, deuouerunt continuò singulis annis solenniter celebrare. Et ob inde nomen huius diei etiam hodie dicitur Ciuium dies vulgo Borgerdach. Illa etiam castrum Segeberg obsedit, & ante illud paruos colliculos, & desuper munitiones, sicut hodie apparet, extrui fecit, tandemq; castrum ex animi sententia obtinuit. In quo castrum, suum posuit aduocatum, & capitaneum terræ Holsatiae, quam iam sibi subegerat, vsque ad castrum Itzehoe & flumen Store, & paludem ab alia parte iacentem. In quam paludem multi de Holsatis Nobilibus, propter tutum locum, timentes Danorum potentiam, neque Danis subijci volentes, se contulerunt. Volebant enim Dani, sicut cœperant, totam terram Holsatiae subijcere sibi & legibus suis, ita vt lex Holsatorum & ius vulgare penitus exstingueretur, & deinceps secundum legem & librum Danorum Loboke iudicari deberet. De quo Holsati, Danis subiecti, magnopere sunt conuesti, quod legibus suis solitis ab antiquo deberent priuari, nouaq; & incognita vti, ita vt etiam remurmurare contra Capitaneum in castro Segeberg positum inceperint, quando aliam legem, & aliud ius quam suum solitum imponere visus fuit, dicentes vti lege sua velle Holsatica, &c. Illis autem diebus non erat Princeps in terra Holsatia, sed dicitur, quod fuerit quaedam nobilis Domina in palude Crempis, iuxta Itzehoe in castro Kellingdorpe, nomine Domina Deeltz de Kellingdorpe: hæc transtulit se ad Dominum Comitem Schouvenburgensem, petijtq; ab eo, sibi & terræ Holsatiae dare vnum ex filijs suis ad regendam ac gubernandam terram ne dedignaretur. Et tradidit illi adolescentem, filium suum Adolphum, quem dicta Domina Deeltz secum ad Patriam, vt Dominum terræ Holsatiae & heredem cum gaudio magno reportauit. In cuius aduentum Holsatis, in palude Itzehoe, & etiam sub Dominio Danorum positus, magna exultatio & letitia exorta est. Tunc

Holsati conglobati, hinc inde reuersi, Capitaneum & aduocatum prope Segeberghe iterum rogarunt, ius sibi Holzatense administrari: Respondens eis dixit, Quale ius eligitis habere in patria vestra? Tunc ex primis, & maioribus, & Nobilibus, Holzatenses extracto gladio vibrante, imperterrita voce clamabant. Ius nostrum solitum ab antiquo retinere volumus, & gladio tueri: à quo factò vulgare verbum postmodum in Holsatia extitit & hodie adhuc dicitur Ius Nostrum gladio defendimus. Vnde dictus Capitaneus videns Holsatorum tam præsumptam audaciam insolitam, nesciens, quod aliud caput, nouum Dominum & Principem super se statuissent, timens, in fugam se vertit, quem & ipsi Holsati subsequentes interfecerunt. Exinde Holsati erecto capite & in publicum educto Domino suo Adolpho Comite de Schouvenburg, adhuc adolescente, se & Patriam suam, resumptis pristinis viribus, adiutorio diuino subsecuto, & gladio magnanimitè defendebant, Danos successiue de finibus suis expellentes. Nam omnipotens & misericors Deus non sinit afflictum semper affligi, sed aliquando dat respiramen. Ita & illis diebus, Holsatis per Danos pressis ac tribulatis dedit consolationem, & suscitauit propugnatorem dictum Comitem Adolphum, alterum Iudam Machabeum. Nam vt Iudas diuino fultus subsidio, superbum Regem Antiochum, legem Iudaicam destruentem, deuicit, ita & hic Adolphus Canutum Regem Daniae, ius Holzatense vi suppressere nitentem, eneruauit. Dictusq; Canutus Rex Daciae, post obitum Matris suae Nigrae Margretae, magnam partem Holsatiae terrae vi retinens, Ciuitatem quoque Hamburgensem à longo tempore obsedit, è conuerso dictus Comes Adolphus contra præpotentem Regem Daciae pro victoria obtinenda supplex Deum orabat, Regemq; Daniae Hamburg obsidentem armata manu aggressus, eum cum suis inde in fugam conuertit, multis de Danis caesis ac interfectis. Ita Nobilem & Antiquam Ciuitatem in pristinam duxit libertatem. Hoc initium

tium victoriæ dedit ipsi Deus cœli, anno Domini Millesimo Centesimo nonagesimo nono. Attamen Rex Dania (quidam hoc referunt ad VValdemarum II. Canuti successorem) cum Danis à persecutione non cessans , non solum terram Holsatiae , sed etiam ciuitatem Lubeck terra mariq̄ vexabat ac infestabat. Nam (vt ante dictum est,) dictam ciuitatem Lubeck primò Adolphus Comes, postmodum Illustris Henricus Dux Saxonix & Bauariæ fundauerunt. Post quorum obitum Rex Dania non contentus regno suo, hanc quoque Ciuitatem, necnon Holsatiam & Hamborg vna cum Ditmarticis subiugare simulq̄ occupare & possidere volebat. Nam de Regno suo, cuius limes fuit in Egdora ante Rendesborg nunc nominatum, per Fresiam, qua tota pertinebat ad Regnum, intrauit Dithmarciam, quibus victis, cum ipsis Ditmarticis transiuit in Holsatiam, vsque in Bornehouede, in via omnia subiugando. Vbi dictus Comes Adolphus cum Holsatis & Lubecensibus dicto Regi occurrens, hinc inde castris ordinatis, & vexillis erectis, Ditmarcorū in fine Exercitus Regis existentium clypeis subuersis, magno profuso sanguine ex vtraq̄ parte, Danisq̄, quam plurimis interfectis, Deus cœli dicto Adolpho dedit iterum triumphum & Regem vicit & cepit. Anno Domini Millesimo Ducentesimo duodecimo. Pro quo triumpho sit Deus semper benedictus, Amen.

Narratur supra de Ditmarcorum clypeis subuersis vel conuersis, & dicitur pro certo communiter, quod, quando Ditmarcū à dicto Rege fuerant subiugati, quod miserint certos suos nuncios ad Adolphum Comitem, nunciantes illi, quod Rex sibi habeat propositum, sicut illorum terram & ipsos subiugasset, & tributarios Regni Dacia fecisset, ita quoque Holzatos, eorumq̄ terram occupare & possidere, attamen intellexissent, quod Comes si modo posset, illos strenuè tueri ac defendere vellet. Vnde si cōtingeret, quod ad bellum simul conuenirent, Rex & Comes, ipsi Ditmartici cum

essent in extremitate castrorum regis positi, in congressu belli, ipsi à tergo Regem & Danos fortiter adoriri ac percutere vellent, cum Holsati ab acie castrorum bello dimicare inciperent, & hoc pro signo haberent, si simul contra Holzatos inopinatò venirent, quod eorum clypei inuenirentur retrouersi, scilicet quod acutum clypeorum suorū inferius ponendum secundum communem modum, ordine conuerso superius ponere vellent. Hac tamen conditione apposita, si Comes Adolphus & Holsati victores fuerint, ipsi Dithmartici pristina frui vellent libertate, Et ita Comes Adolphus spondit & seruauit, dictusq; Adolphus Comes ob victoriam obtinendam Deo vouit, quod si daret sibi contra Regem triumphum, Ordinem S. Francisci Fratrum intrare vellet, conditione apposita, datis sibi heredibus à Deo, qui terram regere ac gubernare possent, quod tunc votum suum perficere ac implere vellet. Nam circa idem tempus scilicet Millesimo Ducentesimo sexto, hi duo ordines scilicet Fratrum Prædicatorum & Fratrum Minorum in Ecclesia originem cœperunt. Nam Ecclesia Dei illis diebus ab Hereticis multipliciter infestabatur ac vexabatur, & cultus diuinus per Italiam diminutus erat. Ita Deus duos hos ordines contra Hereticos & ad augendum cultum suum ordinauit. Victo itaque ac superato tam valido ac potenti hoste. (Quod enim ipsi impossibile erat humanis viribus, beneficio voti, quo se Deo astrinxerat, habes recursum ad Deum omnipotentem, vt si Triumphator existeret, ordinem Francisci Fratrum Minorum intrare vellet, perfecit ac impleuit,) datisq; sibi & concessis à Deo duobus filijs & heredibus, scilicet Comitibus Ioanne & Gerhar-do, ipsisq; adultis, & terram gubernare potentibus, dictus Comes Adolphus Deo votum suum adimplendo, Ordinem Fratrum Minorum, in Monasterio ciuitatis Hamburgensis ab Episcopo fundato, cum duobus suis militibus, dictis de Gykow humiliter & deuotè Deo sub regula & obedientia intrauit seruiturus. Factus autem frater Minor, Curiam Apo-
Aposto-

Apostolicam ad videndum Dominum Papam, secumq; dispen-
sandum solerter intrauit. Vbi tunc Dominus Papa ad susci-
piendum ordines sacros & Presbyteratum, cum illo miseri-
corditer dispensauit, vnumq; Ordinem sacrum à dicto Do-
mino Papa ipsemet recepit, ac in eadem via ad S. Francis-
cum Fundatorem Ordinis, ad videndum, ad colloquen-
dum, ad consulendum tam sanctum ac deuotum virum
transtulit se ingenti desiderio summaq; deuotione, à quo san-
cto viro benignè est receptus, in charitate firmatus, verba
consolatione plena sine fucò ac fallacia secum reportando. Et
anno Domini Millesimo Ducentesimo quadragesimo quarto
in ciuitate Hamburgensi suam primam Missam decantauit.
Hæc mutatio dextræ Excelsi, qui primo miles terre-
nus fuit, Regem Daciæ Canutum, magnum Tyran-
num de suo territorio, vim vi repellendo, expulit,
nunc miles supercœlestis Regem infernorum, Ty-
rannum maximum Diabolum, pedibus proprijs sub-
strauit & euicit, non gladio, sed lachrymis & humili-
tate. Nam dicitur de eo, quod pro acquirenda Elemosyna, pro
butyro alijsq; vita necessarijs ostiatim mendicandis cum am-
phora vt vnus ex reliquis fratribus de conuentu circumire
solebat. Et contingebat, quod in oppido Kilone, vbi etiam
monasterium fundauerat, ipso existente in platea cum am-
phora plena lacte in manu tenente, filijsq; eius Comitibus
cum magno comitatu per dictum oppidum & plateam equi-
tantibus, ipse obuiam filijs veniens, amphoram cum lacte te-
gere præ verecundia vellet, sed spiritu fortitudinis roboratus,
per rationem sensualitatem vincens, lac de amphora super
totum suum caput effudit, dicens intra se: misera ac infe-
lix caro, erubuisti Christi pauperiem portare ac baiu-
lare lac in amphora, ne verecundareris, nunc porta
super caput, vt confundaris, memor dicti Apostolici
dicentis Nos spectaculum facti sumus Deo & homi-
nibus. Et vixit in ordine annis quatuordecim, & anno Do-
mini

mini Millesimo Ducentesimo sexagesimo (alij sexagesimo primo) obiit in Domino feliciter, in Conuentu Fratrum in Kylone, in humo sepultus. Hic Comes Adolphus fundauit Ecclesiam Nygenkerke in terra Oldenborg, in honorem S. Antonij sui Ordinis, Fratris Minoris, non illius Magni Antonij sancti, quamuis plures putent illum esse patronum, eiusq; imaginem in Ecclesia predicta habeant, sed non est ita, & debet imago eius esse Fratris Minoris. Item hic Adolphus visitauit vna cum alijs praelatis, fratres in Monasterio Nouo, ordinauit q; vt sorores segregarent à se. Hic etiam dedit Oppidanis in Itzehoe priuilegium habendi ius Lubecense, simulq; libertatem illi oppido in pascuis & syluis, ijs vtendi ac fruendi, concessit, anno Domini Millesimo Ducentesimo tricesimo octauo. Et est verisimiliter credendum, quod Castrum in Kyl & oppidum construi fecit. Ipse quoque oppidanus per terram Holzatiæ, scilicet in Plone, Oldenborg, & in Kylone libertate ac immunitate concessa à Iure Holzatorum, constituit ac attribuit eis ius Lubecense, eò, vt eorum oppida citius munirentur propter libertatem fori. Et consimiliter filij dicti Adolphi scilicet Ioannes & Gerhardus eadem priuilegia oppidanis in Itzehoe, Kylone & ceteris data, rata habentes confirmarunt, anno Domini, Millesimo Ducentesimo sexagesimo.

Ipse quoque Adolphus Comes, Frater Minor factus Monasterium in Kyl, in honorem B. Virginis Mariæ fecit dedicari circa annum Millesimum Ducentesimum. Hic Adolphus Comes erat de domo Schouvenburgensi natus, prout etiam plures ante eum de tali domo nati, etiam nominati Adolphi, rexerunt terram Holsatiæ in magna virtute ab initio Christianitatis. Hæc illic.

Hanc autē sanctissimi ac inuictissimi, magnanimique huius Herois Adolphi Ducis Holsatiæ gloriosissimam vitam, beatissima tandem mors excepit ac consecuta est. De qua Cardinal. Baron. *Annal. hist. in an.*

1239. sic commemorat. Adolphus hoc anno ad ordinem Minorum S. Francisci institutum admissus, reliquit ille Comitatum Holsatiae, quem rebus feliciter gestis ad usque maturam aetatem administrarat, & honoribus maximis apud Imperatorem fuerat functus. Is, cum sanctam & humilem in illa familia vitam egisset, moribundo astitit, communis omnium Religiosorum Patrona, ac Mater Dei, Deipara, innumerabilium Angelorum comitatu stipata, eumq; trepidantem ita confirmavit. Quid habes filii? quid times? aut cur ob imminentem mortem angeris? veni securus, quoniam Filius meus, cui fideliter seruisti, tibi coronam Gloriam dabit. Quibus ille verbis & aspectu adeo recreatus est, ut omnis horror mortis in ingentem latitiam fuerit conuersus.

Hic adijcere libet Epitaphium Adolphi Comitis Holsatiae: quod ei Fratres Minores posuerunt Chiloniae in Monasterio S. Francisci.

Quondam nostrorum pater & speculum Dominorum,
 Laus Holsatorum, Comes Adolph, regula morum,
 Hic situs est flos florum, & honos, & gemma bonorum,
 Cui dedimus sertum nostrorum more Minorum,
 Ne prauorum anima noceat fraus Demoniorum.
 Oramus Deus utq; receptet in alta polorum.

Huic non multum dissimile, & alterum sancto Vicelino Episcopo (cuius vitam ac res gestas supra descripsimus) Epitaphium erectum in templo Monasterij, Bardesholmij, prope Kyloniam siti.

Ossa pji Patris hic condita sunt Vicelini.

Addita metra, quae ipsi vocant quadrangula.

Aldenburch	Præsul	Holsatis	nobile	germen
Præsul	finalis	præstans	tutamen	alumnis
Holsatis	præstans	lumen	purissima	gemma
Nobile	tutamē	purissima	gemma	refulgens
Germen	alumnis	gemma	refulgens	ô Viceline.

CAPVT VI.

Anno 1245. *VV*aldemaro mortuo, *S.* Ericus *VV*aldemari secundi natus maximus filius, contra voluntatem Patris Rex Dania 83. creatus est, à Fratris satellitibus securi cæsus, & in flumine *Slia* prope *Slesuicum* proiectus, interijt Anno C. 1244. (Baron. 1251.) Regni verò sui anno 9. quem nondum expleuerat. *Loges* Regni Danici, iussu Regis *Christiani* IV. per *Generosum*, *Strenuum* ac *Nobilissimum* *D.* *Cancellarium* *Christianum* *Frijs*, *Hæreditarium* in *Kragerup* *Equitem* *auratum*, ceterosq; Regni *proceres*, *Illustres* ac *splendidissimos* *Equites* anno C. 1621. renouatâs, promulgauit, anno 1244. *Slesuico* ubi sepultus, *Ringstedium* translatus anno 1257. *Filiæ* ei fuerunt, *Iuditha* & *Agnes* factæ *Moniales*, *Ingelburg* *Magno* *Regi* *Norvvegiæ*, & *Sophia* *VV*aldemaro *Regi* *Sueciæ* nuptæ.

ABEL alter *VV*aldemari secundi *Filius* *S.* *Erici* *Frater*, Anno 1232. *Dux* *Slesuicensis* creatus est, cuius etiam meminit *Ius* *Danicum* in *proæmio*, *Slesuici* *aulam* & *domicilium* habuit. Anno 1237. *Dux* *Abel* *Filiam* *Comitis* *Adolphi* *de* *Schovvenburg* duxit *vxorem* 7. *Calend.* *Maij*. Tandem post perpetratum *fratricidium* *Rex* *Dania* 84. Anno 1250. creatus, à *Erisijs* vero *Eiderstadiensibus* interfectus, Anno 1252. *Slesvrigæ* in *templo* *Cathedrali* sepultus, exinde in *syluam* *Poele* translatus. *Monialibus* *Slesuicensibus* *priuilegia* dedit. *Vxor* *Mechtildis* *Holsatiæ* *Comes*, ex qua tres *Filios* suscepit, *VV*aldemarum *Ducem* *Slesuicensem* *sanctum*, &c. *Ericum* *Ducem* *Slesuicensem* *sextum* &c. (de quibus postea,) *Abelem* qui in *pueritia* *Obijt*, *Svveinburgi* sepultus, Anno 1270.

*W*ALDEMARO igitur rebus humanis exempto, *Ericus* *Filius* eius natus maximus, in regni *Imperio* ac *administratione* successit. *Abel* autem *Patris* *iudicio* ac *voluntate* fretus ac confisus, *Fratri* *Erico* se anteponi

teponi debuisse existimabat. Ideoq; Ericū, se posthabito, contra decretum ac voluntatem Patris Regem electum ac designatum sibiq; Prælatum, indigne ferebat. Quam ob rem, Erici imperium, initio graues motus exceperunt. Nam Adolphi Comitis Holsatiæ, eius, qui Monasterium ingressus erat, Filiam, Abel in matrimonio habebat. Quo circa Ioanne & Gerharo, affinibus, Comitibus Holsatiæ fretus, rem armis tentare constituerat. Manu itaq; militum ex suis & exteris collecta, Regē oppugnare decreuit; Huic affines subsidio veniunt. Rex Ericus videns se peti, amicorum auxilio stipatus, ditionem Comitis Ioannis ingressus, eam diripuit. Ibi tum, à Gunzelino Comite Svverinensi, quo Rex familiarissime utebatur, vrbs *Oldesloum* capta est. Holsati, qui in præsijs & munitionibus erant, ditionis suæ defendendæ causa, partim occisi, partim capti, alij, quo vitæ suæ consulerent, fuga elapsi sunt. Quo tempore Ducatui & Episcopatu, damnum maximū illatum, Ecclesiæq; Slesuicensis grauiter afflictæ fuit, cui tamen in damni accepti compensationem, Abel postea, pace facta, bona quædam & prædia in *Iarnvitho*, largitus est. Quam donationem postea, Ericus Rex, Abelis Fratrueis, Ecclesiæ Slesuicensi, confirmauit: vt ex literis ea de re datis constat.

ERICVS Dei Gratia, Danorum Slauorumq; Rex Christophori Filius, omnibus præsens scriptum cernentibus salutem. Quia Patruus noster Abel, quondam Rex Danorum, Ecclesiæ B. Petri, pro damnis, quæ Rex Ericus, bonæ memoriæ, eidem Ecclesiæ, tempore Belli intulit, possessiones quasdam in *Iarnvith* contulit, & Scotauit, iure perpetuo possidendas. Nos Indemnitati omnium Ecclesiarum Regni nostri intendere cupientes, Scotationem à dicto Patruo nostro Abel ratam habemus & acceptam. In cuius rei testimonium, præsentis literas sigillo nostro fecimus roborari. Datum Rostoch A. D. 1259. Idus Octob. 8. in præsentia Domine Reginae.

Quæ

Quæ tamen donata ac concessa Ecclesiæ dona ac prædia, viliora & minora extiterunt, quam vt damnum datū & acceptum, posteri annos plures deinceps inde sarcire, ac compensare potuerint. Quibus rebus effectum est, vt omnium animi in Abelem propenderent: tam metu discriminis & periculi, in quo versarentur, quam propter summam crudelitatem, quam Erici milites exercuissent. Tantus enim omnes terror inuaserat, vt ex subditis, multi innocentes fugerent, suppliciorum & tormentorum, quibus vexarentur, euitandorum causa: multi etiam supplices Regi facti sese dederent, & fide data promitterent, se in officio permansuros & imperata facturos esse. Tandem Ericus & Abel, amicorum interuentu reconciliati fuerunt, subditis id obnixè petentibus, vt qui Ditionem & Agros vastari, & Diuina Humanaq; misceri viderent. Itaque metu coacti, pacis leges ab eo, qui victor esset, acceperunt. Rex ericus, qui *Diuum Venceslaum* coleret, (is Bohemiæ fuerat, & à fratre suo interemptus in numerum Diuorum relatus erat) nocte intempesta, vidit sibi *Venceslaum* astantem, hæc verba effari. *Bono animo esto Ericæ frater, Ego tibi adsum, quem colis & honoras, tibiq; nuncium affero, te eodem mortis genere sublatum iri, quo Ego occubui: interim tamen Cœnobium te extruere iubeo.* Cuius monitis & verbis obsecutus, Cœnobium in terra *Reualienfi* ædificare cœpit. Quod tamen non exædificauit. Nam antequam id ad exitum perduceret, è vita sublatus est. Ericus, qui illud *Venceslai* vaticinium ferè susq; deq; habebat, vt qui Regnum iam satis pacatum ac confirmatum se habere existimaret, ab hostibus nihil sibi quicquam mali timebat, omninoque sibi persuasum habebat, vaticinium impleri non posse, priusquam Cœnobium ædificasset. Quare in eo ædificando

cando procrastinare, & diem ex die ducere cœpit: sed & à fratre nihil sibi metuendum existimabat, quod anno superiori reconciliati, omnem ex animo dissensionum memoriam deleuissent, simultatesque deposuissent, quarum ne scintillam quidem superesse putabat: idq; ex eo colligitur, quod Fratrem Ericum paulò post inuiseret, & Slesuicum contenderet, cum eo sese exhilaraturus. Quem venientem Abel humanissimè excepit, odio quod adhuc in visceribus hærebat, abscondito ac dissimulato, quod vsque adeo radices egerat, vt Abel, qui Regni cupiditate flagraret, vitam sibi acerbam existimaret, nisi Fratrem sustulisset, quippe qui Regni causa iusq; fasque violare non dubitaret. Cum autem multis colloquijs tempus fallerent, & Rex Ericus ludum latrunculorum, seu vt vulgus appellat, *Scachorum*, cum Nobili quodam luderet, nihil mali suspicans, ecce de improviso Abelis satellites, Regem Slesuici inuadunt, captumque in lembum vel nauiculam conijciunt, & *Slia* flumine vecti, cum ad eum locum, vbi minima est fluminis latitudo & traiectus breuissimus vulgò *zum Sunde*, peruenissent, Danus quidam *Lago*, vnus ex Regis satellitibus, qui Regem maximè oderat, ac de eo interficiendo mandatum habebat, in hæc verba prorupit, *Scito inquit, ô Rex, tibi statim moriendum esse. Cui Rex; Id ego pro certo habebam, vbi in tuas manus incideram, interim tamen, hoc vnum peto, vt mihi Sacerdos concedatur, cui peccata mea confitear, priusquam mortem hanc funestam oppetam. Qui cum accersitus esset, Rex delicta confessus, & absolutus fuit, vt virum Christianum decebat, qui animæ suæ æternum consulere volebat. Ibi tum Rex, presagiebat mihi animus, me à fratre meo interfectum iri, interim tamen mortem tam præmaturam & præproperam non expectabam: peccata & delicta quidem*

R mea,

mea, eiusmodi mortem meruerunt, idq̄ fateor, sed Fratrem meum Abelem, nisi ad meliorem frugem sese receperit & resipuerit, idem Exitus & quidem huic non dissimilis manet. Vaticinium Regis morituri, verissimum fuisse, mors Abelis comprobavit. Rex autem Ericus in lacu Sliæ prope Slesuicum eo ipso tempore, securi in naui percussus animam exhalauit, interim tamen ei caput præcisum non fuit. Cadauer exanime saxo affixum in flumen Sliam iniectum est, quod tamen paulò post è fundo emerit, & supernatare visum, & appulsum ad Ripam Sliæ, eo in loco, vbi in eius rei memoriam, *Crucem ligneam*, posteri collocarant, inuentum fuit. Quæ crux adhuc Patrum nostrorum memoria, in prato illo ad ripam stetit, licet nunc collapsa & diruta sit: inde corpus Slesuicum translatum, & in templo *Dini Petri* prope chorum sepulturæ traditum fuit. Effigies Regis ex ligno facta, adhuc extat in domo capitulari, cuius hæc est species: Vir corona redimitus, facie pallida & lurida, capillis passis, barba nigra, manibus & pedibus constrictus & colligatus, tunica oblonga & ad talos vsque demissa, calceis acutis & cornutis, prout eo tempore mos fuit, baltheo autem aureo per medium pallæ talaris infra lumbos cinctus: sed & compedes, quibus Rex colligatus fuit, adhuc extant: quas etiam nobis pueris exhibuerunt & monstrarunt. Pro certo etiam refertur, dum funus adueheretur & efferretur, omnes campanas, sonum nullo pulsante, edidisse. Piscatores etiam Slesuicenses, eo in loco, vbi Ericus in flumen iniectus esset, sæpe candelas cæruleas ardentes, aspectu horridas vidisse, maiores nostri memoria proditum dixerunt. Corpus autem Erici multis post annis clam subtractum, & in Daniam Ringstedium translatum & perductum esse ferunt, vnde & Antiquitas pia ac veneranda

randa Regem hunc admodum pium ac deuotum, iniustaq; cæde peremptum, ac in Diuorum numerum relatum, summo cum honore ac veneratione coluerunt ac celebrarunt. Brachium eius Slesuici retentum, precibusq; nostrorum impetrarum esse, idque adhuc ibi extare, certissima & constantissima fama est: quod ab Ecclesia olim in tanto honore ac veneratione fuit habitum, vt Monachi mendicantes illud vbique circumferrent, ac populo spectandum exhiberent, additis precibus & promissione proposita, vt si quis in Dei honorem ac gloriam, Ecclesiæ ædificationem ac ornamentum, & B. Erici piam recordationem, suam liberalitatem ac beneficentiam opere demonstraturus esset, ipsum vicissim propter Christi meritum, & B. Erici suffragium ac intercessionem, pœnarum indulgentiam, & dignam in cœlis mercedem, recepturum esse. Cuius ostensi brachij reliquias, tanto honore ac reuerentia populus est profectus, vt eius beneficio, tantum æris ac pecuniæ collegerint, quo ambitus templi Slesuicensis amplissimus ac ornatissimus exstructus & ædificatus fuit. Cædis autem huius tragicæ ac lugubris conscij & authores, tragicos exitus habuerunt. *Lago* author cædis in Holsatia inter ludendum confoditur, *Hermannus Kenckverderus* Nobilis miles, qui cum Rege, dum caperetur, luderet, delicti & criminis alicuius insimulatus, à rusticis fossoribus interficitur. Iusto Dei iudicio condignam meritorum suorum mercedem retulerunt, sanguinemq; iniustè effusum sanguinis profusione luerunt. Eodẽ anno, quo Ericus rebus humanis exemptus esset, Ioãnes Comes Holsatiæ, cladis acceptæ (de qua supra,) memor, vt Abelè ad Regnũ Daniæ cueheret, ope & auxilio Archiep. Bremensis, & auunculi Simonis Electi Paderbornensis, collecta militum

manu in Daniam expeditionem fecit, & arcem Rendesburgum, quam Rex Ericus munierat & præsidio firmauerat, oppugnare cœpit: sed cum ad diem *Laurentij*, de Erico interfecto, rumor allatus & vulgatus esset, quem etiam paulò post rei veritas comprobauit, Ioannes ab expugnatione iterum recessit.

C A P V T VII.

*Sacrilegâ cum tecta manu Mars sacra profanat,
Eschillus populum dogmata sacra docet.
Sed Deus est vindex scelerum, nam milite caeso
Rex bello captus, vincula dura gerit.*

A. C. 1257.

ANNO 1250. Eskillus, Natione Danus, Dei & Apostolicæ sedis gratia. Episcopus Slesuicensis designatus & confirmatus fuit. Hic in choro Slesuicensi sepultus est, ea parte, quæ ad austrum vergit, non procul à valuis ante Cathedram Episcopi, vbi nomen eius solum incisum atque insculptum inuenitur.

Hac tempestate Abel fratricida, Rex Daniæ 48. creatus, vt cædem ac parricidium commissum, aliqua ratione expiaret, & pietatem præ se ferret, Virginitibus Deo dicatis, vel Religiosis, quæ in Cœnobio Slesuici *Diui Ioannis* commorantur, priuilegia & immunitatem donauit, vt Coloni cœnobij ab omnibus exactionibus immunes sint ac liberi, & ne illorum quiscquam Regiæ Iurisdictioni, subiectus esset, aut seruitia præstare cogereetur, nisi id Patriæ salus & commune periculum flagitaret, quòd ad eius defensionem, hostem

hostem finibus prohibere, aut ingressum profligare oporteret. Id priuilegium primo anno Regni sui, virginibus largitus est nonis Martij. Sed & Monachis *Lugemensibus*, hoc est loco Dei habitantibus, bona sua, quæ ex patrimonio possidebat, & *Suanstorpj* in Parochia *Bretvvatensi*, sita erant, vna cum iure Patronatus, ad se ratione ipsorum bonorum spectantis, donauit & tradidit anno 1250. Quam Scotationem Rex Waldemarus confirmauit: vt & Christophorus Abelis frater itidem hanc donationem sanxiuit ac ratam habuit anno 1252. Scrupulo igitur conscientiæ ipsum quotidie cruciantis adductus, & vt culpam viri Religiosi admissi fratricidij apud Deum deprecaretur Abel, beneficentiam exercuit: sed vt habet vetus prouerbium. Imperia violenta & scelere pacta non sunt diuturna: idq; Regis Abelis exemplo comprobatur, qui post susceptam Regni administrationem, statim bellum mouet in partes illas occidentales, quæ mari alluuntur, magnūq; agricolis ac colonis, qui illas oras incolunt, metū ac terrorem incussit. Nam cis flumen Eidoram, castra locauerat ac metatus erat, vt oblata commoditate, dataq; opportunitate traicere, eosque sibi subiugare posset. Frisij, qui Eiderstadiam incolunt, collecta ex suis manu, qui arma ferre idonei essent, reliquisq; viribus præstarent, sui defendendi causa, aduersus Regem Abelem sese armant & contendunt, aggeremq; qui mare excludit transeuntes, simulachrum *Diui Christiani* secum portant & circumferunt, eiq; pollicentur, si victoria potiti essent, se illum veste aurea preciosissima amicturos & exornaturos esse, (vel inaurare velle.) Rex cum Frisij manu conferta, infelici admodum Marte pugnauit. Exercitu enim eius victo, & fugato, pedem referre coactus fuit: idque quod Fratricidij vindicem Deum

haberent Eiderstadiani, & Christiano vota fecissent. Hac victoria potiti Eiderstadiani, vt vota, quæ polliciti erant, persoluerent, statuam sancti Christiani inaurarunt. Cumq; insignis hæc clades, quam Rex Abel accepisset, passim sparsa ac diulgata esset, quidam Henricus de Meldorpio, in Selandia nouas res moliri, populumq; aduersus Regem concitare, omnibus viribus contendebat ac laborabat, idq; quod sibi persuaderet, Abelem iam animo fractum & perterritum ei amplius resistere, belliq; fortunam iterum experiri ac periclitari non audere. Rex tamen ne timidus ac meticulosus videretur, cum eo prælio fortiter ac animosè contendit: sed tandem in fugam multis suorum amissis, versus est. Victores præda magna & manubijs onusti, læti ac ouâtes domum redierunt. Rumor est, Dithmarsis authoribus hos motus in Dania concitatos esse. Sed Deus, qui ob parricidium Abelem ad pœnas deposceret, eius incepta & actiones fortunare noluit, eiq; meliorem mentem peruertit, vt in suis exitium rueret: idque ex eo colligere licet; quod æstate sequenti, exercitu collecto, rursus in Frisios, à quibus victus & fusus esset, expeditionem mouit, vt iniuriam ac damnum acceptum vlcisceretur. In vrbe *Varenberga* aliquandiu commoratus, tribus nauibus instructis in Frisiam nauigare constituit, vt eos tam mari quam terra persequeretur & inuaderet. Quo tempore *Eskillus* Episcopus *Warenburgæ* egit, & à Rege impetrauit, vt alimenta & cibaria, quæ ipsius nauis veheret, sibi haberet & retineret, neque in vsum aliarum nauium expendere, necesse haberet. Anno millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio, die octaua post Festum Visitationis Diuæ Virginis, exercitum, quem ex multis locis conscripserat, *Medelburgum* non procul à castro *Suauestedio*, conuocat: quod eum

cum locum ad pugnam, & ad hostem, qui in vicinia
 erat, inuadendum, commodissimum esse existimabat.
 Eò cum venissent, postridie omnibus tam Viris No-
 bilibus quam plebeis iunctis, ad Eidorā fluuium mo-
 uet, vt milites nauibus impositos trajceret. Vexilla
 tria Regia omnibus conspicua erant. Amne secundo
 deuectus, in portum *Ottenskilum* vulgari lingua ap-
 pellatum, peruenit. Eo in loco, nō longo interuallo à
 sacello ligneo *Oldensvordensi*, (quod vt supra notau-
 mus anno 1205. ædificatum est, cis aggerem, ad exclu-
 dendum mare congestum,) in planicie tentorijs ex-
 pansis, castra locauit, eaq; vndique fossa & vallo com-
 munit, vnde in hostem impressionem facere posset.
 Quibus compertis, Agricolaë & villici, qui illic com-
 morabantur, fossam amplissimam & altissimam ad
 Septentrionem ducere cœperunt, nimirum ex *Ipen-
 bullo* versus occasum, deinde in Septentriones in *Ol-
 densvurdum*, vsque ad locum illum, qui *Eiderock gruff-
 tum* vulgò nominatur, vt Rex hac ratione prohibe-
 retur, copiasq; in hostem ducere non posset. Terra
 egesta & in aceruum cumulata de improviso promi-
 nens, indicium operis fecit, & Regem in eam cogita-
 tionem adduxit, eos vallum vel aggerem excitasse,
 quo sese defenderent. Hoc freti Frisij, militum impe-
 tum sustinere se posse putabant. Quare in loco illo
 palustri hostem expectare, & de summa rerum decer-
 tare, decreuerant: cumq; Rex ad Eidoram prope Ca-
 stellum sex dies commoratus esset, milites, colonos
 Eiderstadienses, qui loca illa incolebant, multis iniu-
 rijs ac damnis afficiebant. Nam palantes agros in con-
 spectu eorum vastabant, segetes, quæ iam maturue-
 rant, quod messis instaret, conculcabant, & quò fru-
 mentationem liberiolem & tutiolem haberent, villi-
 cos partim interemerunt, partim captos ære multa-

runt, & in Regis potestatem redegerunt. Qua re per-
 specta, sex Parochiæ protinus sex dierum indu-
 cias pactæ, coniurationem fecerunt, & quotquot ar-
 ma ferre poterant, sese deuinxerunt, paulò post, con-
 uentu habito ad viam publicam *Vuronmages* dictam,
 de priuilegijs, quæ Carolus Magnus ipsis concesserat,
 eo tempore, quo ipsorum Maiores ipsi subsidio ve-
 nissent, copijs auxiliaribus missis, agi & tractari
 cœptum est. Quibus priuilegijs, Carolus eam ob cau-
 sam, ipsis immunitatem ab omnibus oneribus & gra-
 uaminibus, benignè largitus esset, vt ea in posterum
 fruerentur: onera autem & seruitutem, qua hoc tem-
 pore, à Rege Abele premerentur, immunitatibus pla-
 ne repugnare, libertatemq; qua hætenus vsi essent,
 omnino infringere, ac præcidere: vt qui non tantum
 oneribus imperij publici grauarentur, sed etiam sin-
 guli seruitute durissima premerentur, quod eorum
 vxores ac liberi vexarentur, dedecore ac contumelia
 afficerentur: in eorum quoq; corpora immani ac tru-
 culento more sæuiretur; fama atque existimatio eo-
 rum macularetur & de honestaretur, idq; in eorum
 odium & priuilegiorum detrimentum ac abolitio-
 nem. Satius itaque esse, de summa rerum decertare &
 honestè mori, quam in perpetuam seruitutem, liber-
 tate amissa, redigi. Quæ cum in concione proposita
 fuissent, placuit nocte sequenti, in Regis castra ir-
 rumpere, quod vexilla septem parata haberent. Id
 Regi per indicium enunciatum fuit à quodam prodi-
 tore *Rocko*, qui in Concilium & Conuentum publi-
 cum clam sese insinuauerat. Itaque habito Concilio,
Rockus & alij Regi authores fuerunt, vt inde confestim
 ad Eidoram moueret: quod si id faceret, vnum se la-
 tus tutum ac securum habere: vbi aduersus immi-
 nentis hostis furorem ac insidias se tueri ac defendere
 posset.

posset. Sed Rex loco sese mouere non potuit, quod mare recessisset, & naues aqua destitutæ, in limo hærerent. Rex ea spe frustratus, quod in flumine nihil quicquam præsidij haberet, albescente cælo castra mouere cœpit. Ibi tanta Frisonum copia ac multitudo conspecta est, vt terrorem & metum Regijs copiis incuterent. Abel perterrefactus, de fuga cogitare incipit, & tentorium vnà cum ære, quod ex mulcta colonis inflicta collegerat, naues itidem paratas, maximam quoque partem militaris suppellectilis rerumq; suarum, quas aduexerat, reliquit. Interim tamen, vt saluti suæ consuleret, & ne formidolosus videretur, militum & suorum metum ac pauorem increpat, sed frustra. Nam omnes in fugam sese coniecerunt. Frisij fugientem hostem campis patentibus insecuti, ad trecentos interfecerunt. Magna etiam pars in Eidora flumine, dum transnatare nituntur, perijt & submersa est. Rex Abel cum videret, militem hosti terga dare, suos ad pugnam reuocat, in loco, qui vulgo *Olde Harbleck* appellatur, addita comminatione, ni pareant, habituros infortunium: cumq; signum dedisset, metu coacti constiterunt, & prælium redintegrarunt. Ibi Rex confertis manibus in hostem magno impetu fertur: ancipiti prælio acriter pugnatum est, ita vt magna strages ederetur, animis vtrinque exulceratis. Sed tandem Dani in fugam versi, terga dederunt. Quos fugientes Frisij, vt quemq; affecuti essent, cædunt, & vsque in locum, qui *Ipenbullum* nominatur, acerrimè persequuntur, ibidemq; cum in eos bilem omnem euomissent, rursus *Oldensvurdum* ad tentoria Regis deserta, reuertuntur, vt se illic cibo ac potu reficerent, exhaustasq; corporis vires colligerent ac recrearent. Rex autem cum suis & alijs, quos sibi subiecerat ad Eidoram versus Austrum ultra *Ezen-*

douuium properat ac contendit, vbi multitudo *Coldingbuttelenfis*, quæ reliquos virtute & viribus antecel-
lebat, armata manu ei occurrit, & ad pugnam prouo-
cat. Ibi prælio cum Danis commisso, sex horis acerrimè vtrinque pugnatum ac dimicatum fuit. Qua de
re cum nuncius ad *Eiderstadienses* allatus esset & *Vthol-
mios*, confestim abiecta omni mora ac cunctatione,
magnis itineribus ad Regem contendunt, nondum
sumpto cibo: & cum Rege ad latus apertum (nam al-
terum mare tenebat) strenuè ac animosè confligunt,
prælioq; decertât. Vbi magna strages edita, Regiam-
que vexillum amissum & ademptum fuit. Quod cum
Rex animaduertisset, in mediam viam, quæ Septen-
trionem spectat, protinus se recipit: cumq; Frisij pu-
gnandi finem nullum facerent, Danosq; acriter per-
sequerentur, Rex ultra *Milerdamum* profugit, vbi à
quodam rotario *Humer* nomine, trucidatur ac inter-
ficitur. Frisij de victoria certi, læto ac hilari animo
domum redeunt, & odio Danorum, à quibus multa
perpessi erant, Canuto Duci Slesuicensi sese subij-
ciunt: quos & ille in clientelam & fidem recepit, ea ta-
men conditione, vt quotannis ex singulis ædibus Tri-
buti nomine, nummum vnum, quem *Ternouium* no-
minant, penderent, & immunitate in perpetuum
fruerentur. Regis interempti Cadauer Slesuicum de-
fertur, & in Diui Petri æde Cathedrali sepulturæ
traditur. Postridie noctu, tantus in templo strepitus
cum fragore & fremitu excitatus & exortus est, vt
Canonicis metu exanimatis & perterrefactis, Psal-
mos & preces nocturnas in Ecclesijs vsitatas canendi
& recitandi facultas non daretur, phasmate vel spe-
ctro illis illudente & obstrepente. Quod cum sæpius
contigisset & Regina nunciatum esset, placuit cor-
pus Abelis effossum, æde sacra exportare & in alio
loco

loco humare. Cadaver è templo exemptum in paludem sylvæ *Poole*, quæ *Gottorpio* vicina est, immergitur, palo per sarcophagum transfixo. Qui locus adhuc in hodiernum diem monstratur, & Regis *Abelis* sepultura vulgo nominatur. Et ex eo die, terricula, phasinata, spectra & strepitus in æde sacra conquiescisse, à maioribus nostris memoriæ traditum accepimus. Sed & in eo loco, vbi sepultus est, & vicinis, ex eo tempore, & patrum nostrorum & nostrâ memoria, strepitus horrendos & stridores exauditos esse, constanti omnium prædicatione & sermone fertur, quibus sæpe viatores noctu iter facientes territi, trepidarunt & metu pene exanimati fuerunt. Vt plurimum autem Venatoris cornu instantis vocem & sonum exaudiri, multi fide digni referunt & affirmant, vsque adeo similem, vt venatorem ibi venari quis diceret, idque sæpe à vigilibus qui *Gottorpij* noctu vigilare solent, audiri: sed & *Abelem* multis nostra ætate apparuisse & visum esse, constans omnium est rumor, ore & corpore atrum, equo pusillo vectum, comitatum canibus tribus venaticis, qui & sæpe specie ignea & ardere visi sunt. A Diabolo autem hos ludus & strepitus concitari, dubium non est, idque Dei permisso, vt qui fratricidij memoriam, hisce terriculis, omnibus exosam reddere, & post mortem condemnare vult, vt reliqui ab eiusmodi scelere inexpiabili deterreantur.

* *
*

CA-

C A P V T V I I I .

CHRISTOPHORVS I. Rex Daniae 85. Slesuicensibus Privilegia concessit, quos postea bello persecutus est: ob templi bona erepta, sacrilegij pœnas luunt milites anno 1261. Ab Holsatis victus Loheide, obiit 1256. Liberi huic nati: Mechtildis, quæ primum Alberto Marchioni Brandeburgensi, deinde Joanni Comiti Holsatiae nupsit. Ericus VII. Rex Daniae 86. (de quo postea) VValdemar Ringstedij sepultus anno 1304.

IOANNES I. Adolphi IV. Filius, Comes Holsatiae & VVagriae, (hanc enim in diuisione erat sortitus cum oppido Kiloniensi, de qua diuisione sic ait Continuator Helmoldi in manuscripta historia sæpiùs allegata: Hi duo Comites Ioannes & Gerhardus, post transitum Parentis Comitis Adolphi ad ordinem sacrum, diuiserunt terram & hæreditatem paternam, Senior Ioannes maiorem & pinguiorem partem retinuit, scilicet terram Wagriae, Kyl, Plone, Lutkenborg, Oldenburg, Oldleslo, Trittovv, Segeberg, & partem paludis ab vna parte fluminis Store, à Bredenberg vsque ad Albeam & Hamborg: alter autem Frater Comes Gerhardus, vt iunior, minorem partem recepit, scilicet terram Holsatiae, Itzehoe, paludem Wilstriae, Hanrovv, Rendeburg & attinentia illorum, &c.) à VVilhelmo Imperatore Eques creatus anno 1248. ob Nobilem Burchardum Boeth, quem cum ob crimina nefaria Holsatia exegerat, & tandem Lubeca sibi insolentius obuiantem confodisset, à ciuibus detentus ex custodia euasit, obiit 1256. Hamburgi sepultus. Liberi huic fuerunt, Adolphus, Ioannes & Albrecht, (de quibus postea,) Filia Helica vxor Ottonis IV. Electoris Brandeburgici.

GER-

GERHARDVS I. secundus Adolphi I V. filius, Holsatiam & Stormariam obtinuit, Cœnobium Itzehoe ædificasse fertur: bellis præfuit, quæ pro Abele contra Ericum V. & pro ipsius filijs contra Christophorum II. Reges Daniae sunt gesta. Obijt 1271. aly 81. Hamburgi sepultus. Huic liberi fuerunt Henricus primus Comes Holsatiae & Stormariae, &c. (de quo postea,) Heilvvig Magno Sueco cognomine Lade loos & Luidgardis Ioanni Luneburgensi nuptæ. Gerhardus II. Adolphus. Otto, (de quibus postea.)

WALDEMARVS Dux Slesuicensis V. Ducatum tranquille possedit, à Christophoro Patruo eo infeudatus anno 1254. Obijt 1260. Filium habuit Ericum mox extinctum.

ABEL E igitur è medio sublato, in regnum successit Christophorus eius frater, qui Slesuicensibus priuilegia & immunitates largitus est, atque à maioribus concessas sua voce & authoritate, comprobauit & confirmauit. Waldemarus autem Abelis filius, eo tempore, quo Pater è viuis excederet, peregrè aberat, & in Gallia agebat, quò studiorum causa vna cum Comitibus auunculis profectus erat. Studijs ad exitum perductis, ad ingenij & morum cultum capiendum Principum aulas frequentauit. De morte Patris certior factus, domum statim reuersus, administrationem Ducatus Slesuicensis, Regis permisso adeptus est, cumq; auunculis suis, quamdiu superstes fuit, vixit coniunctissimè: sed & Rex, Daniam longe quietiorem ac tranquilliozem habuit, summaq; pace ac felicitate fruebatur: quoad Waldemarus è viuis excederet. Eo autem morte sublato, variam fortunam expertus est. Nam Abel sororem Ioannis & Gerhardi, Comitum Holsatiae, in matrimonium duxerat, ex qua Filium Ericum suscepit. Hunc Rex Christophorus in suam clientelam

lam & tutelam suscepit, eumq; apud se educavit & detinuit, eo consilio, quod è re Regni Daniæ futurum existimaret, si hac ratione, Ducatus Slesuicensis Regno rursus vniretur & adiungeretur, à quo separatus & seiunctus esset. Hanc eius technam subodorati Comites, Gerhardus & Ioannes, Ericum sororis Filiũ defendendum suscipiũt, & ne Ducatu excideret, bello ius Erici persecuẽdũ statuunt, idq; Regi denunciant. Rex ea re cõmotus, Ericũ Ducatu spoliare & deturbare omnibus modis conabatur, exercituq; collecto Slesuicum petijt, ad bellum Comitibus inferendum. Slesuicenses autem & qui Ducatum incolebant, contra arma parant, & exercitum qualemcunq; colligunt, vt Regi resisterent, eiusq; conatus nefarios opprimerẽt, idq; quod Abelis filio sũmmoperẽ fauerent, beneq; ex animo cuperent. Sed & Comites, copijs hinc inde conscriptis atq; coactis, Sororis suæ Filio subsidio veniunt, armaq; & vires coniungunt. Interea Rex oppidum Slesuicense oppugnat, tandemq; expugnat & diripit, militibus in corpora ciuium tyrannicẽ ac crudeliter sæuientibus, eorumq; vxores & liberos contumelia ac dedecore afficientibus: sed nec ab ædibus, rebusq; sacris ac Deo dicatis sacrilegas manus abstinerunt hostes: imo templa diruta & spoliata fuerunt: Eskillus Episcopus captus in arce *Segebergensi* detinebatur, eo tempore, quo Vrbs in hostium potestatem redigeretur. Deus autem scelerũ vindex, multis signis & portentis ostendit, sibi hanc Regis tyrannidẽ displicere, vt qui Regem & eos, qui ei sese ministros præbuisserent, ad pœnam mirifice rapuit. Nam cũ Eskillus *Segebergæ* in custodia hẽreret, accidit, vt quidam, qui direptioni interfuerant, de rapina & spolijs adeptis gloriosẽ ac magnifice sese iactarent, & tertio cuidam ignominiosẽ exprobarent ac obijcerẽt, quod is fraudulenter

dulenter egisset, & spolia quædam in Ciuitate rapta,
 socijs communicanda & impartienda, interceptisset,
 sibiq; soli seruasset. Is se diris deuouere & iurare cœ-
 pit, tandemq; pugione stricto in hæc verba prorupit.
 Si quid ex præda furtim ego mihi seorsùm seruauit aut
 retinui, in commilitarium fraudem, faxit Deus, vt hic
 pugio visceribus meis infigatur. Quibus verbis prola-
 tis, è vestigio à Dæmone correptus, seipsum confodit.
 Quo exemplo quidam territi, ea quæ rapuissent, con-
 festim retulerunt & restituerunt: & quo seriam ac syn-
 ceram resipiscentiam testarentur, peregrinationes ad
 loca sancta sese suscepturos, & in persona sese easdem
 confecturos sancte promittunt ac vouent. Testan-
 tur quoque antiqua monumenta, fama q; publica &
 clarorum Virorum testimonia, *Eskilli* tempore Deum
 insignia miracula in statuis ac simulachris ligneis edi-
 disse. Nam quarto die post ædem sacram & urbem
 Slesuicensem direptam, hoc VIII. Calend. Octobr.
 Prædo ac sacrilega quidam, qui in magna populi fre-
 quentia, in templo *Slesuicensi* effrenatam exercuisset
 violentiam, in insaniam incidisse, & cum ex templo
 extraheretur, magnos eiulatus edidisse, corpusq; pro-
 prijs vnguibus discerpisse, ac tandem os torquentem
 ac laniantem, in via publica animam exhalasse. Cau-
 sam necis afferunt hanc, sacrilegum illum, cum sta-
 tuam Sanctorum sudorem emisisse videret, in ri-
 sum solutum dictitasse: eas aqua à fatuis ventis per-
 fusas esse. Atque hæc ita se habere testantur *Nico-
 laus Notarius & Petrus Canonicus*, qui se id vidis-
 se, aperte testantur ac affirmant. Quibus fidem ab-
 rogare, nefas ac impium, atque ab omni fide ac veri-
 tate penitus alienum, cum illi, qui hoc testentur Viri
 fuerint fide digni, & veritatis amantissimi, imprimis
 cum Notarijs publicis plurimum fidei sit tribuenda;
 sed

sed & Matrona casta & fide digna testatā est, guttas olei destillasse & promanasse de Cruce, quæ chorda & catena affixa pendet in medio templi. *Froto* Concionator, Mariæ imaginem lachrymasse asseueravit, tamq̃; vbertim & copiosè lachrymas profudisse, vt abundè in genas destillauerint. Cum verò quidam coram cruce in medio templi stans, id pro deridiculo haberet, lumine oculorum statim orbatum & excæcatum fuisse: vsque adeo, vt ostium templi inuenire non posset, sed ab aliis illum educi necesse fuerit: quin & *Diui Petri*, qui Ecclesiæ *Slesuicensi* præest, eiusdemq̃; patronus est, statuam ac simulachrum sudasse, testatus est *Guardianus Fratrum Minorum*: quid? quod ex sacrilegis, qui res sacras prædati essent, quidam, cum in morbum incidisset, & grauissimè decumbens, durissimè torqueretur, qui & insignia ac stupenda illa Miracula, quæ Deus edidisset, pro nihilo habuisset, tandem rei euidencia, ac interno conscientie testimonio conuictus ac commotus, flagelloque Dei admonitus suo exemplo socijs ad resipiscentiam author & hortator fuit, qui consternati & territi aliorum exemplo, qui tormentis & cruciatibus manu omnipotenti tam grauitè affligerentur, (prout vulgata fama ferebatur,) omnia illa, quæ ex templis diripuissent, retulerunt, pœnitentiamq̃; egerunt. Sed & à fide dignis relatum est, nouendecim, qui templum depeculati res sacras diripuissent ac furati essent, morte scèdissima perijsse anno 1252. Ex quorum numero, vnum calore adeo vehementi inflammatum fuisse ab eo die, quo templum *Diui Nicolai* incendisset, vt etiam hyeme frigidissima, ardorem, quo torreretur & arderet, restinguere & temperare non potuerit, tandem vero præ nimio æstu ac doloris impatientia in aquam sese immerfisse, neque vnoquam postea visum esse.

Vt

Vt autem his dictis maior fides adhibeatur, neue ab vlllo commenti ac falsitatis alicuius argui possint, ex Breuiario nostro Slesvicensi ab Episcopo Gotschalco de Aleuelde, teste Verissimo ac Fidelissimo edito, hic proponam, quæ illic literis memoriæque de his rebus gestis prodita ac consignata sunt notatu admodum digna. Ita habet in Festo Reliquiarum, vbi inter cætera hæ præmittuntur Orationes: *Preciosi sancti Dei, quorum hic reliquia continentur, succurrite nobis nunc & ante euum. Sanctissima cæli columna, quarum hic sunt Reliquia, vestris orationibus, nostris diminutione inferte Criminibus &c. Concede nobis, quaesumus Domine, veniam delictorum, & intercedentibus sanctis, quorum hodie solennia celebramus, talem nobis tribue deuotionem, vt ad eorum pertingere mereamur societate: adiuuent nos eorum merita, quos propria impediunt scelera; Excusat intercessio, accusat quos actio, & qui eis tribuisti caelestis palmam triumphi, nobis veniam non deneges peccati, &c.*

Legimus namque & audiuimus, patribus & prædecessoribus nostris, fideli nobis narratione & scripto tradentibus: quod tempore felicitatis recordationis Eskilli, quondam Episcopi Slesvicensis, regnante Rege Christofero, octauo Calendas Octobris, hoc est, quarto die post captiuitatem & depredationem ciuitatis Slesvicensis, ostendere dignatus est Dominus Iesus Christus, magnam mirabilium suorum euentiam, per merita Beati Petri in Ecclesia Slesvicensi. Magnalia enim sua, quæ antiquis temporibus coram populo Israelitico fecisse legitur, modo in nostris temporibus, in quos finis seculorum deuenerit, reiterare voluit, in consolationem eorum, qui lamentum Hieremie concinentes, cytharam gaudij inluctum doloris permutauerunt: dicentes. *Quomodo sedet sola ciuitas quondam plena diuitijs, & omnibus referta preciosis: sed hæc, peccatis nostris exigentibus, nobis recognoscimus accidisse. Dominus enim noster Iesus Christus olim Virgam de-*

desiccata & sterilem frondere, florere, & fructum facere voluit. Modo truncos antiquatos, imagines Electorum suorum designantes, ex se rorem cœlitus emittere in modum sudoris fecit, in odorem suauitatis: alijs quidem, quos ad vitam predestinauit, in contritionem & veram pœnitentiam: alijs vero vt reprobis & damnandis, in opprobrium & pœnã hic inchoatam & perpetuo duraturã. Attestantur igitur duo Canonici Slesvvicenses, Dominus Nicolaus Notarius & Petrus, se vidisse, populo non modico circumstante, quomodo quidã prædo, qui in Ecclesia Beati Petri violentiã immanẽ exercuerat, in Ecclesia amens effectus est, & inde extractus magnum eiulatum emittens, & proprijs vnguibus se discerpens, & guttur suum lanians in communi platea miserabiliter expirauit. Dixit enim maledicus ille, quod ideo sudarent imagines sanctorum, quia super eas aquam fudissent fatuæ mulieres, sibi risum exinde faciens importunum. Quedam etiam matrona fidelis, cum multis alijs se vidisse perhibuit, quasi guttas olei stillasse de cruce, quæ fixa erat in Ecclesia desuper chororum. Quidam etiam frater de ordine Prædicatorum, nomine Froto, asseruit, se vidisse lachrymam in oculis Beate Marie Virginis collectam, & exinde in maxillis eius emanasse. Quidam etiam stans ante crucem in medio Ecclesie, visis supra dictis mirabilibus Dei, dum sibi subsannationem ex eis faceret, cœcus effectus est, ita, quod non potuit ostium inuenire. Imago etiam Beati Petri, & alia crux, quæ est in Ecclesia versus australe ostium, sudorem plurimum emisserunt. Quod cum multis alijs frater quidam Tuco Guardianus Fratrum Minorum in Slesvvig perhibuit se vidisse. Quidam miles cū in tantũ torqueretur, quod in lecto decumberet, quod fidẽ his Dei magnalibus adhibere noluit, ex hoc socij eius perterriti venerunt ad pœnitentiam, & ea, quæ in Ecclesia rapuerunt, vehementissimè repotauerunt, &c. Hæc Breuiarium. Sed & ipse Rex Christophorus, pœnas sacrilegij & direptæ vrbis dedit grauissimas. Nam cum post vrbẽ spoliatam

liatam

liatam Comites Holsatiæ propediem cum exercitu adfuturi dicerentur, isque rumor percrebuisse ac divulgatus esset, Christophorus manu militum collecta, qui magna ex parte ex sacrilegis istis & prædonibus constabat, illis in campo patenti miricis consito vulgo *Lobeida* dicto, occurrere & resistere statuit. Rex suos ad prælium animat, quod diceret, bellum contra immerentem susceptum, seque non tam sui commodi causa hanc defensionem suscepisse, quam ut Regni incolumitatem imperijque decus ac maiestatem tueretur ac conseruaret, se à Comitibus bello peti, ut Ericum adolescentem rerum gerendarum imperitum, imperioque minimè idoneum Regno præficerent, id se hæcenus ægerrimè tulisse, & qua potuerit ratione ac via impediuisse; Cum autem hostem iam appropinquare cernerent, petere, ut se viros fortes ac magnanimos præstent, de victoria rerumque omnium felici successu se nequaquam dubitare, etiamsi anceps ac dubius sit belli euentus: reuocandam esse in memoriã maiorum suorum magnanimitatem & fortitudinem, qui, rebus suis bene feliciterque gestis, hanc gloriam semper consecuti sint, ut non parere ac seruire, sed alijs imperare consueuerunt. Hac oratione milites accensi, prælium ineunt. Ibi signis collatis vtrinque fortiter dimicatum est: pugnaque aliquandiu producta. Tandem Regis copiæ inferiores cedere, fugamque capessere coactæ fuerunt. In ea pugna aliquot millia hominum occubuisse, constans rumor est. Rex ipse ab hostibus vndique circumuentus & cinctus sese dedere coactus fuit, alioquin moriturus. Rex in hostiũ potestatem redactus vna cum Regina quæ maritum comitata fuerat, Hamburgum à Comitibus Holsatiæ deducitur. Non longe ab eo loco, vbi pugna commissa est, collis quidam adhuc extat & conspicitur,

quem Galeis æneis, hoc ist, armaturis capitis, quibus milites verticē tegere solent, congestum & cumulatū esse, constanti fama & omnium sermone perhibetur. Collis ille vulgo *Dronningshuie* appellatur, hoc est, si ad verbum reddas. *Collis Regius*. De Rege capto & Hamburgi detento Dux Brunsvicensis cum Comite Iohanne agere ac tractare cœpit, vt captiuitate exemptus libertati restitueretur: Sed re infecta discessum est. Paulo post cum Gerhardus filiam suam Iohanni Brunsvicensi despondisset, Rex custodia laxatus fuit, aliquot argenti libris pro redemptione & lytro persolutis: qui liberatus Anno millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, rebus humanis exemptus est.

C A P V T I X.

*Sordidus occultè Niclaum in vincula raptat
Timmo; sed argento iussit abire dato.
Ast Papa in fontis iubet inuida vincula laxent
Fulmine distringens, qui sociarat opem.*

A. C. 1266.

ANno ab incarnatione Domini 1257. Eskillo mortuo successit Nicolaus Episcopus Slesuicensis, qui Ecclesiam miserè desolatam & spoliatam reperit. Interim excitauit Deus viros pietati deditos, munificos ac liberales, qui eam instaurare ac reficere cœperunt. Inter alios autem vidua quædam *Margareta*, marito *Aggeo Nomnensen* mortuo, calamitatis, in quam Ecclesia incidisset, miserata,

ferta, Episcopo Nicolao possessionē eius ruris, quod in *Alfia* habebat, & ad curiam eius *Gammelstorpium* in Parochia *Kettinga* situm, pertinebat, Episcopo vten-
dam & fruendā dedit. Ne autē quid tentasse & legasse
contra leges patriæ & Nomocanonem videretur, aut
iniustitiæ alicuius inculari posset, pretium integrum
ab Episcopo sibi numeratum fatetur, ipsique hoc ac-
ceptum expressè fert: ne heredibus hanc donationem
ad pias causas factam, rescindendi & impugnandi ex-
casio daretur. Nicolaus autem Episcopus, postquam
ad illam dignitatem euectus esset, in magnas incidit
angustias ac calamitates, eandemque ferè quam ipsius
prædecessor, sortem ac fortunam expertus est. Nam
vt *Eskillus*, ita & hic captiuus abductus fuit, à nobili
quodam *Timmone Paruo* vulgo appellato, laico quo-
dam Diœcesis Slesuicensis, qui noctu curiam Episco-
palem Slesvici ingressus, magna armatorum manu,
Episcopum nihil tale cogitantem oppressit, atque in
locum quendam occultum captiuum abduxit, vt
diu non constaret, vbi nam locorum captiuus asser-
uaretur & detineretur. Idque nulla alia de causa, nisi
vt hominem argento emungeret ac circumduceret.
Nam mille marcas *Timmonem* ab Episcopo flagi-
tasse ferunt, vt custodia liberari posset. Qua de re
Alexander Pontifex certior factus, *Timmonem* sacri-
legum Ecclesiastica censura notat, vna cum aliis, qui
eius delicti conscij, sese ministros præbuisent. Ex-
emplum autem literarum *Alexandri Pontificis* ad
Archiepiscopum *Lundensem*, & Guardianum fra-
trum *Minorum Brunsvigæ*, subiiciemus, vnde de
captiuitate *Nicolai Episcopi* cognoscere licet, resque
tota clarius elucescet.

*Alexander seruus seruorum Dei, Venerabili Fratri
Archiepiscopo Lundensi, salutem & Apostolicam bene-*

dictionem. Stupida mente percepimus & referimus cum
 dolore, quod perditionis filius Tucco dictus paruus de Da-
 cia, Laicus Slesvicensis Diocesis, cum multitudine arma-
 torum, in Venerabilem Fratrem Nicolaum Slesvicensem E-
 piscopum, dormientem nocturno tempore insultum faciens,
 ipsum ausu sacrilego, non sine violenta iniectioe manuum
 capere, & spoliatum bonis omnibus carcerali custodia man-
 cipatum tandiu detinere presumpsit, donec eum per vim &
 metum, qui cadere poterat in constantem, obligari sibi Eccle-
 siam Slesvicensem in mille marcis argenti coegit: iuramen-
 to & fideiussoribus de non conueniendo ipsum super premisis
 presumptionibus, ac etiam vudecim obsidibus sui generis, su-
 per soluenda huiusmodi pecunia extortis ab Episcopo memo-
 rato. Quia vero Otto & Henricus de Barmstatte fratres mi-
 lites, Bremensis Diocesis, dictos obsides, non sine Diuini Nu-
 minis & Apostolicae sedis offensa, nec non animarum suarum
 graui periculo, ad mandatum dicti sacrilegi custodire dicun-
 tur, eosdem attentè rogandos duximus & hortandos, dantes
 eis nostris literis in mandatis & specialiter eis demonstnan-
 tes, quod ex eiusmodi detentione, illorum fame dictorum
 militum non modicum detrahitur & honori, dictos obsides
 sine qualibet dilatione seu difficultate, restituant pristina
 libertati: ita quod cessante contra eos detractionis cuiusque
 materia, sibi exinde benedictionis diuinae premium, & etiam
 praconium humanae laudis, à nobis condigna proueniat gra-
 tiarum actio. Quocirca fraternitati tuae per Apostolica scri-
 pta mandamus, quatenus, si dicti Nobiles, preces & manda-
 tum nostrum neglexerint adimplere, eos ad id monitione gra-
 uissima per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remota,
 cognita veritate, compellas, inuocato contra eos, si necesse
 fuerit, auxilio brachij secularis. Data Laterani VI. Kalend.
 Martij Pontificatus nostri Anno tertio.

Benedictus de Ferentinijs.

Alte.

Alterum est ad Guardianum fratrum minorum
in Brunsvvick.

*Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilecto Filio
Guardiano, fratrum Minorum de Brunsvvik: Salutem & A-
postolicam benedictionem.*

*Infusum adeo cordi dilecti filij, Nobilis viri, Ducis de
Brunsvvick esse credimus, vt semper se ad ea promptum red-
dat & facilem, quæ iustitiam sapiunt & continent pieta-
tem. Sane stupida mente percepimus, & referimus cum do-
lore, quod perditionis filius Tucco, dictus paruus de Dacia,
Laicus Slesvicensis Diocesis, cum multitudine armatorum
in Venerabilem fratrem Nicolaum Slesvicensem Episcopum
dormientem, nocturno tempore insultum faciens, ipsum au-
su sacrilego, non sine violenta iniectioe manuum capere, &
spoliatum bonis omnibus carcerali custodia mancipatum, in
terra ipsius Ducis tamdiu retinere præsumpsit, donec eum
per vim & metum, qui cadere potuerit in constantem virum,
per violentiam, obligari sibi Ecclesiam in mille marcis ar-
genti coegit, iuramento ac fideiussoribus, de non conueniendo
ipsum super præmissis præsumptionibus, ac etiam vndecim
obsidibus sui generis, super soluenda pecunia huiusmodi ex-
tortis ab Episcopo memorato. Propter quod Venerabili fratri
nostro Archiepiscopo Lundensi, damus sub certa forma, no-
stris literis in mandatis, vt dictum sacrilegum, eiusque com-
plures in hac parte ad satisfaciendum eidem Episcopo, de præ-
missis autoritate nostra compellatis, & si pertinacia eorum
exegerit, contra eos inuocet auxilium brachij secularis. Quia
vero idem sacrilegus de iurisdictione dicti Nobilis esse dinosci-
tur, & sicut accepimus, eiusdem obsequijs immoratur, eun-
dem Nobilem attentè rogandum esse duximus & monendum,
vt prouidè considerans, quod ex huiusmodi peruersis actibus
ipsius sacrilegi, famæ suæ non modicum detrahatur & hono-
ri, cum à dicto Archiepiscopo fuerit requisitus, dictum sacri-
legum ad satisfaciendum eidem Episcopo de præmissis, tra-*

data sibi potestate, sine qualibet dilatione seu difficultate compellat: ita quod cessante contra ipsum detractionis cuiusquam materia, sibi exinde diuina benedictionis premium, ac etiam praconium humanae laudis, & à nobis condigna proueniat actio gratiarum. Quocirca discretioni tuae per Apostolica scripta mandamus, quatenus Ducem ad hoc moneas & inducas. Data Laterani vi. Calend. Martij Pontificatus nostri Anno tertio.

Sed & idem Alexander literas ad capitulum Slesuicense dedit, eiusdem penè sententiæ, nisi quod addat pœnas abijs, qui facinus tam nefandum perpetrassent, expetendas esse: qui pacato ac tranquillo rerum statu, animis inimicissimis in Episcopum impetum fecissent, atrociterq; sæuissent, vt & ipsi, conscientia teste, quid meriti sint, reipsa experiantur. Conspirationem quoq; Commilitonum, qui se ministros ei facinori præbuisissent, scelerataque fraude Episcopo manus intulissent, seuerè animaduertendã ac vlciscendam, ne impunitate proposita, nobiles licentia & libidine deteriores facti, similia in posterum perpetrare occipiant ac conentur. Exemplum itaque edendum, existimauit, ne quis in posterum Episcopum aut Clericum, aut cuiuscunque Ordinis hominem idoneum existimet, cui eiusmodi contumelia inferatur. His tandem Execratio subijcitur, qua Timmonem & conscios, Ecclesiastica cēsura notat & excommunicat. Et hæc est literarum summa. Episcopus autem Nicolaus carcere liberatus Slesuicum redijt, & Episcopatum vt antea administrauit.

* *
*

CAPVT X.

ERICVS VII. Rex Daniae 86. bona ablata Ecclesiae Slesuicensi restituit, filios Erici de Ducatu deturbare praesumpsit, & ideo subditos ad defectionem sollicitauit, quos tamen Henricus & Ioannes Comites Holsatiae sustinuerunt, à propriis aulicis confossus Anno 1286. in Finderup. Liberi huic fuerunt, Christophorus II. Rex Daniae, & c. Ericus VIII. Pius Rex Daniae, & c. (de quibus postea,) Waldemar in aula Brandeburgensi, obiit Rostochij, Soræ sepultus Anno 1304. Sophia Conradi Brandeburgici, & Margareta Regis Birgeri Sueci, Ringstedij sepulti, Consortes.

ERICVS Dux Slesuicensis sextus, obiit anno 1272. Ab Episcopo Slesuicensi arcem Gottorpium cum pertinentijs permutauit. Huic duo fuerunt filij.

ERICVS Langbeen Dux Langlandiae, qui Sophiam Waldemari Sueci viduam duxit anno 1295.

Alter ERICI Filius Waldemarus, Dux Slesuicensis septimus, Ducis Saxoniae Filiam duxit 1288. obiit 1295. à Rege captus, quod fidelitatem iurasset & nihilominus ei resisteret. Huius Filius fuit Ericus Dux Slesuicensis octauus, Patriæ defensor, Slesuigæ in templo S. Petri sepultus & Patri associatus. Liberi huic nati Waldemarus Dux Slesuicensis nonus, & c. (de quo postea,) Heilvig Waldemaro tertio Regi Daniae 88. nupta, & Ericus qui in pueritia obiit.

A N N O Domini Millesimo Ducentesimo quinquagesimo nono, Ericus Rex Danorum Slauorumq; Christophori Filius, Patre mortuo Daniae Regnum adeptus est. Is Ecclesijs benefaciendo, multisque insignibus

ac amplissimis donis ac muneribus eas ornando ac locupletando, nec non ea, quæ ab ipsius patre ablata essent, restituendo, liberalitatem ac beneficentiam abundè testatus est. Cumq; Rex Christophorus captiuus, antequam liberaretur, pro redemptione Comitibus Holsatiæ ingentem pecuniam soluere coactus esset, inq; eam solutionem, decimas quasdam Ecclesiarum, quarum precium quadringentarum & sexaginta duarum marcarum erat, conuertisset & interuertisset, Ericus filius ea de re monitus, pietate & æquitate motus, de matris fœminæ pijsimæ consilio & consensu, eas decimas Episcopo restituendas & reddendas imperauit. Et quò ea de re Episcopo & Ecclesiæ satis cautum esset, Nicolao villam forensē *Apenradam* oppignerat, & solutionem decimarum hypothecæ opponit: vt prouentus omnes & exactiones, quas villa *Apenradensis*, quotannis ferre posset, Episcopo darentur, donec omnibus in sortem computatis, summa 462. marcarum tota soluta esset. Fuit id anno à nato Christo 1259. Sed & anno sequenti, hoc est 1260. Episcopus pro sua erga Ecclesiam Dei beneuolentia & fide, Regi, cuius animum erga Religionem propensum, satis cognitum ac exploratum habebat, exposuit, quantum mali & detrimenti Ecclesia perpessa esset, quamque penitus bellis diuturnis, ac continuis, imprimis vero graui ac funesto illo bello, quod ipsius Pater aduersus Comites Holsatiæ gessisset, omnibus prouentibus ac facultatibus spoliata ac exhausta esset, summopere itaque eum hortatus est, ac rogauit, vt damnum datum, aliqua ratione sarcire, ac recompensare non dedignaretur, vel restituendo ea, quæ Ecclesiæ adempta essent, vel singulari aliqua donatione & munificentia ei benignè succurrere velit. Rex cum matre & Regni proceribus consilio ac delibera-

beratione habita, in compensationem iacturæ & damni accepti, & propter seruitia, quæ Episcopus sæpe Regi præstitisset, ei bona quædam & possessiones in Nordforthuso & Sunderforthuso & Barusbola, & Molendinum in Atebel, iure Dominiij perpetuo colendas & fruendas concessit. Et ne à posteris hæc Donatio rescindi, aut in dubium reuocari possit, suum & Matris, omniumque Procerum consensum, suo, matris, & suorum Episcoporum sigillo communiuit. Cuius instrumenti verba sunt.

Ericus Dei Gratia Danorum Slauorumque Rex, omnibus presens scriptum cernentibus. Notum facimus Vniuersis, quod Nos ex consensu Dilectæ Matris nostræ & Meliorum Regni, Reuerendo Patri Domino Nicolao Episcopo Slesuicensi, in recompensationem damnorum Ecclesiæ suæ, habito respectu ad ipsius beneuolentiam, multoties nobis impensam, quasdam possessiones in sua Diocesi, quæ dicuntur Sunderfordhalt & Nortefordhalt, Bornebul & Molendinum quoddam in Aitsboly, scotauimus iure proprio possidendas. In cuius rei testimonium facti, presentem dicto Domino contulimus, sigillorum nostri & dilectæ Matris nostræ, nec non & Dominorum Ripensis & VViburgensis Episcoporum munimine consignatam. Data Mithelfaar anno 1260. in octaua Apostolorum Petri & Pauli.

Ad hoc tempus Guido Cardinalis à Pontifice ad Regem Ericum missus ac ablegatus fuit, quod Christophorus Archiepiscopum Londensem in vincula coniecerat, quia Regi aduersatus fuerat, eiusque incepta & actiones carpsisset, propterea quod decimas interceptas in Dania sibi sumpserat, & in suos usus conuerterat, quemadmodum & id in Ducatu Slesuicensi ab eo factum esse, paulò ante exposuimus, vel quod mihi verisimile fit, quod sacris Regi interdixisset: Cardinalis his negocijs destinatus, eò rem perduxit, vt

xit, vt Archiepiscopus carcere, quo nouem annos detentus erat, relaxaretur, vtque de decimis interuefis ei satisfieret, nec non, vt ministris verbi Dei suppetent, vnde se alere ac sustentare possent, ne impotterum quererentur. Pontificis etiam interdictum, quo Rex propter tyrannidem & Decimas interceptas, sacris arcebatur, decimis restitutis, rebusque bene compositis, Cardinalis iterum relaxauit, quod plusculum tantum temporis durauerat. Verisimile autem est, Cardinalem in hac causa Regi æquiores fuisse, quod Redemptionis nomine, magnam pecuniæ summam soluisset, cumq; soluendo non esset, necessitate quodammodo impellente, bona Ecclesiastica delibasset. Episcopus autem Nicolaus in summum odium & inuidiam apud Reginam adductus erat, quibus autem de causis certò non constat. Verisimile est, ob decimas, quas Rex interceperat repetitas, vel propter excommunicationem, quæ nouem annos durauit, vel propter bella, Feudi nomine gesta, cum in offensionem incurrisse. Qua de causa Nicolaus peregrini & extra Diocesin sese continuit & habitauit, insidiasque metuens locum commodum elegit, vbi sine periculo tutò ac tranquillè viuere posset. De rebus autem omnibus ad Proceres retulit, & inter alia, de pecunijs & sumptibus, quos Ecclesia Slesuicensis in quatuor nauigia fecisset, grauitè conquestus est, vtque eam rem, Regni proceres, æquitatis trutinæ ponderare vellent, obnixè rogauit: Nicolaus quoque Episcopus arcem *Gottorpiam*, cum Erico Duce Slesuicense permutauit, vt ex formula contractus, quam subijcimus, videre licet.

ERICVS Dei Gratia, Dux Iutia, omnibus, ad quos presens scriptum peruenerit S. in Domino nostro Iesu Christo.
Vniuer-

Vniuersitatem vestram per presentes scire volumus, quod Venerabilis Pater, Dominus Nicolaus Episcopus Slesuicensis nobis scotauit Curiam suam in minori Gottorp, & totā villam, maioris Gottorp, cū sylua, molendina, terris & pascuis (piscinis) prædictæ curiæ & villæ adiacentibus, & bona sua in Arnhold (alij legunt Bagebol & putant syluam esse propè Dennevarck Magnum Grote Dennevarck quasi dicas Hindenbol) Et nos eidem vice versa has villas scilicet Brokeslot, Brodersbuie & Huxmarck existentes in Svvantzen, cum omnibus bonis eis adiacentibus, ad æqualem auri estimationem rescotauimus pleno iure: sed quia, dictæ villæ sunt Nobili viro Domino Gerharo Comiti Holsatiæ dilecto auunculo nostro, vt dicitur, obligatæ, loco eorum, Venerabili Patri Domino Bundoni Episcopo Slesuicensi, bona nostra in Sundergosherd quæ dicuntur, Andel, integraliter pleno iure scotauimus ad cautionem, donec ipse villæ liberæ vsui ipsi cedant. In cuius rei euidentiam, presentes literas nostro sigillo fecimus communiri. Datum apud Slesvvig. Anno Millesimo, Ducentesimo, Sexagesimo octauo. Duodecimo Calend. Decembris.

Nota Grote Gottorp, cuius hic mentio fit, sita fuit prope Rugenkroch, vbi adhuc eius arcis vestigia cernuntur: quam vndique lacus alluit, & adhuc retinet appellationē Olde Gottorp, supra a. exposuimus, à quo diruta fit. Sigillum verò his literis appensum, quod Suauestedij vidimus, ceræ rufæ impressum, altera facie Leones duos, altera vero Equitem vexillum manu gestantem, hoc est imaginem D. Georgij continebat. Ericus quoque, Ioannes, & Gerhardus Comites Holsatiæ, dimidiam partem pedagij in thelonio Rendesburgi collecto, ad Episcopum pertinere, suis literis testantur, quæ Slesuici datæ & consignatæ sunt, Anno à Christo nato M. C. C. LXI. Nicolaus vero cuidam Winekeno & fratribus eius de consensu Capituli,

tuli, in Feudum concessit rus & possessiones in *Lunde-bergo* sitas, in perpetuum pro arbitrio suo disponendas & fruendas, ita tamen, vt singulis annis successoribus suis pendat quinque marcas. Fuit id anno Domini 1263,

---

C A P V T X I.

*Sumptus Bundo graues se bello ponere, Regi
Conqueritur Præsul, liber vt esse queat.*

*Dum gaudet voto, bona templis multa sacravit
Auri hæc sacra caue diripuisse fames.*

ANNO à nato Christo 1270. Bundo Episcopus Slesuicensis creatus est, inauguratusq; à Ioanne Archiepiscopo Londensi. Ex literis illis, quarum exemplar paulò ante inseruimus, constat, Episcopum Nicolaum permutasse arcem *Gottorpianam* alijs prædijs. Cum vero prædia illa non essent libera, sed Gerharδο Comiti *Holsatiæ* pignori opposita, ita vt ijs Episcopus frui non posset, Bundo Nicolai Episcopi successor apud Ducem institit & vrsit, vt pro ijs alia sibi prædia attribueret ac concederet tantisper vtenda & fruenda, quoad prædia oppignerata, ære alieno soluto, libera fierent. Quod ab Erico factum est. Et hic est sensus literarum, quæ alioquin non nihil obscuræ esse videntur. Bundo Episcopus, negotium, quod ab eius Prædecessore Nicolao inchoatum erat, apud Regem Ericum strenuè vrsit, de pecunia expeditionis & sumptuum, qui in quatuor naues facti essent ab Ecclesia Slesuicensi. Vnde euidenter colligitur, Nicolaum omni sua
opera

operā ac labore Regem nihil effecisse, nulloq; pacto impetrare potuisse, vt impensa facta illi refunderetur, quod Reginae omninò exofus esset. Ideoq; aliò commigrare coactus, non Slesuici mortuus, sed extra Regni limites obiisse, ibiq; sepultus esse dicitur. Rex Ericus & Bundo Episcopus, tandem sumptis arbitris compromittunt, vt Controuersia illa, de pecunia in naues impensa, Hadersleuij decideretur ac terminaretur. Compromissarij iudices fuerunt Andreas Palisenus Regis Cancellarius, Præpositus item & Archidiaconus Slesuicensis, ne quid partes prætenderent ac causarentur, sibi quicquam derogatum esse; Arbitris sub religione Iurisiurandi mandatum & imperatum fuit, vt, quod ipsis iustum & æquum visum esset, & de hoc negotio constaret, liberè pronunciarent & statuerent. Qui tandem causa diligenter examinata, reque perpensa ac deliberata, hanc tulerunt sententiam. Quicquid commeatus aut cibariorum, Episcopus in nauem suam, qua uehebatur *Kerherda* nominata, recepisset, id in Episcopi vsus conuersum videri, vt quo ipse integrè vsus sit, ac pro eo habendum: in reliquas autem naues, quicquid commeatus receptum esset, in vsum Regis comportatum & impensum esse, ac pro eo habendum, nisi potentiozem aliquem commeatus participem Rex ex speciali gratia esse velit.

ERICVS Dux Slesuicensis hoc tempore moritur, relictis duobus filijs Erico & Waldemaro: quorum tutelam Rex suscepit vt cognatus genere proximus, idque sponte, quod diceret, se eorum commodis quam maximè inseruire, subditos rebelles, quos per ætatē ipsi nondum regere ac coercere possent, compescere ac refrenare, bonosq; defendere; in summa, in hanc curam vnicè incumbere velle, vt vbi ipsi adoleuissent.

uissent.

uissent, Ducatum pacatum ac tranquillum, longeque auctiorem & locupletiolem factum inuenirent. In eam rem illis operam suam abundè pollicetur. Comites Holsatiæ, qui hanc Regis esse technam subodorabantur, & plus inde periculi ac incommodi, quam lucri ac emolumenti ad Agnatos suos, rediturum videbant, in Regem grauissimè inuehuntur, vt qui omnia dolo ac fraude geri, sibi omnino persuadebant. Quare Regem, vt ab incepto desisteret, monere, ac hortari, additis comminationibus, nisi id fecisset, se diutius æquo animo id passuros non esse. Quibus Rex commotustute, lam illis quamuis ægro animo ac grauatè ad tempus concessit, idq; quod videret Comites hanc rem partim armis, partim conditionibus propositis strenuè tractare ac agere. Hæc enim suspicio animis Comitum prorsus infederat, Regem subditos Ducum Slesuicensium ad defectionem sollicitare, vt à Ducibus, qui nondum per ætatem Ditionem administrare possent, ad Regem deficerent, ipsius humanitate & integritate, quam præ se ferebat, pellecti. His autem incommoditatibus vt occurrerent Comites, in hoc vnum incumbabant, ne Duces rerum imperiti, indefensi & circumuenti, aliquid detrimenti acciperent: qua de causa, etiam Tutelæ ius sibi vendicabant, & Ducatum eo tempore maior natu Ericus administrabat. Rex erga Duces Slesuicenses malè affectus, auersoq; ab illis animo, nouis subinde rebus studebat, pactoq; & coniuratione cum Archiepiscopo Bremensi Hildeboldo inita ac facta, id egit, ac effecit, vt is Comitibus bellum faceret, terroremq; incuteret. Qui etsi homo religiosus esset, ordinisque Ecclesiastici, tamen pecunia corruptus, Slesuicum contendit & urbem obsedit. Rex, quò excursions liberas ex Dania in Ducatum Slesuicensem facere posset, arcem

arcem Koldingensem, reparari & muniri iusserat, quò sui milites, postquam prædam adepti essent, tutò sese recipere, vt nemo hac ratione in Ducatu Slesuicensi à direptione & irruptione Danorum imposterum tutus ac securus esse posset. Quò factum, vt Rex paulatim totum Ducatum in suam potestatem redigeret, portione solum quadam Duci relicta, de qua tamen & quanta fuerit inter Authores non constat. Episcopus quoq; Slesuicensis, eius infortunij ac calamitatis omnino expers non fuit, vt qui naues quatuor in belli vsum, suis sumptibus instruere & armare coactus fuit, quos sumptus cum Episcopus diutius ferre non posset, quod bellum longius extraheretur, & propter hostem, qui in propinquo erat, non tantum naues instruendæ, sed & milites quoque & nauæ magno numero ad prælium nauale apti, alendi & sustentandi essent, Bundo bona & possessiones in *Stanesholda* & *Siblavv* vendere coactus fuit, quæ tamen Episcopus Bartoldus mille & ducentis marcis redemit. Qua de re, cum Episcopus grauitèr conquestus esset, sumptusq; huiusmodi in posterum facere recusaret, dissensiones & certamina inter Ducem & Episcopum, maxima & acerrima extiterunt. Post longas autem altercationes, vtrique placuit, rem ad arbitros deferri, qui de sumptibus illis in quatuor naues factis statuerent. Arbitri electi fuerunt *Esgerus Episcopus Rigensis*, *Grummo Præpositus Ecclesiæ Slesuicensis*, *Trugillo Archidiaconus*, *Tucco Cantor Slesuicensis*, *Iacobus Præpositus in VVarthora*, *Bartoldus Præpositus Langenlandie Canonicus Slesuicensis*. His adiuncti fuerunt *Petrus Mule*, & *Ioannes Zvitting Ducis Dapifer*. His tota lis ac controuersia commissa & potestas data fuit, vt pro arbitrio statuerent & disponerent. Qui re diligenter examinata & per-

T

penſa

penſa, audita vtraque parte hanc ſententiam tulerunt: vt quoties Expeditio in poſterum facienda eſſet, Episcopus pro ſe & ſolus com meatum & cibaria reciperet, & alia iura in naue ſua *Kerberda* uſurparet, com meatus autem reliquarum nauium *Norgerharde*, *Nieharde* & *Sodovvith*, dimidia parte Dux fruatur, & reliquæ partes Episcopo cedant: quo eodem iure nauico vtatur & gaudeat Episcopus, quo alij in ſuis nauibus vtuntur. Quod ſi expeditio fieret, & redemptionis nomine pecunia recepta eſſet, Dux de tribus nauigijs dimidium recipiat, reliquum Episcopus, & de propria naui totum.

Turbulento autem hoc rerum ſtatu, bellisq̄ue feruentibus, Ericus maior natu moritur, relicto fratre Waldemaro, qui vbi adoleuiſſet, ab amicis & propinquis perſuaſus eſt, vt ſe Regi Daniæ ſubijceret, ſuperiorem eum agnoſceret, atque Ducatum in feudum ab eo acciperet: ita enim fore, vt hac ratione, quicquid de Ducatu à Rege auulſum & ademptum eſſet, & ad Ducatum pertineret, facili negotio adipiſci ac recuperare poſſit: idque quod multum interſit, alienos populari fines, ac ſuos proprios videre vaſtari ac diripi: plus enim cordis maioremq̄ue confidentiam ineſſe inferenti bellum, quam hoſtem propulſanti: a Rege vero in poſterum multa adhuc duriora ac atrociora metuenda & expectanda eſſe, vt, qui ex loco propinquo, fines Ducatus ingreſſus, omnia iam pridem vaſtarit ac diripuerit, rebusq̄ue ſic comparatis, quotidie adhuc excuſiones facturus ſit: deinde non eſſe Ducis potentiam neque vires, vt tam potenti Regi reſiſtere poſſit, niſi militem externum conductum, ſemperq̄; accinctum ac paratum, finitimosq̄ue ſubſidio habeat. His & rebus alijs Dux adductus & territus, conſiliis amicorum & neceſſariorum tandem

dem obtemperat, moremque gerit. Legati itaque statim ab illo missi, qui de animo & voluntate Ducis Regem certiores redderent, nimirum illum, Regem superiorem agnoscere, eique dicto ac imperio audientem ac obsequentem se præstare, promptum ac paratum esse: ea tamen conditione ac lege, si ij prius liberarentur, quos Rex captos in seruitutem redegerat. Quibus cum Rex annuisset, pax certis conditionibus facta est.

Anno 1263. cum templum Slesuicense maximis sumptibus ædificari cœptum esset, & pecunia non suppeteret ad ædificationem necessaria, Episcopi & Canonici Slesuicenses, Pontifice in Concilium adhibito, quæsiuerunt: liceretne ex usuris, rapinis, & aliis bonis iniuste partis & acquisitis, si illa Ecclesiæ donarentur vel legarentur, opus inchoatum absolueret & exædificare, idque quod summa Ducentarum argenti marcarum illis repræsentaretur & offerretur, quam tamen, unde collecta esset, aut cuius pecunia illa fuisset, non constaret. Ad ea Hugo Cardinalis sanctæ Sabinæ ita respondit. Urbanum illam pecuniæ summam, de qua retulissent, Ecclesiæ Slesuicensi in usum structuræ & cœpti operis conuertendam concedere & impartiri: idque licitum esse & minime reprehendum. Quod si imposterum existerent, qui illam pecuniam peterent, & eam sibi tanquam veris Dominis deberi dicerent, idque docerent, eam merito restituendam, & eo nomine satisfaciendum esse.

Anno 1273. Bundo decimas Episcopales in Parochia *Aluer*, ministris Ecclesiæ Beatæ Virginis Mariæ, vtendas & fruendas dedit, ea lege, vt in æquales quatuor partes diuiderentur: quarum vna Cantori eius Ecclesiæ: altera Diacono & Subdiacono,

tertia ei qui campanas pulsat, hoc est ædituo cederet: quarta in sumptus, qui in candelas & cereos fierent, collocarentur. Cantorem autem decimas illas, vt dictum est, distribuere, & ab eo vnumquemque portionem suam petere debere. Et qui hanc sanctionem contrauerit, eum diris deuouendum, & fulmine Execrationis Ecclesiasticæ feriendum esse. Ecclesiam illam *Aluer* primùm in *Rungholdt* sitam, & deinde mari, quo alluebatur, absorptam, tandemque *Hadersleuiam* esse, omnium constans est opinio: vbi ea paulatim incrementa cepit, statutumque, vt Canonici eò vocati ad certum numerum alerentur, qui rem diuinam tractarent: quibus etiam statuta ab Episcopo & Capitulo Slesuicensi approbata, concessa fuerunt. De quibus paulò post latius. Canonici autem illic ad nostra vsque tempora vixerunt viri boni & celebres; anno autem Millesimo Ducentesimo trigesimo Principibus placuit, vt Canonici, qui *Hadersleuia* viuebant, bonis illis, quoad superstites essent, adhuc fruerentur, illis autem morte sublati, bona & possessiones ad Principes deuoluerentur. Quod factum est. Itaque hoc tempore neque Canonici, neque vmbra bonorum diuinis vsibus dicatorum apparet, vt quæ vnà cum curijs & habitationibus, profanis vsibus deputata & attributa sint.

C A P V T XII.

*Nobile Slesuicum, Iacobo Antistite, flammis
Vulcani perijt, Rege fugante Ducem.
Sed Dux Volmarus, pensans ciuile benigno
Ingenio damnum, mox onus omne leuat.*

A. C. 1288.

AN-

A N N O 1281. Iacobus Episcopus Slesuicensis eligitur & consecratur à Ioanne Archiepiscopo Lundensi.

Hac tempestate bellum recens inter Regem Daniæ Ericum, & Waldemarum Ducem Slesuicensem iterum exortum est, his de causis, quod Dux Regi, eam, quam sibi deberi putabat, obedientiam & fidem non præstaret ac exhiberet. Quo bello Waldemarum captus, & arx *Tunderensis*, expugnata & diruta fuit. Vrbs quoq; Slesuicensis, quæ semper fuit Ducû receptaculum, insignem hoc tumultu cladem accepit, vt quæ capta, expugnata & direpta fuerit, tandem vero in cineres redacta penitus conflagrauerit. Nam in domum quandam, hostis ea nocte, quæ diem, quo ciuitas expilata fuit, subsecuta est, ignem coniecit, qui vbi hæssisset, paulatim vi ventorum proximas ædes complexus, sensim latius serpsit, breuique ita se dilatauit, vt flamma cuncta absumeret & depasceret. Ciues magno numero ad incendiû concurrût, quod fortuitum existimarent, & quæ restinguendo igni forent comportant, idque inermes, quod hostile nihil metuebant. Vbi contigit, vt multi eorum interficerentur, propterea quod nihil quicquam mali metuerent, sibiq; persuaderent, hostis libidinem & furorem, ea præda, quam paulò ante adeptus esset, iam penitus satiatum & expletum esse. Vbi autem hostem suis conatibus resistere, illosq; qui ignem restinguere cupiebant, trucidari viderent, clamor inter cædem & vulnera ex trepidatione & incendio latius effuso, sublatus, sensum audientibus ademit, vt quid rerum ageretur, non intelligerent: pleriq; ciues, qui fuga præcipiti sibi consulere statuebant, noctu nudi in armatos milites incidebant, & ambusti misera strage ab
T 3
hosti-

hostibus, quos pro amicis habebant, confodiebantur. Tandem cum nuntiaretur, & omnium sermone prædicaretur, hostem incendij Authorem esse, omnes de salute solliciti fuga euadere conati sunt. Horum alij faucij & igne adusti euaserunt, alij quos flamma non absumpsit, ferro hostili perierunt, vt certum sit, Ducem Slesuicensem incendio illo, maiorem cladem & damnum, quam bello accepisse: quamuis in ciues & subditos Ducatus Slesuicensis ita sæuitum sit, vt omnes persuasum haberent, Regem omnia flamma & igni, delere ac vastare, statuisse. Nam aduersus Ducem, eiusq; subditos, odio flagrabat maximo ac acerrimo, his de causis, vt putant, concepto, quod Dux feudum à Rege accepisset, Regi fidem & obedientiam promisisset, & nihilominus Regi hostiliter aduersaretur & resisteret, neque se obsequentem præberet. Ita factum est, vt omnia ferro & igni vastarentur, tantusque terror omnium animos, qui Ducatum incolerent, inuasit, vt Regem finitimis iam domitis, ac subactis, tam oppida quam villas, & vicos Ducis, expugnaturum, & occupaturum esse existimarent, quod pleraque iam omnia partim vi, partim metu, sibi subiecta, atque in potestatem suam redacta iam teneret. Hisce autem malis, ac periculis, quæ impendere videbantur, maturè occurrentes Ducis Slesuicensis cognati & propinqui, sese arbitros interposuerunt, rebusque compositis, Regis animum, qui totus ira & furore percitus, subito impressionem in Ducatum facere meditabatur, placarunt ac mitigarunt, vt à persecutione & bello desisteret. Waldemarum autem Dux vicem Slesuicensium Ciuium miseratus, quod tam multa mala ac incommoda perpessi essent, de damno sarciendo cogitauit, quo pacto aliqua ratione illis satisfacere, detrimentumq; beneficio aliquo

aliquo compensare posset. Itaque tributum vel censum annuum vulgo *Stadtgeldt*, ciuibus remisit, simulque, quod à quauis in posterum exactioe liberiac immunes esse deberent, benignè pollicitus, se eos nimirum integro sexennio propter insignem calamitatem, in quam ob Ducis defensionem incidissent, vel minimo onere nequaquam grauare nolle. De qua re literæ adhuc apud Slesuicensem senatum extant. Præterea sanciuit & prohibuit, ne Clerici & Laici, pensiones annuas habitationum & ædium, quas locassent, ciuibus auferent, qui illas conduxissent, quoad ædes exustæ reædificatæ essent. Rex etiam Ericus, qui Ciuitatem antea expugnarat, eamq; diripuerat & expilarat, Ciuibus trucidatis, ædibusque incensis, pœnitentia & misericordia ductus, immunitatem Slesuicensibus concessit, vt de mercibus in Regno Daniæ emptis, vectigalis aut Thelonij nomine, nihil penderet aut soluerent: vt ex diplomate ea de re dato constat, cuius verba subiicimus.

ERICVS von Gades gnaden / der Denen vnd Wenden König / wunschen allen / de dissen Bress sehen / heil in dem Herrn / vnd doen kund idermenniglikem / dat wi den schaden / arbeit vnd vordrett / welche / vnse geleuende Borger / der Stadt Schleswig vmb vnserent willen / vnd vnseres Rikes offimals geleden / betrachtet / vnd derwegen bewagen / enen eine sonderliche gnade wedder to ertogende. So geuen wi derwegen allen vnpflichten fri / dat se keinen toll in dem Rike geuen scholen / idt si an welfem orde se andrapen mochten / von nun an / vnd stette to ewigen tiden / dat se daruan scholen entlediget sin. Vnd gebeden derwegen ernstlig bi verlust vnser Gnade / dat nemand von vnseren Ampiluden / edder deseluiige beuehlhebber edder he si wol he si / de genanten Burger wedder inhalt disser begendinge / to jenigen tiden be-

schwere / vnd so fern solches geschutt / werit he vnser
straffe sict derwegen to vermuden hebben. To wider be-
kreffting midt vnserem Insegel angehengit tho Kal-
singborch Anno 1289. am dage Vitalis Martyris im
birwesende der tugenisse Her Peter Credenzer.

Rex etiam ERICVS in iure constituendo occupa-
tus fuit, editis constitutionibus quibusdam, quæ ad
calcem Nomocanonis Danici adiectæ sunt, quibus
fanciendis & condendis Iacobus Episcopus Slesui-
censis interfuit, vnâ cum alijs Episcopis Danis electis
& confirmatis Anno M. CC. LXXXII. Idque constitu-
tionis verba in fine arguunt.

Tandem ERICVS Rex rebus pacatis ac tranquil-
lis, à bello ociosus & quiescens à suis occiditur. An-
no à nato Christo 1286.

*Hoc tempore Bonifacius VIII. Pontificatus sui anno 4.
Archiepiscopo Lundensi mandauit, vt omnem Clerum defen-
dat ab iniurijs & violentia. Et si Rex de vi illata certior fa-
ctus, eam vltus non fuerit, aut in eiusmodi sceleribus conui-
uerit, aut etiam occasionem eius inferendæ præbuerit, eum
excommunicandum & ab omnibus sacris interdicto sus-
pendendum. Quod etiam ante ipsum Alexander quartus
fecit.*

*Comes Gerhardus Adolphi IV. Filius, Monasterium
Monialium, quod prius positum fuerat in Palude Krem-
pis prope Storam & Albeam transfudit in villam Vle-
te: Nobile quoque & inuincibile antiquum castrum Itze-
hoe in honorem Beatæ Virginis Mariæ consecra-
ri fecit, & dotauit secundum ordinem & regulam San-
cti Benedicti Abbatis, ad seruiendum Domino Deo in
æuum: in quo etiam primus Gerhardus suam elegit se-
pulturam. Et ab illo tempore vsque ad præsens, omnes
de illa progenie Gerhardi Comitis descendentes, scilicet
Henricus eius Filius, Magnus Gerhardus Comes, huius
Henri-*

Henrici filius, & frater eius Iohannes illic sepulti sunt. Continuator Helmoldi in manuscripta historia.

Hartuicus quoque Reuentlovv miles, qui Comitem Adolphum in Segeberg interfecerat, pœnitentia ductus, in absolutionem peccaminum suorum, limina Beatorum Apostolorum Petri & Pauli in Romana Vrbe visitavit. Vbi pro pœnitentia iniunctum illi fuit distribuere bona sua pauperibus. Et vigore illius pœnitentiæ in prædicto Claustro Itzehoe pretiosam domum, Refectorium inferius, superius Domitorium, suis sumptibus construi ac edificari procuravit. Itidem continuator Helmoldi.

C A P V T XIII.

ERICVS VIII. PIVS, Rex Daniae 87. in agone fratri inuidit successionem Anno 1288. Rostochienses se huic subiecerunt Anno C. 1301. Ringstedij sepultus Anno 1319. Cum Coniuge Ingeburg Birgeri Regis Sueciae sorore nupta Anno 1296. Cuius filius VValdemar cum septem liberis in pueritia mortuus.

ADOLPHVS, Iohannis Primi Comitis Holsatiae filius, Comes in VVagria, ratione Vxoris, qua fuit filia Mistouoi Ducis Pomeraniae, ob spem successionis, Pomeraniae titulum sibi arrogavit, Obijt $\alpha\pi\alpha\iota\varsigma$ Anno 1308.

IOHANNES II. alter Iohannis I. Comitis Holsatiae filius, Adolphi frater, Comes in Vagria à proprijs filijs, ob iteratum matrimonium Bramhorstij fuit captus, & Kilonium abductus, donec tandem amicorum transactione Lubecæ intercedente, filiis Ditionem distribueret, unico Chilonij retento, à morione altero priuatus est oculo,

Reinfeldij sepultus Anno 1281. Ex priori coniuge, I. N. Comitissa de Wunstorp tres suscepit filios, inter quos Primus Iohannes Dominus in Bramstede & plone, Secundus Nicolaus, factus Dominus in Oldesloo, Tertius Adolphus Dominus in Segeberg, qui in cubili à nobili quodam Reuentlovv fuit confossus Anno 1315. Hi tres sine liberis ac hæredibus discesserunt.

Ex altera Cōiuge AGNES, Erici sexti Regis Daniae vidua (quæ obiit Anno 1300.) duo ei nati sunt filij Iohannes Largus Comes VVagriae, Lubecensibus Trauemunde vendidit, Arcem Trittovv ædificavit, Insulis Femern, Lalandia & Falstria à Rege Christophero inuestitus, Chiloniensibus priuilegia attribuit. Obijt Anno 1350. Huic Iohanni Largo Comiti VVagriae vnus filius fuit, quem ex coniuge Agnes suscepit, Adolphus nomine, qui fuit vltimus Comes in VVagria, duxit vxorem, Filiam Henrici Ducis Megaloburgensis, Alberti Regis Suueciae sororem, nomine Annam, sterilem permanentem: vnde illa progenies terræ Wayerencium: scilicet Kyl, Oldenburg, Plone, & in palude Crempe decessit sine hærede, & post Comitis Adolphi obitum, ad Comites Holsatia vt veros Dominos redijt. Obijt Anno 1390. Reinfeldij sepultus. Alter Iohannis secundi filius ex coniuge Agnes natus, fuit Christophorus, qui in arce Kilonij ex fenestra decidit, collumq; fregit.

Tertius, Iohannis Primi Comitis Holsatia & VVagriae filius, fuit Albrecht Præpositus Hamburgensis, qui Hamburgensibus hoc Priuilegium, ne posthac eorum lata sententia ad Comites Holsatia per appellationem deuoluerentur, à suis agnatis impetrauit & acquisiuit. Eius soror & Iohannis Primi Comitis Holsatia & VVagriae filia, fuit Helica, vxor Ottonis Quarti Electoris Brandenburgici.

HENRICVS I. Gerhardi Primi (qui frater fuit Iohannis I.) filius, Comes Holsatia & Stormariae, Hamburgi teloniū instituit, auxiliariis armis cum patruuele Iohanne infelicitè

citer Dithmarsos oppugnauit Anno 1289. Sepultus in cœno-
bio Itzohensi Anno 1310. Huic liberi fuerunt 1. Gerhardus
Magnus siue Caluus Comes Holsatiæ (de quo postea) 2. Ag-
nes Erico Duci Slesuicensi Octauo nupta, mater VValdemari
Ducis Slesuicensis Noni. 3. Wilhelmus, huius fit mentio in
Chronico Hamburg. An. 1299. 4. Iohannes Comes Holsatiæ,
qui hostili manu cum fratre Anno 1322. confligens, duobus
prælijs in Dithmarsia Victor extitit verum cum ad sacra, in
quam hostes coegerat, ignem admoueret magna ab eis, ex-
tremam belli aleam tentantibus, strage affectus, vix fuga vi-
tam seruauit. Obijt Anno C. 1359. Reinfeldij sepultus.

GERHARDVS II. siue Cœcus, Alter Gerhardi Primi
filius, Stipes Comitum Scouwenburgensium, Lubecæ
obijt Anno 1312. Hamburgi sepultus, Huic filij fuerunt A-
dolphus qui obijt Anno 1312. relicto filio Waldemaro, cu-
ius filia Agnes Erico Louuenburgensi desponsata. Alter Ger-
hardi Secundi filius, fuit Gerhardus Tertius, Comes in
Stormaria, quam vna cum patre administrauit, obijt 1320.
relicto etiam post se filio Gerharo, qui & genuit Iohan-
nem vltimum Comitem in Stormaria circa Annum 1320.
que post huius obitum ad Comites Holsatiæ vt pertinens re-
dijt Anno 1330.

Bartoldus Flamen, redimit bona vendita primum

Bellorum rabie, Rege fauente Pio.

Is post hæc Cleri sortis miseratus iniquæ

Ambobus templis munera larga dedit.

A. C. 1288.

ANNO 1288. Bartoldus natione Danus, pa-
tria Hafniensis, Episcopus Slesuicensis crea-
tur. Hac tempestate Trugillus quidam Ar-
chidiaconus Slesuicensis, testamento Mo-
len-

lendingum prope Slesuicum ædificatum, vna cum bonis mobilibus & immobilibus, quæ in *Struckstorp-herda* habebat, in vsum Ecclesiæ Slesuicensis legauit, pecuniam item vel solarium, quod in fundo quodam in platea *Froke Straden* dicta, erat, eidem concessit ac donauit: idque permittente & consentiente Episcopo Bartoldo. Molendinum illud, vbi situm fuerit, certo non constat, interim tamen prope *Vallum Episcopi* vulgò dictum, molæ fundamenta, reperta & eruta fuerunt, vt verisimile sit, eo in loco molam hanc extractam fuisse. Trugillus autem in *Æde Slesuicensi* humatus est, non longe à ianua, quæ Austrum spectat. Epitaphium lapidi incisum eiusmodi est. *Hunc locum elegit sibi Trugillus huius Ecclesiæ Archidiaconus, quem fecit ad laudem Sancti Spiritus & Beate Virginis, cuius anima sit in pace.* Obijt Anno Domini 1236. Calend. April. XIII. Locus autem ille, me puero, vndique septus, & clathris ferreis circumdatus erat, ita vt ingressus nemini pateret, & *Sacellum vel Capella Archidiaconi* dicebatur. Nunc sublatis clathris ferreis, solus lapis reliquus est.

Prædicandus autem est Episcopi Bartoldi conatus, qui Dioccesin & Ecclesiam summo studio prouehere, & possessionibus locupletare, nisus fuit, vt ex illis angustijs ac difficultatibus, in quas ipsius antecessores incidissent, emergere aliquando ac respirare posset. Idque ex eo clarè ac euidenter colligitur, quod Bartoldus à quodam Ioanne, possessiones & bona emit in campo *VVithol* sita, nempe domos, fundos, sylvas, prata, agros, piscinas, pretio triginta librarum Sterlingorum, quam pecuniam Iohannes sibi repræsentatam & solutam fuisse, seque accepisse, coram Waldemaro Iutiæ Duce (nam eo adhuc superstite hæc acta sunt) testatus est. Quam venditionem

in

in gratiam Episcopi, Waldemarus Dux & Episcopus Ripensis, suo sigillo obsignarunt. Episcopi quoque Bartoldi beneficentia ex eo manifestè perspicitur, quod cum comperisset, præposituram in *Ebensufelo*, tenuissimam & inopem esse, præpositoq; eius loci vix suppeditate, vnde se sustentare, & de suis proventibus certam rationem inire posset, præposituræ itaq; huic tenui ac inopi annexuit Ecclesiam *Felstedensem*, Beato *Dionysio Martyri* dedicatam, vt Ius Patronatus illic haberet & vsurparet, cum iuribus suis & pertinentijs: idque de consensu Capituli Slesuicensis.

Anno 1294. Bonifacius Octauus diplomate publico sanxit, vt si Episcopus in Regno Daniae capiatur, vel de Regis mandato, vel conuiuentia, vel alicuius Nobilis in Dania, vel membri amissione, aut alia iniuria atroci afficiatur, statim à diuinis & sacris cessandum esse. Idem obseruandum, si à Nobili, qui extra Regnum Daniae Domicilium habet, eiusmodi facinus commissum sit, & Rex conuinci possit coniecturis verisimilibus, id de eius Consilio, aut Principū, nobiliumve voluntate, factum esse: vel si Rex monitus læso infra mensem iustitiam non exhibuerit, vt & tunc sacra & diuina res conquiescat. Literarum tenorem inserere libuit.

Bonifacius Episcopus, seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopo Lundensi & suffraganeis suis, salutē & Apostolicam benedictionē. His, quæ pro Ecclesiastica libertate & utilitate ac statu Ecclesiarū, ab ipsarum Prælatiſ prouide statuantur, libenter adiucimus Apostolici Numinis firmitatē, vt intemerata consistant, quæ nostro fuerint præsidio cōmunita. Cum igitur, sicut ex parte nostra fuit propositū, corā nobis quadā olim Lundensi Prouinciali Concilio pro libertate Ecclesiastica, ac vtilitatibus ac statu Ecclesiarum vestrarum communi deliberatione ac prouida, eiusdem Concilij editæ sunt

sunt

sunt statuta salubria ac honesta, prout in literis inde confectis plenius continetur. Nos vestris supplicationibus inclinati, ad instar felicitis recordationis Alexandri Papa Quarti, Prædecessoris nostri, statuta ipsa, sicut prouidè facta sunt, habentes grata & rata, ea authoritate Apostolica confirmamus, & presentis scripti patrocinio communimus, Tenorem literarum ipsarum, presentibus de verbo ad verbum inseri facientes, qui talis est. Cum Ecclesia Daciana adeo graui persecutioni sit exposita Tyrannorum, quod Episcopis, qui se piè Domo Dei murum obijciunt defensionis, etiam in presentia Domini Regis, in ipsarum personas non verentur minas iniurias inferre, quæ satis probabiliter sunt timendæ, cum Clericus se in laicis defensione, videatur carere penitus potestatis, ac illorum superbia à metu Regio libera ac secura, in malum possit ascendere quantum velit: sanxit presentis Concilij Authoritas, vt quicumq; Episcoporum, infra terminos Regni Daniae mala captione, de mandato Domini Regis, siue eius conuiuentia vel consensu, vel alicuius Nobilis, qui manet intra fines prædicti Regni, captus fuerit, vel membrum amiserit, aut atrocem iniuriam in persona sua passus fuerit, ipso facto, dummodo probabiliter præsumi possit, hoc de voluntate Domini Regis processisse, ac dubium non sit, ipsum hoc facilliter corrigere posse, in toto Regno diuina sint officia interdicta. Si vero aliquod prædictorum alicui Episcoporum illatum fuerit per aliquem potentem, qui manet extra Regnum Daniae, & coniecturis conuinci possit, hoc aliquo modo ex Regis vel Principum, siue Nobilium Regni Daniae consilio peruenisse, eo ipso eiusdem Episcopi, dicta à celebratione ministeriorum sileat diuinorum. Et si Rex admonitus per Dominos Episcopos vel quoscunq; Clericos suæ Diocesis distulerit, vel non curauerit taliter laeso infra mensem iustitiam exhibere, Regnum ipsum ad condignam satisfactionem habeatur à Diuinis suspensum. Prohibemus etiam sub Excommunicationis pœna, ne aliquis presbyter vel Capellanus alicuius Nobilis,

duran-

durantibus predictorum interdictorum sententijs, ipsis Nobilibus presentibus, aut aliquo alio in Curijs dictorum Nobiliũ, vel alias publicè vel priuatim diuina celebrare presumat. Quod qui fecerit, sciet, se Excommunicationis sententiam incurrisse. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam nostræ confirmationis infirmare, vel ei ausu temerario contra ire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum penitus nouerit se incursum. Datum Romæ. Ex his colligitur, quanta ea tempestate fuerit impietas & licentia optimatum hominumque primi ordinis, vt qui impunè Dei Ministros & Sacerdotes pro libidine afflixerint, summisque iniurijs contumelijsq; affecerint, Regibus in eiusmodi sceleribus conuiuentibus; vt tandem Pontifices pro ea, quam Dei authoritate, & more Maiorum vsurpabant potestate, hisce modum prescribere, necesse habuerint, imprimis rudi & barbaro illo seculo, & in prouincijs, quæ longè distitæ, ab omni cultu & humanitate alienæ essent. Sed ad Episcopum Bartoldum redeo. Is non tantum Ecclesiam suam bonis & possessionibus emptis locupletauit sed & prædia à suis prædecessoribus, exigente rerum necessitate, alienata restituit. Itaque bona, quæ Bundo Episcopus vendiderat, vt supra annotauimus, ab Erico Regis filio redemit, nimirum in *Struesbola* & *Siblovv* mille ducentis marcis, idque de consensu Regina, Regis Matris, Fratrum, & Sororum. Qui etiam receperunt, seseque firmiter obligarunt, si quidem bona illa diminut æssent, Regem de bonis proprijs compensationem facere & illa scotare debere. Acta sunt hæc Neuburgi Anno 1298.

Anno 1305. Capitulum Slesuicense reddit rationes præpositurarum, & literis signatis ostendit & testatur, præposituras *VVida*, *Eiderostadia* & *Strandia*, multis annis

annis

annis ultra hominum memoriam, penes Canonicos Slesuicenses fuisse. Idque ab Episcopo eis concessum, qui in locis iam nominatis, nullo reclamante, suspenderit, interdixerint, excommunicarint, visiterint, & procuraciones receperint, cum septem euictionibus annuis, & quidquid præterea ad ius spectaret, exceptis causis, quæ soli Episcopo reseruarentur: sed & præposito quotannis procuracionum sumptus solutos esse. Idque, quod qui in *Vtlandia* habitarent, extra limites suæ Parochiæ, non euocarentur, vt se iudicio sisterent: Sed nec præpositorum siue Officialium quenquam sibi potestatem sumpsisse, insimulandi quenquam de delictis grauioribus aut leuioribus, nisi vocata synodo & præposito præsentem: idque quod Parochiam siue Vniuersitatem per Excutores vel potius Exploratores constitutos, eos quos notassent, in synodo accusasse, &c. Vnde constat, Ecclesiam Slesuicensem ius Præposituræ habuisse in illis regionibus, quo nunc priuati sunt. Quid, quod Episcopus Bartoldus, cum videret Præposituram Borchsufelam tenuiorem esse, quam vt Præpositus Ecclesiæ Hadersleuiensis inde se alere ac sustentare possit, annexit ei Ecclesiam *Hoptorpiam* & *Deciman* Episcopalem in parochia *Aluer*, & *Præbendam* *Canonicatus* in Ecclesia *Beate Mariae Virginis Hadersleuij*. (quam Minorem postea nominari iussit,) ea de causa, vt Diacono, Subdiacono, ac Ministro Maioris Altaris benè prospectum sit, vnde honestè viuant, laborumque suorum præmium ac remunerationem aliquam percipiant: quæ admodum id Ecclesiæ dignitas ac honestas, & Diuini Numinis reuerentia requirit ac postulat. Insuper sanxit, vt si qui Canonorum Hadersleuiensium peccet ac delinquant, censura Ecclesiastica, seruato iuris processu mulctentur, seuereq; in eos animaduertatur.

Bar

Bartoldus autem Episcopus, postquam Ecclesiam Slesuicensem multos annos, magna cum laude administrasset, magnaque bonorum accessione insigniter locupletasset, eam tandem resignauit successori suo Iohanni de Bockholdt, & paulo post placidè in Domino obdormiuit Anno 1310. Vndecimo Calend. Februarij. In ea templi parte, quæ ad Austrum vergit iuxta Chorum sepultus, vt ex Epitaphio colligitur, quod eiusmodi est.

Hafnis eram natus, hic Archileuita vocatus:

Inde Cathedratus, nunc sum cinis hic tumulatus.

Obijt Episcopus Bartoldus Anno Domini M. CCC. VII. Kalend. Ianuarij. x.

Anno 1302. Controuersia & lis fuit de Ecclesia Hauetensensi, & tandem probatum, illam esse de collatione Capituli. Hoc tempore autem vixisse Episcopum Iohannem, ex epistola VValdemari Ducis constat fol. 38. qui priuilegia super bonis Episcopi data confirmat Anno 1310.

C A P V T X I V.

Iuris Iohannes Bockholdus sumere sacri

Plus cupit, hunc reprimat sed pia turba Senum.

Audens Hestbechum Rex castris cingere Danus,

Ceditur Holsatis Marte fauente viris.

ANno 1309. Iohannes de Bockholt in Holsatia natus, ex nobili familia oriundus, Episcopus Slesuicensis creatus est, idque per resignationem Episcopi Bartoldi. Hic initio suæ administrationis de consensu Capituli confirmauit Statuta Hadersleuiensium Canonicorum, qui

V

suppli-

supplices Episcopo facti, legibus se ornari petebant. Fuit id Anno 1309. die Beati Gregorij Martyris ab ijs petitum, in Ecclesia Slesuicensi per Nicolaum Cantorem, in commodum & emolumentum Canonico-
rum Hadersleuiensis Ecclesiæ, quæ Slesuicensis est Diœcesis: vt ex literis, quarum tenor hic subijcitur, videre licet. Capitulum Hadersleuiense libera vtatur electione Canonico-
rum, saluo iure integro Ordinarij, qui electionem confirmabit iuxta sanctiones Canonum. Vniuersi vero obsequantur dicto Episcopi vel Vicario eius, si longius absens fuerit. Nec præpositus in Borchsusel iurisdictionem habeat in Canonicos, nec locum in Capitulo ratione Præposituræ. In omnibus actionibus Capituli, vox præcellat Cantoris, sede sibi concessa, in Choro superiori: & sic reliquorum Canonico-
rum secundum institutionis Ordinem. Cantor Ecclesiam & Chorum honestis moribus & disciplinis regat, errantes in legendo & cantando corrigat, quemadmodum ex vsu esse hoc putauerit. Canonicus admissus soluat sex marcas Lubecenses pro Cappa Choralis, infra tres menses sub pœna dupli. Absens expendat decem solidos Sterlingorum in stipendium Clero, die Andree. Neminem admitti, nisi die parasceues insinuauerit per se vel alium residentiam, quam infra mensem incipiat complere, & exinde resideat duodecim septimanis integris, sola manuali distributione percepta. Et per has septimanas quotidie in Choro compareat, quibus effluxis communitati admittatur, & qui non resederit, procuratore vtatur Canonico, qui suppleat in cunctis tam diuinis quam secularibus vices suas. In singulis festis omnes adsint, quando nouem lectiones legendæ: si abfuerint, mulctentur dimidio solido Sterlingorum, propter Processionem, Missam, matutinas preces & vesperas
tan-

tantundē sigillatim. Nec in tēplo fiat Missa vel lecta vel cātata, celebranto eā in Choro Missario sub pœna solidi grossorum, nisi fuerit Canonicus. Qui neglexerit, & non cantauerit Missam suam in Choro, mul-
 tetur solido Sterlingorum, si fuerit ferialis dies, si festi-
 uus, solido grossorum. Item: Quicumque natus in Præpositura Barisset ad Sacerdotium promotus fue-
 rit, seruiet Choro Hadersleuensi per biennium, & faciant impensam de fructibus Slesuicensis Chori. I-
 tem: Quicumque de residentibus extra Ecclesiam, de-
 cem septimanas integras simul, vel per Vices abfuerit, careat communitatis perceptione, nisi licentia sui Capituli peregrinetur, vel extiterit donorum Eccle-
 siasticorum procurator. Residens autem Canoni-
 cus, si per septimanam neglexerit Chorum, commu-
 nitatem perdidit, secus si ægrotus. Qui residens mor-
 tuus fuerit, de communitate hæres non participabit. Nullus Canonicorum moueat contra Canonicum quæstionem, antequam conueniat socium legitima monitione in Capitulo. Canonici absentes, qui nec per se, nec per suos procuratores de Salario Chori, in-
 fra octauas Diui Andreæ satisfecerint, tenentur in duplo. Et si infra mensem non erogauerint, ad resi-
 dentiam, nisi satisfactum fuerit, non admittantur. In summis Festis Canonici debent celebrare, & sermo-
 nem habere his festis: Natiuitatis Christi, Epipha-
 niæ, Purificationis & aliorum festorum Beatæ Ma-
 riæ Virginis, Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, Cor-
 poris Christi, Apostolorum Petri & Pauli, Omnium Sanctorum & Dedicationis Ecclesiæ. In quibus, si quis moram fecerit, pro Vesperis multabitur duo-
 bus solidis grossis, pro Missa tantundem, & simili-
 ter pro Sermone. Canonicus admissus, tactis Euan-
 gelijs, iuret Capitulo fidelitatem, ac se seruaturum

rum Statuta Capituli secreta non reuelaturum, sed defensurum bona Ecclesiæ tanquam propria. Si quis Canonorum mortuus fuerit, curia autem vacua, eã alius de constitutione Capituli emat, pecunia in memoriam eius expensa. Canonicus habens Vicariam in eadem Ecclesia, decem marcarum Capellanũ habeat secum chorum visitantem, sub priuatione communitatis. Item Capella Gammelhadersleue & Sedorp sint à Cathedratico & procurationibus exemptæ, & cæteris iuribus Episcopi, vbi Capitulum Hadersleuianũ habebit potestatem instituere sacerdotes, & deponere. Quæ omnia ab Episcopo & Capitulo Slesuicensi fuerunt approbata & confirmata, & sigillis appensis munita.

Anno 1310. VValdemarus confirmauit priuilegia Ecclesiæ Slesuicensis, quod eorum bona ac possessiones ab impetitione exactoria, grauamine, iureq; Stuth, Querfath, cæterisq; solutionibus & seruitijs, libera sint & exempta. Exemplum priuilegij extat in libro Suauesstadiano. fol. 38.

Anno 1318. Controuersia & lites inter Episcopum & Canonicos de collatione præbendarum, motæ atque excitatæ fuerunt, quod sibi eam soli Episcopus competere existimaret, vt, qui Nobili familia prognatus, plus sibi licere putaret, & plus iuris sumeret, quã par esset. Huic Capitulum intercessit, & libro Statutorũ in medium producto, clarè ac euidenter ostenderunt & demonstrarunt, quid iuris Episcopus haberet, eiusque conatus hoc pacto represserunt. Quibus Episcopus edoctus, cedere tandem coactus fuit, expresseque fateri, sibi tantum primam vocem & suffragium in Capitulo competere, neque se quicquam sine Capitulo conferre posse. Et hac ratione dissidium compositum & sublatum fuit, in Curia Episcopi Slesuicensis: idq; clarissimè constat ex literis ea de re scriptis, quibus Episcopus vsum & consuetudinem vbiq; rece-

receptam ac approbatam summoperè laudat & confirmat, quod nemo sine vtriusq; hoc est Episcopi & Canonicorum consensu, in Capitulum sit cooptandus: sed vtriusque consensu ac approbatione id fieri debere ac oportere, ne alter alteri ius suum præripiat. Quam consuetudinem se perpetuo seruaturum pollicetur, Iuramentoq; confirmaturum, ne de ea quicquam posterius immutent. Idque quam maximè è re atque vsu Capituli esse, ne odij in posterum flagrantis ansa atq; occasio detur. Anno quoq; 1318. Diplomate suo confirmat & testatur Iohannes Episcopus, collationem præbendarum pertinere communiter vel coniunctim ad Capitulum & Episcopum. Quod & Esgerus Archiepiscopus Lundensis confirmavit, tanquam consuetudinem laude dignam & commendandam. Quanto autem honore ac benevolentia, Episcopus Iohannes Canonicos amplexus sit, ex eo euidenter ac perspicuè colligere licet, quod decimas, quæ sibi deberentur, Canonicis benignè largitus sit, ad subleuandam eorum inopiam, quibus vix suppetebat, vnde honestè se alere ac sustentare possent, quapropter ijs carere, quã collegas & fratres suos in summa inopia ac mendicitate relinquere maluit. Ita de consensu Capituli decimas Ecclesiarum, in *Slabbenhagen, Gottorp, Iallinbeke, Seestede, Huttenkroppe & Haddebuie* liberaliter largitus est. Sed & Syluam *Rouese* in *Ruderop* viginti quatuor libris sterlingorum emptam, nec non bona in *Ofkenbul, Berndorf, Husbuie* certo pretio empta, hac conditione Canonicis concessit, vt decimæ inde collectæ in triticum commutentur, & per quendam Canonicum à Capitulo ad eam rem electum, qui portiones secundum numerum Residentium faciat, inter ipsos qualibet septimana, die Sabbati, & feria quarta post rē diuinam peractam, legitimè distribuatur, vt quolibet die

Residentes adsint, siue per alium agenda curent, & qui impensam fecerit, habeat duos panes. Insuper quoq; statuit, vt quicumq; Canonorum Residentium die Sabbati, etiamsi negociis & seruitio Dominorum, Regis, Ducis, Episcopi, Capituli, vel proprijs impeditus, in Sūma Missa nō fuerit, nisi morbo impeditus, panibus illius diei distribuendis careat. Idē & de quarta feria statuit ac decreuit. Qui etiam in Capitulū vel Chorum sine Religione & habitu Choralī (Clerici) ingressus fuerit, panibus tota septimana careat, qui inter reliquos æqualiter distribuendi erunt. Item, qui mulieres suspectas domi alunt, vel alibi, & qui huic sanctiōni non paruerit, panibus priuetur, quoad in omnibus sese obedientem præbeat. Quæ omnia calculis suis confirmauit Pontifex & Archiepiscopus Londensis Anno 1339. vt ex literis in fine subiectis constat.

Hoc anno Episcopus Iohannes Capitulo Hadersleuiēsi literis datis significat, se ab Archidiacono Marquardo Blockio, & Anselmo Præposito *Strandia*, quibus illa præpositura quondā collata fuisset, accepisse: Præpositos in *Barchsusel* ab eo tempore, cuius memoria non extet, sibi vsurpasse iurisdictionem Ecclesiasticam in Canonicos *Hadersleuienses*, nec non in omnes Presbyteros & Clericos, in Præpositura *Barchsusel* habitantes. Itaq; illis mandat & seriō præcipit, vt Præposito illi obedientiam præstent, & nisi pareant, fore, vt Ecclesiastica censura notentur.

Circa hoc tempus, id est, Anno 1325. Ericus Dux Slesuicensis Octauus Waldemari filius, cū annos nouem Ducatui præfuisset, vitam cum morte cōmutauit, Slesuici in Choro humatus, Patriq; associatus est. Pater autem Waldemarus anno Domini M. CCC. XIII. in fata concessit, in Choro Slesuicensi sepultus, eo loco, vbi lectiones sacræ recitari & cantari solent. Epitaphium

phium lapidi insculptum, quamuis magna ex parte detritum eiusmodi est.

Anno Milleno CCC. ter cum Duodeno.

VValdemarus Dux Slesuici & Natus Erici.

Migrans iacet hic tumulatus.

Pacifer hic Clarus cœli sit in arce locatus.

Lapis vero sepulchralis æreis laminis egregie exornatus, hoc continet Filij eius Erici Epitaphium.

Hic Dux magnificus, Patriæ defensor Ericus

VValdemari natus, Patri iacet associatus.

Anno milleno migrans CCC. ter Vq̄, Viceno:

Gregorij in Festo, Deus huic miserator adesto.

C A P V T X V.

Christophorus II. Dux Hallandia & Samsoe, postea Rex Dania 88. Ducatum Slesuicensem sub specie tutela, cum Regno Dania vnire & consolidare contendit, cui tamen Gerhardus Comes Holsatia restitit. Ob Exactiones nimias subditis exosus, proptereaq̄ Regno pulsus, ope Iohannis Largi, sui vterini restituitur. Rostochium reddidit. Obijt Anno 1333 Nycoping, Soræ sepultus. Huic liberi fuerunt Ericus, qui in expeditione Gottorpiensi obijt Anno 1331. Soræ sepultus. Waldemarus Tertius alias dictus Quartus Rex Dania 89. (de quo postea) Otto captus. Margareta Ludouici Brandeburgensis, Ludouici Bauari Imperatoris Filij, consors: Agnes in cœnobio Sorensi sepulta, & Heil vvig it idom Soræ sepulta.

VValdemarus Dux Slesuicensis Nonus, Christophoro Kege Dania exulante, Rex Dania per seditionem electus Anno 1331. quo restituto, Regnum iterum resignare & Ducatum recipere coactus fuit. Huius filius fuit Hinricus Dux Iulandia siue Slesuicensis Decimus Anno C. 1370. in vxorem duxit Cunegundam, post cuius obitum Anno

1386. Feudum Ducatus Slesuicensis caducum ad Comitum Holsatiae Gerhardum, ab Olao Quinto eo inuestitum, peruenit.

Gerhardus Magnus siue Caluus, Henrici primi filius, Comes Holsatiae, à Dithmarsis Victus, multos desiderauit Anno 1322. A VValdemaro Anti Rege Ducatu Slesuicensi inuestitus, ipsi paulo post cedere coactus fuit. R andusij in luttia in castris noctu à Dano quodam Niels Ebbeson est iugulatus Anno C. 1339. Itzeboæ sepultus, Vxor Elisabetha Henrici Ducis Brunsvuicensis & Luneburgensis soror, ex qua nati ei liberi. 1 Elisabetha ab Harquino Rege Noruegiae, Magni, Regis Sueci filio repudiata (qui & propterea reiectus) tradita est Christo in matrimonium in clauastro Wasten in Suecia, Ordinis S. Brigittæ Virgo consecrata. Hæc Virgo transactis aliquibus annis, electa fuit in Matrē & Abbatissam dicti Monasterij Wasten: illique, qua decet, magna cum reuerentia, tam in spiritualibus quam temporalibus præfuit gloriosè vt testatur cōtinuator Helmoldi 2. Iohannes Elisabethæ frater, Gerhardi filius; cecidit in bello quodam Danico, duabus superstibus filiabus, quarum altera Nicloto, altera Bernhardo Henetorum Principibus elocata. 3 Henricus Ferreus Iohannis frater Comes Holsatiae (de quo postea) 4. Nicolaus qui cum Danis grauia bella gessit, & à Carolo Quarto impetrauit, vt Hamburgensibus, Comites Holsatiae pro veris Dominis agnoscere, sit demandatum Anno C. 1375. Arensboke fundauit. Eius filia Elibetha primùm Alberto Tertio Megapolitano, secundò Erico Tertio Duci Saxonie inferioris nupta.

ERICVS filium reliquit Waldemarum nomine, cuius tutelâ Rex Christopherus sua sponte ac propria voluntate non rogatus, neque ab agnatis proximis vocatus, suscipere cōtendebat & ambiebat: vt hac ratione Ducatum Slesuicē.

uicensem Regno Daniæ annecteret & vniret : quod ab eius maioribus sæpe tentatum fuerat. Hoc igitur prætextu , & tutoris nomine , arcem *Sunderbergensem* statim occupauit & tenuit: inde vltcrius in Ducatum profectus , consultare ac despiciere cœpit , quibus in locis præsidia commodè collocari possent , quò paulatim totam Ditionem Slesuicensem sibi subijceret, inque suam potestatem redigeret. Sed & arcem *Got-torpianam* occupare conabatur. Quæ res cum per indicium Duci Waldemaro enunciata esset, subditi, qui ei iureiurando obstricti essent, de castro defendendo consilia capiunt, Regisq; conatibus armata manu resistere statuunt. Qua de causa Rex commotus, castrum obsedit: idq; quod omnino sibi persuaserat, se, si castro potitus esset, facili momento, nulloq; negotio Ducatum totum expugnando occupare ac consequi posse. Castra in monte vicino *Slesuicensibus*, ab equis nuncupato, vulgò *Hesterberga*: quasi dicas, monte *Caballino*, locauit, arcemq; obsidione cinxit. Quamuis autem durante obsidione, milites præsidarios, qui arcem tenebant, omni via ac ratione ad deditionem sollicitaret: idq; maximè vrgeret, quod diceret Euentum belli incertum esse, eò tamen rem callidis ac astutis suis consilijs perducere non potuit. Tandem cognitis, ac perspectis eius consilijs ac conatibus, Holsatiæ Comes Gerhardus, ex subditis suis, qui arma ferre possent, non exiguam copiarum manum collegit, ex finitimis quoque locis, *VVestphalia & Holsatia* lectissimum ac fortissimum militem conscribit, eo consilio, vt aut Regem obsidione pelleret, aut in castris adoriretur & opprimeret: vtq; Exterorum aduentu, auxiliariumq; copiarum subsidio, præsidarijs metum adimeret, qui castrum defendebant, dum in summo metu ac discrimine versarentur, ne rebus

perditis ac desperatis, Ducatu iam occupato, nimis serò auxilium mitteretur, & laborantibus succurreretur. Holsati hoc stratagemate vfi sunt, vt cum prælium ineundum esset, super paludamenta & armaturam, ferramenta, loricas, subuculas, & vestes albas induerent; & ita amicti ad castra Regis properarent. Dani, quorum oculi candore & albedine illa perstringerentur, sibi persuaferunt, multitudinem illam hominum albis vestibus exornatam, qui aduersus se venirent, non esse viros, sed mulieres. Itaque in cachinnos soluti, ridere cœperunt, quod mulieres contra se in pugnam armatas aduentare dicerent. Vbi autem Holsati, agmine citato appropinquarent, Holsatus quidam, qui Regis castra sequebatur, in hæc verba prorupit. Hoc vobis confirmo, qui virtutem & vim Holsatorum noui, eos, qui nobiscum manum conferturi adsunt, viros esse, non mulieres, idque hodie experiemur: nam arma sub vestibus albis, quibus amicti sunt, elucere atque eminere video. Primùm tumultuaria pugna dimicari cœptum est. Nam vt eques pediti, vel pediti eques sese obtulit, ita conflixerunt & velitati sunt. Sed paulatim prælium subsidijs creuit, atque incrementum sumpsit. Tandem signo dato, in aciem Exercitus vtrunque processit, & ancipiti prælio diu atque acriter pugnatum est, magnaque strages edita, vsque adeo, vt maxima pars Equitum & peditum vtrunque occumberet. Interim tamen neutra pars signa loco mouere, aut alteri cedere volebat. Cumque pugna plusculum temporis protraheretur, Rex viribus destitutus, hostium impetum diutius sustinere non potuit. Ibi magno clamore sublato, Dani fluctuantis instar nauis, quæ gubernaculo caret, fugam adornare, & terga dare cœperunt. Inde ex vociferatione

tionem metu concepto, milites, qui in acie Danorum postremi erant, & ipsi in fugam se dant. Quos reliqui terrore compulsi, secuti sunt, ita ut passim omnes in fugam se darent, quos auersos Holsati à tergo adorti magna celeritate persequuntur & cædunt. Quamuis multi in syluam vicinam sese reciperent & abderent, arborum propinquitate freti. Atque ita factum est, ut strages minor ederetur. Nam & qui in fuga erant, abiectis armis, ut quæ impedimento erant, per semitas & loca inuia dilabebantur, idque tenebris & nocte ingruente. Postridie cum hostis nullus adesset, Comes spolia cæso- rum colligi, & corpora suorum cæsa, ac hinc inde prostrata, in vnum cumulum comportata, terræ mandari, ac more consueto humari, iussit ac præcepit.

De hac insigni Victoria Gloriosissimi ac Magnanimi Ducis Gerhardi prolixè commemorat *Continuator Helmsoldi in manuscripta Historia*, quæ penes nos est, breuique Deo volente in lucem prodibit, ex qua pauca huic Historiæ inserere & ad posteritatem transmittere, non inutile nec ingratum fore existimo: ita enim scribit: Dictus Rex Christophorus anhelans regni sui dilationem, *Valdemarum Ducem Iutiæ exterminare cupiebat, fraudulenterq; castrum Sunderborg ab eo tanquam ad fideles manus receperat, quo habito, parum illi fuit, quod castrum restituere nollet, ut insuper castrum quoque Gortorpe, & alia castra Ducatus occupare satageret. Quare dictus Dux Valdemarus, Comitem Magnum Gerhardum, auunculum suum, contra Regis Tyrannidem in auxilium vocauit. Et aliquandiu vtrò citroq; conflictibus habitis, Rex cum magna potentia, validoq; exercitu ante castrum Gortorpe, in monte Hesteberg castra collocauit.*

Vbi

Vbi Comes Gerhardus cum auxilio fratris sui, Giselberti Archiepiscopi Bremensis, & Westphalensium, ac cum Holsatis, occurrens Regi, castrum Gottorpe & Ducem de super obsidenti, Regem cum suis de campo pepulit ac fugauit, multis de Danis interfectis & captis. Et pro hac victoria, proq; sumptibus ac impensis, dictus Dux VVolmarus, castrum Gottorpe Comiti Gerharo, suo auūculo, Primo, pro magna summa pecuniarum argentearum pignori opposuit, Et facta fuit hac victoria anno Domini Millesimo trecentesimo vicesimo nono. Verissima ac constanti fama quoque refertur, omniumq; ore perhibetur, quod illa die, quando Comes Gerhardus bellare voluit, Imaginem Beatæ Virginis de Itzehoe in humeris suis habuerit, flexisq; genibus ter orando Dominum Deum, trina vice hunc versum decantauerit. Nos hac die tibi gregatos serua Virgo in lucem mundi &c. qui in Ecclesijs canitur. Dani stantes super montem Hestenberg, curribus benè onustis circumdati, clamabant contemptim ac derisoriè, Mulieres venient contra nos, cum Holsatorum exterior vestis semper alba esset, & videbatur Danis, esse mulieres: sed vnus de Holsatis N. qui erat in seruitio apud Danos dixit. Videbitis hodie non esse mulieres, quia video signum & clenodia Galearum virorum & non mulierum. Cum autem belli initium fiebat, vnus Holsatorum clamabat: Dani fugiunt: Dani fugiunt: Et sic omnes in fugam continuo versi sunt. Et verissimè ac certissimè dicitur, quod dictus Gerhardus Comes, in vsu habuerit, quoties bellum intrare deberet, quod imaginem parua[m] Beatæ Virginis Mariæ de claustro Monialium in Itzehoe, vbi sepulturam habebat, in collo suo portare consueuerit, Reginam cœli semper in auxilium suum precibus inuocauerit: quod tunc in illo bello tali imagini fuerat à Danis casu vna manus abscissa, quam manum artifices pictores postmodum restaurare volentes, quando vna die apposuerunt, altera die inuenerunt semper abiectam. Et talis imago adhuc hodie in memoriale
signum

*signum caret manu tali. Et Deus omnipotens ob merita Beatae Virginis Mariae, miracula, vouentibus se imagini tali, multa ac insignia operatur in illa. Vnde ab illo tempore vsque ad tempora praesentia inoleuit, quod Principes Holsatia talem imaginem semper in collo portare consueuerint, quando bellum intrare volebant. Quia Beata Virgo Maria terrae Holsatiae est aduocata & adiutrix. Quare in eius laudem, Maiores Ecclesiae terrae Holsatiae à Principibus sunt fundatae, videlicet in Håburgensi ciuitate, & alijs, &c. Hæc Cõtinator Helmoldi. Insigni hac strage edita, victoriâq; de hostibus recuperata, arx Gottorpiensis obsidione liberata fuit, quam Dux Waldemarus, Danis è Ducatu Holsatiae in Regnum Daniæ reuersis, Comiti Gerharδο pignori dedit, quoad ei de impensis in militem factis satisfactum esset, & vt Comitem ad manum semper promptum ac paratum haberet, qui Danis resisteret, eorumq; conatus impediret ac reprimeret, si more consueto rursus excursions & eruptiones in Ditionem Slesuicensem facerent. Occurrendum enim erat maturè Danis, ijsq; obuiam procedendum, vt qui cladem acceptam plerunque acerri-mè vlisci ac vindicare soleant. Ipse autem Rex, hac belli calamitate, multorum odium ac inuidiam aduersus se confluit, & imprimis subditorum Regni Daniæ, qui videbant eum finitimis iniurias intulisse, nihilque tale merentes tam hostiliter ac violenter bello armisq; lacessiuisse. Huc accedebat, quod incolas Regni, tributis & exactionibus intolerabilibus gra-uasset & vexasset. Quin & Fratrem Ioannem Comitem Wagriæ, sibi infensum & inimicum habebat. Quibus de causis Regni Proceres, Gerharδο Comite & Regis fratre accersitis, Regem Christopherum Regno pellere statuunt. Qui statim aduolant, & Fioniam petunt, arcemq; Nuburgensem obsessam, confe-
 Rim*

stim capiunt. Antequam enim eam obsiderent, ad Regem quosdam miserunt, qui illum monerent, ne extrema quæque experiretur. Ita sine vlla cunctatione deditio facta est, & præsidium Regium traditum. Rex ab omnibus destitutus, cum videret rem ad arma spectare, *Rostochium* profectus est, illicque magna pecuniæ summa collecta, militem conscripsit, quem in Daniam ad Comitem expellendum transmitteret. Sed Comes præsidio maiori & fortiori munitus & instructus, quam vt cum eo Rex prælio contendere auderet, re infecta, Daniamque relicta, extra Regni fines sese contulit & exulauit. Proceres Regni, qui auersissimo à Rege animo essent, de consilio Comitum Holsatiæ, Waldemarum Ducem Slesuicensem Regem crearunt & elegerunt, qui Rex exortus, Concilio Procerum habito in *Fionia*, Gerharo Ducatum *Slesuicensem* concessit, eoque inuestiuit: Iohanni verò *Vvagriam*, *Lalandiam* & *Falsfriam*. Ericus Christophori Regis Exulis Filius, qui adhuc aliquam Regni partem vsurpabat, collecta manu Danorum *Gottorpiam* obsidere cœpit. Qua re comperta, Iohannes *Vvagriæ* Comes, exercitu collecto, validaque copiarum manu instructus, Ericum hostiliter aggreditur, exercitumque fugat & cædit. In qua pugna Ericus vulnere lethali confectus morte occubuit: atque ita obsidio soluta est.

Sequenti anno Christophorus Rex Lubecam venit, & cum Comitibus transegit. Pax his conditionibus coijt, vt Rex Comitibus octoginta mille marcas solueret, quibus solutis, in Regnum, quo pulsus esset, restitueretur, exceptis tamen Proincijs, quas Waldemarus Comitibus vtendas & fruendas concessisset, &, vt Waldemarus Ducatum Slesui-

Slesuicensem reciperet. His ita pactis & conuen-
tis, in Daniam redijt Christophorus, à Comiti-
bus contra voluntatem & consensum Procerum in
regnum reductus. Proceres hominem *Vvardingbur-*
gæ repertum, circumfident, & in custodiam tradunt,
qui tamen facili negotio, fauentibus Regi Comiti-
bus, cædi ac profligari potuissent. Iuti, qui omnium
postremi Christophoro hostes facti sunt, ei sum-
moperè aduersari, omnibusque viribus resistere cœ-
perunt: è contra verò Waldemarum electum omni-
bus modis defendere ac tueri laborabant ac conten-
debant. Quare arcem *Gottorpiam* obsident. Iohan-
nes frater Christophori, exercitu collecto, obses-
sis subsidio venit, & Danorum castra de impro-
viso aggressus, oppugnare cœpit. Ibi clamore calo-
rum & lixarum sublato, Dani simul erumpunt, &
ad resistendum sese parant; ita, vt hæc res exiguo
tempore externam aliquam speciem & formam præ-
lij præ se fereret. Nam Dani paulò post sese in fugam
coniecerunt, ex quibus multi passim cæsi, nongenti
circiter feruntur occubuisse: multi etiam viri No-
biles ex *Iutia* capti, quos Comes in Holsatiam per-
ductos, in custodiam coniecit. Annis autem sequen-
tibus Gerhardus, quod vbique ei fortuna faue-
ret, in summam inuidiam apud Regem Christopho-
rum adductus fuit, quæ paulatim ita creuit, vt
Rex illum armis persequi statueret. Itaque coniu-
ratione cum fratre facta, quem facilè in suam sen-
tentiam pertrahere poterat, exercitum collegit.
Altero illorum victo, statim *Gottorpiam* mouit, eam-
que obsedit, idque quod Waldemaro eiecto, si-
bi sine vllò impedimento transitum liberrimum
per Holsatiam patère videret. Castra ad *Hexami-*
liam vel vatum Danorum locat, vt Gerhar-
do venien-

venien-

venienti iter præcludat, & impediatur, quo minus ob-
 lessio arcis *Gottorpianæ* solvatur, vt paulò ante factum
 esset, & quod facilius existimaret, hostem vallo *Dano-*
rum excludere, quam *Hesteberga*. His rebus explora-
 tis, *Gerhardus* equitatum & peditatum qualemcum-
 que, quod hominum militarium magna esset penu-
 ria, ex *Dicecesi Bremensi*, *Westphalia*, & alijs locis fini-
 timis conscribit, quibus eius necessarij belli socij præ-
 erant, eosq; *Rendesburgum* magnis itineribus conten-
 dere iubet, vbi hostem expectare ac præstolari decre-
 uerat. Verum cum tardius aduentarent illi, quos ille
 conscripsisset, quod longum iter emetiendum esset,
 milites qui *Rendesburgi* diuersati erant, magnos interea
 sumptus fecerant, vt soluendo non essent. Quamob-
 rem Ciues eos ciuitate egredi prohibuerunt, quoad
 de impensis satisfactum esset. Comes, cui de mora, mi-
 litibus ob æs alienum iniecta, nihil constaret, neque
 vlla ratione suspicaretur, illos eam ob causam à ciui-
 bus detentum iri, ciuitate egressus ea spe, vt si fratris
Regis Ioannis copiæ cum exercitu suo, quem statim
 subsecuturum existimabat, coniungerentur, se facile
 hostem superaturum & prostraturum. Comiti ex
 Vrbe egresso statim hostis occurrit. Quare signa ferri
 iussit, & quamuis ijs militibus, qui *Rendesburgi* detine-
 rentur, destitutus esset, fortunam tamen experiri,
 mortemque potius oppetere, quam turpiter fugere
 maluit, licet animo valdè angeretur, quod imparatus
 ad pugnam veniret. Quòd tamen, quantum potuit,
 dissimulauit, habitaque concione, Deum hominesq;
 testatus est, se nulli vnquam loco vel tempori defuis-
 se, quin, quoties ad arma conclamatum esset, maxima
 celeritate eò contendisset. Quare & hoc tempore, fu-
 gam sibi turpem fore, quod bellum illud pro difficili
 & periculoso habendum non sit, in quo si modo cum
 hoste

hoste animosè & viriliter congredetur, victurum hostemque superaturum se omninò sperabat. Quia de re ex bellis superioribus cum Rege gestis coniecturam capi posse, animumq; sibi prælagire, neque hoc tempore hostes superiores fore, neque Regem meliori fortuna & euentu, quam antehac fecisset, bellaturum, felicemque sibi victoriam Deum benignè concessurum esse. Itaque militum collaudata fide ac fortitudine, quos neque timor neque hostis antehac flexisset, hortatus est, vt sui similes (hoc est) fortes & constantes permaneant, hostemq; alacriter ac animosè inuadant. Quibus dictis, prælium initum est, in quo Rex tot millium copijs vndique circumdatus & stipatus fuit, vt præ timore animum ferè desponderent Comitum cohortes, militesq; qui cum eo congressuri, acieq; dimicaturi erant: sed prælio commisso, Deus Comitem superiorem esse voluit, Equitatu Regis partim cæso, partim capto. Rex ipse metu perterritus, fuga elapsus est. Comes in eo conflictu grauius est vulneratus, quem equus excusserat, pedibusque prouolutum miserè conculcauerat. Quem tamen rusticus quidam prostratum iterum erexit, atque in equum sustulit & reposuit, alioquin de eo actum fuisset, quod vngulis equorum subiectus, proculcicaretur. Comes restitutus, longè adhuc ardentius, maioriq; impetu ac conatu hostem, quam antea, insequitur & cædit. Rex de via deflectens, magnis itineribus *Kiloniam* ciuitatem petit, quod Slesuicum tutò redeundi & fugiendi potestas ac facultas non daretur: vtpote vallo Danorum interclusus, etsi eò sese recipere omninò statuerat, animumq; induxerat, eo imprimis consilio ac fine, vt Fratris vires & auxilia cum suis coniungeret. In ea fuga à Centurione quodam *Burchardo de Itzehuda*, in pago quodam *Seesteda*, qui vna

cum alijs hostem fugientem insequeretur, Comitissq; statum exploraret, Rex intercipitur. Nam cum nocte intempesta Equites audiisset Burchardus magna cū festinatione prætereuntes, ignarus, vtrum pro amicis an hostibus habendi essent, tandem ex illorum sermone & colloquijs cognouit, ac animaduertit, eos natione Danos esse. Ibi sociorum auxilio inuocato, eos vna cum Rege Christophoro comprehensos cædit. Qua ex re duplicem lætitiã & voluptatem ceperunt, & quod victoria potiti essent, & quod Regem fortuitò in suam potestatem rede-gissent. Quem eadẽ nocte captum *Gottorpium* in custodiam deduxerunt. Quò cum venissent, Capitanei audita voce, Quid rerum illic inquit Comes? ibi Capitaneus captum se grauiusq; faucium simulat. Responsum datum fuit, eum facile liberatum iri, quod magna captiuorum copia esset. Tum Capitaneus verbis hilarioribus indicat, Regem Christopherum captum præ foribus adesse. Portis reueratis, Comes Regem salutatum descendit, & ei aduentum rarum & inopinatum gratulatur, & paulò post Regem in custodiam tradit. Ita bello Regis captiuitate finito firma vtrinq; pax facta & constituta fuit. Nam Ioannes frater Regis tandem sese arbitrum interposuit, rebusq; omnibus transactis & compositis, & Regem Comiti & sibi reconciliauit. Rex *Fioniam* Gerharo cum munitiõibus & arcibus regni tradidit, quò omnes, qui capti essent, vinculis & custodiã laxarentur. Christophorus Rex non ita multo post moritur. Anno nimirum 1333. Ioannes quoque de Bockholt, postquam annos 31. Episcopatu præfuisset. Anno 1331. biennio ante Christophorum Regem è viuis sublatus est, & ad latus Chori, quod in septentrionem spectat, Slesuici sepultus. Epitaphium lapidi sepulchrali maximo insculptum, & laminis

laminis æreis olim exornato & insignito, vt ex vestigijs apparet, eiusmodi est. Anno Domini 1331. secundo Non. Octobr. obiit Dominus Ioannes Episcopus Slesuicensis, dictus de Bockholt. Orate pro eo.

C A P V T X V I.

Sensit Helimbertus tempus famis & mala Martis:

Dignus sorte quidem Vir meliore bonus.

Urbis Lubeca, dum tempora nubila currunt,

Sollicitis Flamen mœnia tuta colit.

ANNO 1332. Helimbertus Episcopus Slesuicensis electus fuit, confirmatus ab Archiepiscopo Lundensi Magno, ea tempestate, qua bellum adhuc ferueret inter Regem Christophorum & Waldemarum Ducem Slesuicensem. Vir pius erga Ecclesiam benè affectus, deque eiusdem salute ac incolumitate præclarè meritus, vt quam ipse miserè afflictam, malisque diuturnis pressam ac exhaustam, pro viribus prouehere & locupletare summoperè studuit ac laborauit. Nam simul atque Episcopus exortus esset, beneficium admodum sese præstitit. Idque ex eo colligere licet, quod Anno Millesimo trecentesimo trigesimo quinto, præsentate Duce Waldemaro in arce Gottorpiensi, omnes possessiones & rus, quod in Parochia *Svvanzen* in campo *Rinkenissa* habebat, de quibus quotannis duæ oræ (ortich) annonæ pendebantur, Capitulo Slesuicensi largitus sit, & terra viridi in manum sumpta & proiecta tradiderit, quod *Scotare* vulgò dicitur: quæadmodum Maiores illius, illa liberrimè possedissent,

pretio integro pro illis recepto, hac cautione adhibita, vt euictio suis impensis fieret. Quæ omnia à Magistro Nicolao, & Timmone Blockio canonicis acceptata sunt. Canonicorum quoque tenuitatem & inopiam miseratus, de illorum prouentibus augendis dispicere ac cogitare cœpit. Quare Ecclesiam *Drelstorpianam*, in qua Helimbertus, ius Patronatus habuit, annexuit præbendæ Slesuicensi, quam olim Rex Daniæ Waldemarus fundauerat, de consilio & consensu Capituli, nullo iure suis successoribus reseruato: ea tamen lege, vt successor illius præbendæ, die sanctæ Elisabethæ, quotannis in *Choro Ecclesiæ Slesuicensis Processionem fieri curet cum Cruce per cœmeterium*, sermone infra summam Missam duntaxat prætermisso, & vt tres marcas Lubecenses ibidem diuidat & distribuatur, duas marcas Canonicis, & vnâ Vicarijs. Idque, quod æquitatis ratio postulet, vt qui Altari inferuiat, habeat, vnde viuat. Acta sunt hæc anno 1340. pridie Michaelis.

Waldemarus etiam Dux Iutiæ, tot victorijs clarus, atque insignis, erga Ecclesias Dei sese beneficum & liberalem præbuit. Nam Patris sui Erici, qui in Choro Slesuicensi sepultus est, literas, quibus in sui memoriam *Virginibus Sanctimonialibus in Holma Slesuicensi* habitantibus, molendinum in *Solterbeka* situm dederat, cum omnibus iuribus in perpetuum, sine omni impedimento aut iure sibi reseruato confirmauit. Anno à nato Christo 1334. Molendini autem istius hodie nulla vestigia supersunt, neque constat, vbi situm fuerit. Waldemarus quoque Ecclesiæ Slesuicensi, Ecclesiam Beatæ Virginis in *Sodorp*, Præbendæ Canonicali annexuit, eam ob causam, quod in Templo Slesuicensi suorum Progenitorum, nimirum Waldemari Aui, & Erici Patris sui sepultura extaret, (vt etiam

etiam supra ostendimus,) ea tamen lege: vt qui beneficium possideret, *Anniuersarium Sacrum Domini Ducis VValdemari Aui sui, & Erici Patris sui,* (nam hi duo in Choro humati iacent vt supra demonstrauius) faciat, quò Progenitorum suorum sepultura & memoria conseruetur & magnificetur, vt ex literis, quæ super ea donatione confectæ sunt, colligere licet, quarum exemplar subijcere visum fuit,

Omibus præsens scriptum cernentibus VValdemarue Dei Gratia Dux Iutia salutem in Domino sempiternam. Cum bona quacunque temporalia, in Ecclesiastica conuertuntur seruitia, Sanctis, in quibus Sanctus sanctorum colitur, attributa Christianæ Religionis Professoribus, fide firma & spe indubitata certum est commutari in æterna. Quod nos piè considerantes, & dignum reputantes, quod præbende Cathedralis Ecclesie, in qua nostrorum sepultura est Progenitorum, adeo tenues sint & exiles, quod ex ipsis secundum status sui exigentiam conuenienter sustentari nequeant præbendati. Et ideo vnã dictarum præbendarum, fundatam per Dominum Riconem, quondam Canonicum ibidem, quam nunc tenet Dominus Iuarus Bundessen Canonicus eiusdem Ecclesie, meliorare & augere cupientes, de vnanimi consensu & voluntate Consiliariorum nostrorum, volumus, & præsentibus consentimus, vt Ecclesia Beata Mariæ Virginis in Sodorp, in qua nobis merum competit Ius Patronatus, per Venerabilem Patrem Dominum Episcopum Slesuicensem dictæ Præbende annecteretur, & de ipsis vnũ & indiuiduum beneficium sit perpetuò permanens: ita tamen, quod quicumque dictam Præbendam pro tempore habuerit, Anniuersarium Nostrum post mortem nostram & Anniuersaria Dilectorum nostrorum Progenitorum Waldemari quondam Aui nostri, & Erici Patris nostri, bonæ memoriæ, in eadem Ecclesia Slesuicensi faciat solenniter obseruari, præsentibus dilectis Consiliariis nostris Domino

Marquardo Rugmor, Abel VValdemari, Iuaro de Reuentlovv, Strimone de Rantzovv, Sifrido de Sestede, Marquardo de Sestede, Marquardo Rorlanth, Marquardo de VVisch, Alberto de VVisch militibus, Svvarth Erico, Marquardo VVulf, VVulf Pogvvisch armigeris, & alijs presentibus fide dignis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Gottorpe Anno M. CCC. xxx. octavo in crastino Natiuitatis Beatæ Mariæ Gloriosæ Virginis.

Hanc donationem Episcopus Hellembertus anno sequenti (anno nimirum 1339.) suo suffragio & auctoritate confirmavit. Sed & Magnus, Archiepiscopus Londenfis, eam vnionem & donationem sua voce tanquam Metropolitanus roboravit & confirmavit anno 1383. postridie Beatæ Magdalenæ: vt ex formula literarum, quarum exemplar subijcimus, liquet.

Vniuersis presentes literas inspecturis, Magnus, Diuina miseratione Archiepiscopus Lundenfis, Suetiæ Primas, & Apostolicæ Sedis Legatus, salutem in Domino sempiternam. Cum à nobis petitur, quod iustum est & honestum, tam vigor equitatis, quam ordo rationis exigit, vt illud per officij nostri sollicitudinem ad effectum debitum perducatur: sane Dilectus Filius Dominus Ioannes VVynken, Præpositus Ecclesiæ Slesuicensis, literas quasdam patentes, veris sigillis pendentibus Domini Hellemberti quondam Episcopi Slesuicensis, & capituli ibidem, vt prima facie apparebat sigillatas, non raras, non cancellatas, non abolitas, nec in aliqua sui parte viciatas vel suspectas, nobis personaliter presentans, confirmationem Contentorum in ijs humiliter postulauit, quarum tenor sequitur in hæc verba.

Omnibus presens scriptum cernentibus Hellenbertus Dei Gratia Episcopus Ecclesiæ Slesuicensis in Domino salutem sempiternam. Cum quæcunque bona temporalia in Ecclesiastica conuertuntur seruitia, Sanctis in quibus Sanctus sanctorum

etorum colitur, attributa Christianæ Religionis Professoribus, fide firma & spe indubitata certum est commutari in aeterna. Quod piè considerans Inclytus Princeps VValdemarus, eiusdem Dux Iutia, & indignum reputans, quod præbendæ Cathedralis Ecclesiæ Slesuicensis, in qua suorum est sepultura Progenitorum, adeo tennes sunt & exiles, quod ex ipsis secundum status sui exigentiam sustentari nequeant Præbendati, & ideo vnâ dictarum Præbendarum, fundatam per Dominum Riconem quondam Canonicum ibidem, quam nunc tenet Dominus Ivvarus Bundessen Canonicus eiusdem Ecclesiæ, meliorare cupiens & augere, nobis supplicauit, vt Ecclesiam Beatæ Mariæ Virginis in Sodorp, in qua sibi merum ius competit Patronatus, dictæ Præbendæ annecteremus. Nos ergo dicti Principis Domini VValdemari pium propositum commendantes, & dictæ Præbendæ exilitatem & tenuitatem considerantes, ipsius iustis precibus inclinati, dictam Ecclesiam dictæ Præbendæ, de consensu suo & Capituli nostri Slesuicensis, annectimus & adunamus, de dictis Præbendæ & Ecclesia, vnum & idem indiuiduum beneficium facientes, successoribus nostris super Cathedralico in omnibus saluo iure. Insuper propter benevolentiam, quam dictum Dominum Ducem ad Ecclesiam habere perpendimus, volumus & mandamus, vt quicumque prædictam Præbendam pro tempore habuerit, Anniuersarium ipsius Domini Ducis, VValdemari quondam Aui sui, & Erici Patris sui bonæ memoriæ, in Ecclesia Slesuicensi prædicta faciat, sub modo & forma, quæ sequitur celebrari, vt per hoc & suorum Progenitorum magnificetur sepultura, videlicet quod vnumquodque Anniuersariorum Prædictorum cum tribus Missis, vna in Choro, & duabus extra Chorum celebretur, & in quolibet Anniuersario octo semisses Sterlingorum inter Dominos Canonicos, & octo solidi Lubecenses inter Vicarios Chori distribuantur, qui personaliter fuerint in Vigilijs & Missa. In cuius rei testimonium sigillum nostrum, vna cum sigillo præ-

gillo predicti Capituli presentibus est appensum. Datum Slesvick, Anno Domini Millesimo trecentesimo octogesimo nono, in ipsa die Purificationis Mariae. Nos igitur deuotis precibus predicti Domini Ioannis Praepositi inclinati, predictarum Praebende & Ecclesiae annectionem & adunionem, ac omnia & singula praemissa, prout ritè & rationabiliter facta sunt, matura deliberatione praehabita, auctoritate Metropolitana ratificamus, approbamus, & ex certa scientia confirmamus perpetuis temporibus valituram. In quarum ratificationis, approbationis, & confirmationis euentiam, sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum Lundis, Anno Domini Millesimo trecentesimo octogesimo tertio, in crastino Beatae Mariae Magdalena.

Anno 1338. passim in illis oris, quae mari alluuntur, & à Frisijis habitantur, pluuia & imbres tribus fere annis continuè effluerunt, quibus segetes propter nimiam humoris abundantiam putrescebant, & ne prouenirent, impediabantur. Quam caeli intemperiem tanta annonae penuria & caritas subsequuta est, ut passim homines fame & inedia contabescerent & perirent: arista quoque, quae in locis editioribus crenissent, aere puro & loco patulo propter pluuiam continuam siccare non potuerunt. Itaque necessitas homines coegit noua remedia querere, segetes demessas vexillo mola, quae vento agitur, alligarunt per dies & noctes quadraginta, ut motu illo velociori sicarentur, & ad solem torrerentur. Sed nec propter pluuiam diuturnam sal confici potuit. Quibus de causis fiebat, ut alimentis destituti homines passim extinguerentur, & in campis & agris mortui reperirentur. Nam multis vermes in ventriculo generabantur, quae mortuis ex ore crepebant magna copia. Causam huius mali vulgus existimabat esse poenam Diuinam, quae ob cultum Dei neglectum hominibus infligeretur.

CAPVT XVII.

Waldemar III. *alias dictus Quartus*, Rex Daniae 89. Post septem annorum interregnum cum Anseaticis ciuitatibus bella gessit, Terram Sanctam inuisit, in Gottlandiam expeditionem fecit, eamque vastauit. Obijt Anno 1375 die Crispini. In cœnobio Soor sepultus. Liberi huic fuerunt Margareta Daniae Regina, &c. (de qua postea) Ingelburg nupta Hinrico Megaloburgensi Alberti filio Anno C. 1350. Christopherus natus Anno 1344. ante Patrem in Bello Hanseatico ad Helsingburg occubuit Anno 1360. Roschildi sepultus. Catharina nata Anno 1349.

Hinricus Ferreus Comes Holsatiae, Gerhardi Magni siue Calui filius, Patris cadem vindicauit. Lubecensibus & Hæburgensibus bella intulit. Contra Finnos Magno Suecorum Regi, & contra Francos Eduardo Angliæ Regi militauit Anno 1340. In Anglia leoni sibi occurrenti sertum de Capite suo imposuit. Regnum Sueciæ delatum Alberto Megaloburgensi detulit, Obijt Anno 1381. Itzehoæ sepultus, Filios reliquit Albrechtum, Henricum & Gerhardum. (de quibus postea.)

ANno 1340. Christophero Rege mortuo, Waldemar Rex Christophori filius, bellum contra Holsatos à patre cœptum, instaurauit ac renouauit, quamuis infelici Marte tristique admodum euentu. Nam Holsati, simul ac id accepissent, exercitu collecto, confestim sese ad defensionem pararunt ac armarunt, & Ducatû Slesuicensem transeuntes in Iutiam inuaserunt, vbi nō procul à ciuitate *VViborgensi*, collatis cum Rege signis, prælio acerrimo Regem tandem superarunt, & in

arcem *Segebergensem* deduxerunt. Quo accepto ac intellecto, Imperator Roma legatos *Lubecã* misit, Comitem *Henneburgensem*, aliosque viros Nobiles ac Præclaros, & ciuitati mandat, curare atq; efficere velint, vt *Waldemarus Christophori* filius captiuitate liberetur. Hi Imperatori obsecuti rem summo studio agere ac tractare cœperunt. Sed quod inter Danos & *Holsatos* non benè conueniebat, re infecta domum redierunt. Non multo post autem Rex certis conditionibus in Regnum restitutus est, quas tamen ipse non seruauit, imo datam fidem fefellit. Qua dere *Gerhardus* grauius conquestus, odium, & iracundiã, quam inde conceperat, penitus in eum euomuit. Rex his commotus, militem collegit. Quod cum Comes accepisset, & ipse militem ex locis ad *Rhenum* sibi & *Westphalia* conscribit, validamq; copiarum manum coegit, quæ vulgari nomine *Gunshover* appellati, à breuitate vestiũ, quibus amicti erant, nomine petito. Hi in *Italia* impetu factò, eam longè lateq; ferro & igni vastarunt, quod Rex eis resistere non auderet. Cumque castra deinde *Randershusij* collocasset Comes, vrbisq; munitioni fideret, statione militum disposita, Nobilis quidam *Nicolaus Esbenus Danus*, qui grauissimã se à Comite iniuriã affectum querebatur, sexaginta viris adscitis, illos, qui ad custodiam & excubias vrbis vno latere collocati erant, interfecit: deinde albescente Cælo, portam Vrbis ingressus, hospitium Comitis sibi notissimum, vt cum quo familiariter vixisset, rectã petit, Comitemq; nihil tale expectantem, vna cum viro Nobili ex *Iutia* oriundo confodit atque trucidat. Hac cæde diuulgata, omnes qui Comitem sequebantur, magno in luctu erant & trepidatione. Corpus *Itzehoam* delatum ibique sepulturæ traditum est. Interim tamen *Iuti* filios *Gerhardi* non

di nō deseruerunt, sed in *Selandiam* traijcientes Nicolaum Ebsenium, qui in arcem *Kallingburgensem* profugerat, insequuntur, arcemq; obsident & expugnant. Ibi ad duo mille Dani occisi, Nicolaus captus & in quatuor partes dissectus, tandemq; rotæ impositus & alligatus fuit. Eodem anno Hellembertus Episcopus Lubecam secesserat, quod ei in Diœcesi Slesuicensi, tutò commorandi copia ac facultas non daretur. Nā Henricus Ferreus ob patrem Gerhardum dolo interfectum, in *Selandia* bellum gerebat, vt & frater eius Nicolaus in *Iutia* ad cædem vindicandam, ita vt omnia armis perstreperent.

Anno 1341. Marchio Brandenburgicus Ludouicus, Henricus, & Iohannes, Comites Holsatiæ Lubecam venerunt. Ibi actum & transactum est, vt Waldemarus Christophori Regis filius in regnum restitueretur. Principes id, cuius causa conuenerant, effecerunt, negotiumque tandem ad felicem atque optatum finem perduxerunt. Waldemaro Regi creato Waldemarus Dux Slesuicensis sororem suam dedit in vxorem. Nuptiæ in castro *Sunderburgensi* summa pompa ac magnificentia celebratæ fuerunt. Quibus peractis Regem in arcem *Viburgensem* deducunt, vbi à Regni proceribus Rex salutatus & coronatus fuit. Waldemarus autem Dux Slesuicensis, qui Anno 1341. adhuc superstes erat, sorte aduersa multos annos miserè confictabatur, partim ob vicinum Regem sibi ac suis infensum, partim quod animum suum ab Holsatis, certis rationibus forte ductus, penitus auertisset, quorū ipse opera ac auxilio antehac prōpto ac fideli vsus esset. Qui cū eū alieno à se animo esse cōperissent, Waldemarū nihil talē metuentē in cænatione inuaserūt, & captū *Neuburgi* in custodiam tradiderunt. Vbi cū biennium asseruatus & detentus fuisset, pro redēptione
magnam

magnam auri summam exoluere coactus, tandemque custodia liberatus fuit.

Anno à Christo nato 1342. Nicolaus Comes, Gerhardi intemempti filius, cui Fionia pignori opposita erat, arcem *Bamberg* 2000. militibus obsedit, idque hoc consilio, vt si forte præsidarij, qui illic collocati essent, persuasione Regis defecissent, tanquam rebelles compescere, atque in ordinem redigere posset. Idque facile factu esse putauit, quod erga subditos ac colonos sese benignum & facilem semper exhibuisset, eosque disciplina vsuque militari probè imbuisset ac exercuisset. Nam inter alia in morem perduxerat, vt villa vel pagus maior Equitem & equum aleret, duo itidem pagi minores similiter Equitem, alimenta ac pabulum ei præbendo, in vsum & defensionem suæ ditionis nutrent ac sustentarent. Pro armatura autem vterentur casside, pilo, amiculo ferreo intexto corrigijs latis, chirothecis ferreis, Brachialibus duobus, Clypeo & arcu corneo. Postquam autem Rex in arce obsessis subuenire, eosque, qui illam obsidione cinxissent, oppugnare statuisset, accidit, vt matrona quædam nobilis ac generosa moreretur. Huius funus plerique Nobilissimi Holsati extra castra magna exequiarum solennitate comitabantur. Dani, qui diem sepulturæ diligenter annotassent, & obseruassent, Holsatos funus deducentes ex improviso aggressi, multos conciderunt ac obtruncarunt, Nicolao quoque Comiti oculum exsculperunt. Nicolaus autem saucius dum arma exiit, manu porrecta ei, qui illum detinebat, recepit & promisit, se, vbi vocatus fuerit, iterum reuersurum, sed Deo ita volente, remque Diuino suo consilio ita moderante, incidit in quendam sibi notum, qui illum in suam Ditionem deduxit. *Illo autem die votum Deo fecit* (vt notat Continuator Helmold; in

in manuſcripta historia.) Quod ſi Deus ſe ab hoſtibus ſuis eriperet, quod vnum Clauſtrum Monialium in honorem Beatae Virginis Mariae in terra ſua fundare ac extruere vellet. Quod etiam perfecit. Nam in Arensboken fundauit Monafterium ac ditauit: & Virgines Moniales de Itzehoe, Poretze, & alijs Monafterijs eò conuocauit. Quoniam vero praedictum Monafterium non erat ita copioſè bonis temporalibus ac prouentibus dotatum ac inſtructum, vt illic Virgines permanere poſſent, poſtea quidam Venerabilis Vir Albertus Rodenborg Canonicus Lubecenſis, ope & ſubſidio aliorum ciuium Lubecenſium, redditus dicti Monafterij auxit ac amplificauit. Tandè conſenſu ac authoritate Primi Gerhardi Ducis Sleſuiceniſis immutatum fuit dictum Monafterium prius Virginum, poſtquam de loco illo receſſerant, vt impoſterum Carthuſienſes illic habitarent. Et translatio haec facta eſt, anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſecundo. Monafterium autè Ciſmar prius locatū fuit in Lubecenſi Ciuitate, & ab ipſo Lubecenſi Epifcopo fundatum ad S. Iohannem, in quo Monafterio Monachi Nigri Ordinis S. Benedicti habitabant: ſed poſtmodum per conſules Lubecenſes conſilio & voluntate Iohannis Comitum translatum fuit in locum Ciſmar in terra Oldenborg, vbi nunc degunt, & Monafterium in Lubeck, quod dimiſerunt Monachi, Virginitibus impleuerunt. &c. Haec continuatur Helmoldi. Poſtridie Regi de Victoria & praelio commiſſo, deq; captiuis diligenter inquirenti, reſponſum fuit, feliciter pugnatum eſſe, ſpolia quoque hoſtium & praeda, quam adepti eſſent ei exhibita fuit. Inter alia autem Clypeus, lorica, & armatura inaurata Regi allata & exhibita fuit. Quae vbi Rex aspexiſſet, quid captiuo illi factum, & quod illi nomen eſſet, percontatus eſt. Reſponſum eſt, eum ſeſe nominari Nicolaum Rendeburgeniſem: Ibi Rex, ſi eum (inquit) adſeruaffes, rebus tuis rectè conſuluiffes: Atque ibi ſtatim palam factū eſt,

est, rumorque percrebuit, quis nam ille fuisset, qui antea captus ex illorum manibus euasisset. Eadem quoque tempestate Comes Nicolaus ciuitatem Flensburgensem possidebat ac obtinebat, quam ciues muro cinxerunt. Non longè autem à ciuitate Comes Nicolaus arcem munire & ædificare cœpit, ad defensionem Urbis, eamque *Nigehusam* nominauit: quæ nunc diruta est, vbi, quamdiu bellum cum Danis flagrarat, confidere solebat, militibus collectis ex præfecturis *Wildermarscha, Hadermarscha, Vesteda, Nortorpia, Bramstede, Koldenkærcke, & Kellinghusen*, qui proximè ciuitatem castra locarunt, vt eam ab hostium irruptione tutarentur. Waldemarus interea Rex exercitu collecto arcem *Dorningam* obsidere decreuerat. De quo certiores facti Comites 300. expeditos milites in arce collocant. Arcem Dani obsederunt, binisq; castris eam cingentes, obsidionis grauitate ac diuturnitate, cibariorumq; penuria ac cōmeatus inopia, eos, qui in præsidio erant, ad deditiōem compellere studebant. Nicolaus autem obsessis clam significari iussit, vt bono animo essent, breui per Dei gratiam fore, vt omnia ex sententia succederent, melioriūque fortuna, quam antea experti essent, vtentur. Cum autem durante obsidione extrema quæque perpeffi essent milites ab Hinrico paruo, seu Hennekone Lembekē, ad quem iure hereditario arx spectabat, miles quidam ad Comitem Nicolaum missus fuit, qui ei significaret, se diutius obsidionem sustinere non posse, quod cōmeatu destitueretur. Comes vbi id accepisset, qualemcunque potuit, breui temporis spatio militem coegit, vt obsessis subueniret, copijsq; auxiliarijs eos subleuaret, idque illis significari iussit. Illi ea de re certiores facti, de die & tessera vel symbolo militari conuenerunt, nimirum, vt qui hac voce *Holsteinland*, Item *Domini-*

mini-

minica de caelo, vterentur & clamarent, intra portam reciperentur. Ita in arcem recepto milite, in castrum vnum, pone pugnantibus militibus D. Comitis, ruūt & resistentes cædunt. In quo conflictu Ducenti Dani capti, & spolia ampla ex suppellectili, armis, equis, com meatu relata fuerunt. Qui autem in alijs castris erant, turpiter in fugam se coniecerunt & euaserunt.

C A P V T X V I I I.

*Dithmaria irata est Niclao cade suorum
Facta, sed pangunt fœdera firma cito.
Tunc oram pestis percurrit sæua marinam,
Nulli est pars hominum quarta videnda viro.*

Nicolaus Brun Anno 1350. Episcopus Slesuicensis exortus est per viam resignationis. Hic autem Episcopus singulari pietate prædictus, Ecclesijs prouehendis & locupletandis totum se dedit. Nam Anno 1352. confirmauit beneficium quoddam *Monialibus* concessum ad instā-tiam Nobilium quorundam *Soestedianorum*, reserua-to iure Patronatus Capitulo. Quo tempore etiā *Sua-uestedij* Domicilium habuit. Anno quoque 1357 Ni-colaus Prædecessorum suorum priuilegia, nempe E-piscopi Bartoldi, & Iohannis, senatui & populo Flens-burgensi data roborat ac confirmat: quorum summa hæcest. Ne quis Senatorum aut ciuium, qui in ciui-tate habitant, extra limites vel territorium eius, vel munitiones, authoritate & mandato Episcopi, aut a-liorum Prælatorum citari debeat: iure tamen Epi-scopali & aliorum Prælatorum Ecclesiæ Slesuicensis intra mœnia saluo & penitus reserua-to. Acta hæc sunt *Suauestedij* Anno 1353.

Anno

Anno autem 1360. Nicolaus, qui præbendas etiam Slesuicenses auctiores ac locupletiores reddere cupiebat, annexuit præbendam Altari Beatæ Mariæ Virginis, quam tum Canonicus aliquis possidebat. Atque ita multis argumentis ac operibus Episcopus Nicolaus suam beneuolentiam ac beneficentiam comprobauit ac testatus est. *Rex VValdemarus quoque Ecclesiæ Slesuicensi donauit librum Apocalipseos imagunculis deauratis, & laminis argenteis exornatum, addita hac comminatione, vt si quis eum furtiuè aut potestatiuè subtraxisset, anathema esset: Scyphum etiam auri puri eidem Ecclesiæ largitus est, de quo calix factus.* Hac tempestate bellum de improviso natum est, quibus ex causis, certò non constat, nisi quod ex parua scintilla maximè sæpè incendiū oriatur. Kilonienses duos ex familia Hēnekonis Lembekeni, cuius paulo ante meminimus, capitis supplicio affecerant, quod prædones essent. Id indignè ferens Heiniko, Kiloniensium hostis factus est, & ciues quosdam *Ekerenuordam* proficiscentes ad riuulum *Gosebekam* inuasit: quosdam etiam abduxit. Hanc iniuriam & petulantiam *Adolphus vltimus VVagrie* (quæ post huius obitum ad Comites *Holsatiæ*, vt veros Dominos redijt) vlcisci & refrenare cupiens, illum vt hostem apertè persequi cœpit. Vidua autè *Henrici Ducis Slesuicensis*, vbi id accepisset, *Henniconem* in clientelam suam recepit, eumque tanquam subditum fidelem defendere & tutari statuit. Quibus de causis *Adolphus* commotus Viduæ bellum apertè indixit, in auxilium vocato Comite *Nicolao* & aliunde militibus accersitis. *Adolphus* exercitum è vestigio in Ducatum Slesuicensem duxit, & arcem *Tunderensem* obsedit: *Nicolaus* autè *Hadersleuiæ*. Diutina obsidione arcibus tandem potiti sunt, & eas ad aliquod tempus possederunt. Hinc apparet iniustæ causæ patrociniū infelix esse.

Anno

Anno 1350. pestis maxima per totum terrarum orbem grassari cœpit, quæ tandem in Germaniam propagata, latius serpsit, & Bauariam, Sueuiam & Franconiam inuasit, vsq; adeo, vt ea 90000. homines perÿsse ferant. Nam viginti quatuor horarum spatio, ab vna vespera ad aliam, pridie Laurentij, mille & quingenti homines sublati sunt, & in Ducatu Slesuicensi & locis finitimis ita lues seuijt: vt vix quinta hominum pars superstes manserit. Ita fiebat, vt domus vacuæ incolis relinquerentur, solis canibus & felibus remanentibus: pecora in agris sine pastore vagarentur. Liberi Parentum in sepulcorum corpora auersabantur & fugiebant. Nemo funeri obsequium præbebat. Hanc luem signa & prodigia præcesserunt. Nam Anno 1348. ingens vapor è terra exhalauit, ea celi plaga, quæ septentrionē spectat, & magno conspicientium terrore per cœlum dilapsus est, & per totum orbem sese dilatauit. Sed & Anno 1351. circa festum Martini in Eiderstadiâ, & locis finitimis similiter pestis seuijt, vsque adeo, vt vix quarta hominum pars superstes manserit. Quo anno & Cometa conspectus est ad Septentrionem. Anno 1356. Iacobus Stralingus sacerdos, prædia & rus, quod in Struckum habebat, Capitulo Slesuicensi largitus est in salutem animæ suæ. Anno 1357. accepit Capitulum Slesuicense, beneficio Archidiaconi Iohannis Hvving, bona in Grumbuie & Torfnes libera ab omni petitione. Anno 1358. Dithmarsî, qui Londini & Hemmæ habitabant, de cade cuiusdam Nicolai Rickerat cum Nicolao Episcopo transigunt & paciscuntur, fide data, se ipsius mortem non vlturos, nec in ipsum & successores, familiam eius, aut seruos quicumquam tentaturos.

* * *

Y

CA-

CAPVT XIX.

*Cæcus vt insolito flatu mouet aquora turbo,
 Aggeribus ruptis, Mars aquilone venit.
 Pluraq; ter denis Henrico Præsule templa
 Merguntur, Volmar tristia bella gerit.*

ANno à Christo nato 1362. Henricus Episcopus Slesuicensis electus est. De patria, gente & familia, vnde ipsi origo fuerit, nihil memoriæ proditum est.

Hocanno ruptis alueis, mare inundauit oras illas, quæ aggerum beneficio aquam excludunt, & *Frisia* appellatione continentur, hoc est *Fiderstediam, Strandiam* & loca vicina. Factaque est inundatio maxima ea nocte, quæ secuta est Festum Natiuitatis Mariæ, vsque adeò, vt propter multitudinem hominum, qui in vndis perierunt & submersi fuerunt, vulgò inundationem illam: De grote *Mandranck* nominarunt, quasi dicas hominum submersionem maximam. Et rectè: nam triginta *Parochia* & plures vna cum templis illa alluione interierunt: quarum nomina hæc sunt.

In Præpositura maiore. In *Sundergoes-herda* submersæ sunt *Parochia: VVartinghusen: Ham:* & adhuc vna, cuius nomen in Catalogo ab Episcopo *Niccolao* confecto legi non potuit, quod situ id obliteratum esset.

In *Norgesherda: Parochia: Vnckenbul,* quæ in proximo *Horne* sita fuit.

In

In Præpositurâ Eiderstediana. Parochia Roenslet.
Item Capella Regis.

In Præpositura Strandenſi: Parochiæ *Ilegruſt*: *Brunocke*: *Stuntenbul*: *Halgenis*: *Nigendam*: *Rungeholt*: *Akenbol*: *Gundermotſlot*: *Vthermorſlot*: *Fedderingman*:

In PylWorm-herda: ſubmerſæ Parochiæ. *Hoghe*: *VValthuſum*: *Heuerdam*: *Balim*: *Gotmersbol*: *Sudevviſck*: *Nordervviſck*: *Flendesboll*: *Siuerds Capelle*: *Karſtine Kerke*:

In Wyrkeſherda. Parochiæ. *Iuenbol*: *Sudermersck*: *Nordermersck*: *Langnes*:

In Biltringherda, Parochia *Redimerman* quæ Capella eſt: item Parochiæ *VVolt*: *Hingſtenesse*: *Habelde*: *Grodens*: *Veder Hayens*: *Ockhom*: & N. ſitu obliterata.

In Præpositura Witha. Bokinherda: Parochiæ *Odmerſhuſen*: *Spyrkebul*: *Vendal*: ſubmerſæ

In Horsbuherde. Parochia *VVyppenbul*

In Sylta. Parochiæ *Stedum*: & *Liſt*.

Atque hæc ſunt nomina Parochiarum, quæ in Catalogo Nicolai Episcopi Slesuicēſis vetuſto & ſitu obducto, vt difficulter legi potuerint, reperi. In quibus recensendis, ſi alicubi hallucinati ſumus, dabit veniam æquus lector ſcripturæ vetuſtæ, & ſitu penè deletæ & obliteratæ. Neque homines tantum illa exundatione interierunt, ſed & pecora in paſcuſ & agris ſubmerſa, mare ſuſtulit. Quin & Villarum Strages magna facta eſt. Inundationes autem illas fuiſſe præſagia & ſigna bellorum & calamitatum, quæ poſtea ſubſecutæ ſunt, teſtis eſt hiſtoria & Experiencia. Ante hæc tempora quoque, Inundationibus, ex Parochijs, quas recensuimus, quasdam periſſe, veriſimile eſt: quæ rudi illo ſeculo à nemine notatæ, ac literis conſignatæ ſunt.

Anno 1374. Februarij die 9. VValdemarus Tertius exactionibus omnem oram maritimam prægrauauit, & omnia illis priuilegia ademit.

Anno 1376. Capellam Flensburgi adificare cœpit Sunneke Kule.

Anno 1399. Templum Brecklingense à Danis incensum conflagrauit, omnesq; qui in id tanquam in asylum sese receperant, interfecti. Templum plumbo tectum fuit.

C A P V T XX.

Margareta nata Anno 1353. Harquino Regi Norvvegia, Magni Regis Suecia filio nupta Anno 1363. Post Patris excessum Regina Dania x C. per 37 Annos, Noruuegia post filij Olauï obitum Anno C. 1387. & Suecia post Albertum captum Anno C. 1389. die B. Matthia. Obijt 1412. 28. Octob. in naui. Roschilda in Choro sepulta.

Albrecht Comes Holsatiæ, Henrici Ferrei Comitìs Holsatiæ filius, Eiderstadiensis ad 16000. marcas sibi solendas adegit Anno C. 1399. Anno 1403. excursionem fecit in Dithmarsiam magna relata prada, vbi equo calcariibus incitato excussus paulo post expirauit. Itzehoe sepultus.

Henricus, alter Henrici Ferrei Comitìs Holsatiæ filius, Episcopus Osnabrugensis Anno C. 1402. electus fuit (in Catalogo Episcoporum Osnaburgensium præteritur) post mortem Gerhardi, Holsatiam tutorio nomine vi occupauit, frustra resistente Fratria. Re postmodum transacta, fidam operam Fratrue libus prestitit contra Margaretam Reginam Dania, Ducatum Slesuicensem affectantem: idcirco cum Danis prope Eggebeck prælium commisit Anno 1410 12. Augusti. Molestiarum tandem pertasus, Monasterium Bordesholm ingressus. Obijt Anno C. 1421. Itzehoe sepultus.

Ger-

Gerhardus, Tertius Henrici Ferrei filius, Comes Holsatiae, ab Olao Rege Daniae infeudatus Anno 1386. Post huius obitum autem à Margareta Regina Daniae per renouationem feudi confirmatus Dux Slesuicensis Anno 1388: fuit in ordine Vndecimus. Cum Dithmarsis plurimas fecit velitationes: tandem insidijs illorum circumuentus, 12. equitibus & alijs quamplurimis desideratis, casus occubuit Anno C. 1404. die B. Dominici. Itzehoæ sepultus. Huic tres liberi fuerunt: Adolphus natus Anno C. 1401. Comes Holsatiae huius stirpis vltimus, & Dux Slesuicensis in ordine Duodecimus, à Christophero Palatino Rege Daniae, post 30. annorum continuatum bellum Anno 1440. infeudatus: post cuius obitum à Daniae proceribus ad Regnum postulatus, sororis filium Christianum illis commendauit, qui & electus. Lubeca & mortuus Anno 1459.

Henricus alter Gerhardi filius, natus Anno C. 1397. ob denegatam infeudationem Ducatus Slesuicensis à seruitijs liberam, qui & ipsi à Sigismundo Imperatore per sententiam Anno C. 1415. & Laudum 1424. abiudicatus, cum Erico Pomerano Rege Daniae bella gessit, arcem Flensburgum expugnaturus, cum scalas sepi admoueret, læcea à milite transfixus, expirauit Anno 1427. Ætatis anno 30.

Gerhardus, tertius Gerhardi filius posthumus, Hafniam Vitalianorum ope frustra inuasit Anno 1428. Vxorem Agnetem Gemellos septimo mense enixam, & propterea adulterij insimulatam in patriam deducturus Anno 1433. in Itinere obiit Embrica. Gemelli fuerunt Henricus & Catharina, quorum ille ex cymba prolapsus, in flumine Sliæ non procul à Gottorpio est submersus, hac autem à patruo ordini Vestalium consecrata in Pretzense Coenobium tradita fuit. Præter hos prædictos filios, Comes Gerhardus Henrici Ferrei Filius, duas quoque Filias reliquit, quarum prima Ingelburg per Reginam Daciae in Monasterio Wasten in Suetia vbi Sancta Brigitta dicitur esse sepulta ibidem perpetuo

ad seruiendum Domino Deo fuit Religiosa facta, ibidemque vitam finiuit (Continuator Helmoldi.) Altera Hetvvi-gis primùm Balthafari Megaloburgensi, deinde eo mor-tuo, Theodorico Fortunato Comiti Oldenburgensi nupta, vnde inter alios natus Christianus Primus Rex Dania.

REGE Waldemaro è viuis sublato, Dilectif-
simæ eius filix *Margaretæ*, vnanimi Proce-
rum consensu, Regnum Daniæ delatum
fuit. Verè Nobilis & Preciosa *Margarita*,
quæ virtutum decore, rerumque præclarè à se gesta-
rum gloria ac splendore, totum hunc Arctoum Or-
bem insigniter decorauit ac illustrauit, ac defuncto
Patre Waldemaro, propter singularem pietatem, ani-
mi moderationem, Clementiam, rerum gerendarum
peritiam, cæterasque animi & corporis dotes, quibus
egregiè ornata erat, digna habita ac iudicata fuit, cui
Regni sceptræ & gubernacula committerentur, quod
& integros septem & triginta annos summa cum lau-
de, nec minori subditorum commodo ac vtilitate te-
nuit ac administrauit. Ex tam laudabili Regni Daniæ
administratione, Maiestas eius & dignitas indies au-
ctior & illustrior reddita est, adeò, vt Olao filio fati-
s concedente, sub ann. 1387 Regina Norvvegix, ac tã-
dem sub ann. Christi 1389. Alberto Rege Sueciæ à gu-
bernaculis remoto, eiusdem quoque amplissimi &
longè patentissimi Regni Imperatrix ac Regina ele-
cta ac designata, non vt armorum vi illud occuparet
ac subigeret, sed virtutum præstantia amorem ac
benevolentiam procerum ac plebis sibi conciliando,
hunc honorem adipisceretur. (Huius quoque Mar-
garetæ Reginx mentionem facit Continuator Hel-
moldi in manuscripta historia his verbis: *Margaretæ*
Regina Dacia, quæ trium Regnorum sceptræ gerebat, post obi-
tum filij sui Regis Olai non habens in regno suo successorem
de

de domo & stirpe Ducum Pomerania, qui eius cognati fuerant, vnum in Regem Dacia, Suecia, & Noruegia, quem Ericum in coronatione nominauit, solenniter assumpsit cum quo dictorum Regnorum iura possidebat: Hæc Regina vltra modum fuit prudens ac astuta, &c.) Trium itaque horum amplissimorum ac potentissimorum Regnorum imperio ac gubernatione potita, ad eorum deinceps prosperitatem & salutem, subditorum quoque incolumitatem, pacem & concordiam alendam & conseruandã, nihil vtilius ac præstabilius esse animum induxit, quã vt in posterum Regna perpetuò ac sempiternum coniuncta, vnus nutu atque imperio administrarentur. Quod & ipsum quoque, indictis Calmarniam Comitibus, præcipuisque cuiusque Regni proceribus ac primatibus eò accersitis, maturo ac prudenti consilio, obtinuit ac impetrauit; vbi consentientibus omnium animis ac suffragiis concorditer firmiterq; decretum ac sancitum, vt in posterum ac sempiternum Tria hæc Dania, Noruegia, & Suecia Regna, perpetuo ac indissolubili Vnionis, Societatis, fæderis, ac pacis vinculo coniuncta, (Saluis tamen cuiusque Regni legibus, statutis, ac consuetudinibus) vnus regimini atq; imperio subessent ac parerent. Cuiusmodi felicitatem nulli antea Danorum Regi contigisse constat. Quamuis & hæc Regnorum vnio & coniunctio, sapientissimo Reginae Margaretae consilio instituta, vnanimique procerum cuiusque Regni consensu ac suffragiis cõprobata, deinceps non semper firma ac perpetua manserit, sed variis animorũ diffidiis, bellorũq; turbis ac motibus, sæpius dirempta ac dissoluta fuerit. Confecto itaque hoc Calmarnia negotio, Regnorumque vnione ac pace constituta ac confirmata, Regina Margareta, fragilitatis & inconstantia vitæ humanæ memor, de successore summopere sollici-

ta fuit, qui ipsa rebus humanis iam exempta, Regnorū curam & administrationem suscipere. Quia cura ac sollicitudine cum nihil ei prius ac antiquus esset, tandem è re atque usu Regnorum ac subditorum fore existimavit, si accedente Procerum ac Summatum consensu, Ericus sororis suæ Ingelburgis ex filia Nepos, iam à se in filium adoptatus (vtpote cuius Heroicum ac Generosum animum, eximiasq; ac præclaras virtutes, animi fortitudinem ac prudentiā, multis iam annis satis cognitam ac perspectam habebat) sibi in Regni administratione ac imperio succederet. Quod & ipsum quoque, vnanimi Procerum ac Senatorum cuiusque Regni consensu & approbatione, obtinuit ac impetrauit, eiusque commendatione idoneus ac dignus habitus iudicatus fuit, cui trium horum Regnorum cura ac gubernatio committeretur. Quamuis & eius quoque Regimen ac Dominium non admodum diuturnum, parumque prosperum ac quietum fuerit, vt tandem pacis ac quietis amans, exorientibus hinc inde in vtroque Daniæ & Sueciæ regno varijs diffidorum turbis ac rebellionibus, difficilem ac laboriosam horum regnorum administrationem pertæsus, in Patriam Pomeraniam sese reciperet, ibidemq; reliquū vitæ tempus, remotus à publicis curis & molestijs in pace ac quiete trāsēgit.

Prædicta itaque Domina Regina Margareta, vt in Regnorum negotijs, salutem ac incolumitatem publicam spectantibus, diligentem, sedulam, ac industriam se præstitit, ita non minus in vera fide ac Catholica Religione, singularis eius ardor, pietas ac deuotio, rebusque Ecclesiæ procurandis, conseruandis, augendis ac locupletandis, egregium eius studiū, munificentia ac liberalitas, præclarè emittit: cum inter cætera pietatis ac beneficentiæ opera

ac testimonia anno 1402. Ecclesiæ nostræ quoque *Slesuicensi*, ad ædificationem & structuram *Summi Templi* siue *Ædis Cathedralis*, amplum ac splendidum quoddam prædium, *Grodersbuie* nominatum, vna cum bonis adiacentibus, arce Regia illic destructa, (quæ in honorem Regis *Erici* ædificata erat) benignè concesserit ac donauerit. Postea vero an. 1412. mense *Octobri* paulo ante mortem, *Munitiorem* quoque vel castrum *Grodersbuie* Ecclesiæ *Slesuicensi*, cum omnibus iuribus, priuilegijs, immunitatibus, ac annexis, in perpetuum possidendum ac fruendum benignè largita est. Quod etiam *Timmo* occupauit, ex ordinatione *Timmonis Boes* Canonici. Vnde vicissim in eius tam Sanctissimæ ac Religiosissimæ *Margaritæ Reginæ* honorem, proq; eius temporali ac æterna salute ac incolumitate, in peculiari quadam *Capella*, à Canonico quodam, singularis & solennis quaedam *Missæ*, ante *Summam Missam*, seorsum celebrari solita fuit, quæ & singulari nomine *Reginæ Missæ*, appellabatur.

Cedit Ioannem ferro de nocte corusca

Pontificem hospitio turba inimica trahens,

Emungant auro, captus dat millia multa

Per mala sic Romam cepit abire celer.

Anno 1372. *Ioannes de Schondelef* (alias *Hes*) cognominatus, *Episcopus Slesuicensis* electus & creatus fuit, à *Summo Pontifice*, (vt quidam notarunt,) missus ac ablegatus: quo tempore, *Magnus*, *Archiepiscopus Lundensis* vixit. Hic quoque *Episcopus* variam expertus est fortunam, maioresque angustias ac calamitates sensit ac expertus est, quam antecessorum suorum nemo, vt deinceps ostendemus. *Subditi* quoque *Ditionis Slesuicensis*, vna cum finitimis, bellis maximis & incursionibus hostium, hac tempestate fatigati & vexati fuerunt. Initio administrationis

suæ confirmavit Statuta *Hadersleuiensium*, turrimque lapideam ædificauit in arce *Suauestadiana*. Eius ætate anno 1388. consecrata quoque fuit Ecclesia *Vlſeni* à Capitulo. *Inuestituram* Episcopus (vt aiunt Annales) quantum ad animarum curam, fecit. Episcopus autem Ioannes queritur de Comite Henrico Ferreo, quod de manibus Laicorum redemerit illam Ecclesiam, & fœdus inierit cum Comitibus *Holsatiæ* perpetuò duraturum anno 1389. die 8. Septemb. Quod malè cessit. Nam Comites *Holsatiæ* contra fœdus initum, arcem *Suauestedianam*, quæ ad Ecclesiam *Slesuicensem* spectat, obsederunt & occuparunt, sine vlla belli denunciatione præeunte. Idq; de consilio cuiusdam Henrici de See, Præpositi Ecclesiæ *Slesuicensis*. Et hac ratione à Ioanne Episcopo, Nuncio Apostolico, duo millia florenorum auri vi extorserunt, & Episcopum argento emunxerunt. Hæc acciderunt anno 1395. mense Maio. Episcopus Ioannes in has angustias redactus, vt & propter continua bella cum finitimis, tandem coactus fuit oppignerare castrum *Suauestede*, cum prouentibus Diœcesis & attinentijs per aliquot annos Dominæ Reginæ *Margaretæ*, pro 300. marcis *Lubecensibus* quotannis soluendis. Fuit hoc ipso die *Petri ad Vincula*. Quæ 300. marcæ *Lubecenses* Episcopo Ioanni ipso die *Martini*, in Curia suæ habitationis *Lubecæ* quotannis soluebantur & numerabantur. Regina castrum *Suauestedium* cuidam *Nicolao Euerfeno*, Equiti *Aurato* tradidit & commisit, qui tandem eò licentiæ prorupit, vt *Frisios Eiderstadianos* duriter tractaret, plerosque in carcerem conijceret, magnamq; vim argenti plus quam 400. marcas ab ijs extorqueret. Ministri quoque eius ac domestici, quos in castro alebat, Ducatui *Slesuicensi* maximum damnum intulerunt, quod quotidie excursio-

curfionibus factis, equos, boues, & id genus bestias, ac iumenta auherent, latrociniaque exercerent. Quibus causis adducti Holsati, castrum *Suauestede* oppugnarunt, tandemque in suam potestatem redactum, multos annos retinuerunt: ita vt castrum illud *Suauestede* non redierit ad manus Episcoporum Slesuicensium ante annum Domini 1430. Eo enim anno id redemit Nicolaus Wulf Episcopus ab Henningo Meinstorpio. Anno 1399. *Gerhardus Dux Slesuici, Comes Holsatie, Stormariae, & Schouvenburgensis confirmat Priuilegia Canonorum Slesuicensium: Item, dat Ioanni Episcopo Priuilegia omnium Colonorum.*

Anno 1400. & sequenti, Comes Gerhardus Maritus Elisabethæ, Dithmarsis bellum illaturus, Episcopum precibus sollicitauit, vt sibi opem ac auxilium ferret. Quod & tandem obtinuit ac impetrauit. Episcopus ei subsidio veniens, ad bellum feliciter conficiendum, de proprijs suis bonis & facultatibus quinque mille florenorum auri impendit. Quam tamen pecuniæ summam bello finito, Gerhardus Dux ei soluere & restituere recusauit, etiamsi sæpè ea de re monitus & interpellatus esset. Gerharo in Dithmarsia interempto, vxor eius Ducatum possedit, & omnia, quæ ad illum spectant, prædia & bona. Quæ & ipsa sæpius ab Episcopo Ioanne de ære alieno soluendo interpellata & monita: verum hæc omnia nihil quicquam pensi habuit. Quibus de causis Episcopus adductus: Romam tandem proficiscitur, Summoque Pontifici rem omnem, vt se habeat, exponit, & de Ducis iniuria summoperè conqueritur. Domina quoque Elisabetha fide data Episcopo receperat, se, quacunque ratione posset, auxilijs & fauoribus ei opem laturam contra omnes & singulos, qui Ecclesiam & Episcopum Slesuicensem oppugnant & persequerentur. Quibus magni-

magni-

magnificis promissis ac pollicitationibus adductus Episcopus, eidem quoque 1200. florenos auri mutuos dederat, postquam munus Collectoriarum recepisset: sed tamen eo animo, ut Dux Elisabetha illam pecuniam anno 1406. redderet. Elisabetha vero contra datam fidem, ubi pecuniam illam accepisset, Ecclesiam *Slesuicensem*, quibus potuit modis, persequi & insectari cœpit. Fuit hoc anno à nato Christo 1407. Anno sequenti hoc est 1409. Henricus Comes Holsatiae cum suis, & Dominæ Elisabethæ Viris Nobilibus, de pace & securitate inter Comitem, & Elisabetham, & Episcopum Ioannem agere & tractare cœperunt. Quo tempore Episcopus Domino Comiti Henrico mutuo dedit 700. florenos aureos, eo tamen animo, ut illos paulò post redderet Comes: itaque omnia pacata & transacta erant, usque adeo, ut Episcopus nihil mali suspicaretur. Ibi quinque post menses, durante adhuc officio collectoriarum, Tymmo Ronnov, Wulfardus Pogvvisch, & Laurentius Hesten, milites & Consiliarij Primarij Dominæ Elisabethæ, consilia inierunt, de Ioanne Episcopo abducendo, & in carcerem detrudendo & compingendo: ut hac techna hominem argento emungerent, & ab eo pecuniæ summam magnam extorquerent, & Episcopum in officio Collectoriarum impedirent, Duce Elisabetha inceptum hoc & facinus cognitum approbante, dum pacis adhuc starent ac durarent condiciones. Itaque ut consilia ad rem perducerent, Anno 1410. die 17. mensis Februarij, durante adhuc officio collectorio, Nobiles illi, quorum meminimus, crepusculo vespertino, (cum Episcopus Ioannes Flensburgi, ubi eodem tempore diuersabatur, cubiculum ingressus, cubitum iturus,) clandestinè hospitij in oppido *Flensburgi* ianuas aperiri curarunt, & hospitium ingressi, magno arma-

arma-

armatorum tumultu, ensibus strictis, balistis, & arcubustensis, Episcopum nihil tale metuentem, & diurnis vestibus nudatum inuaserunt, & virum Nobilem Henniconem armigerum, Magistrum culinæ Episcopi, in eius conspectu crudeliter trucidarunt: nec his exatiati, Officiales, Ministros, Collectores, Presbyteros & Clericos, qui in hospitio Episcopi reperiabantur, immisericorditer pulsarunt & verberarunt. Episcopum etiam Ioannem ambobus brachijs & cruribus serpere & humi repere coegerunt, ac scrupulosa platea nudis carnibus contra lapidum acutorum scrupulos niti & luctari: vsque adeò, vt vtriusque femoris carnes eius vna cum sanguine, acutis saxi plateæ adhærent, & illota dictorum femorum profunda vulnera reliquerint: idque nulla alia de causa, nisi vt ab eo immensam pecuniæ summam extorquerent, quam Episcopus apud se reconditam habere & asseruare putabant. Ad hos cruciatus accessit, quod Episcopo septem vulnera grauissima inflixerint, in manibus, cruribus, & pedibus, & præterea digitum minimum manus dextræ mutilarint. Tandem capite & pedibus nudis, & corpore semiamictum Episcopum in equum sustulerunt strigosum, altero pede claudicantem, & profundè cæspitantem, eumq; ad castellum Ecclesiæ Slesuicensis *Stubben* vulgò nominatum deduxerunt, & castrum iisdem artibus similiq; prodicione occuparunt & demoliti sunt. Sexto post die cum hæc facta essent, misit Elisabetha Dux Laurentium Hesten ad castrum *Stubben*, qui Marquardo & Ivvano (erant enim illi Episcopi Ministri & Officiales) mandarent, vt Timmoni & Wulfardo castrum *Stubben* traderent, quemadmodum ea de re conuenerat, antequam Episcopus captus esset. Ibi exactione & capitatione extemporali rusticos & miseros colonos,

nos, qui ad castrum spectabant, multauerunt, & ab ijs mille marcas extorserunt, omnibus desolatis & solo æquatis, vt multis annis reparari & instaurari non potuerint. Nec his contenti, anno 1411. primo die mensis Iulij, Tymmo Ronnovv, Ericus Krummedick. Otto Soestede, Luder Storm, Otto de Knope, inuito consilio cum præfecto arcis Suauestedianæ Sifrido Harmensen, arcem *Suauestiæ* occuparunt. Præfectus enim arcis aditum eis patefecerat, intromissis clam quibusdam, quousque tandem numero ac viribus Episcopi ministros superarent. Anno 1410. Episcopum Ioannem vinctum & colligatum per Dicecesin Slesuicensem nouem vicibus pro deridiculo & delectamēto ducunt de loco ad locum, vt omnibus spectaculum & ludibrium esset. Postremò cum libidinem expleuissent & petulantiam male feriat, cum Episcopo agere & de liberatione tractare cœperunt. Cui rei sese veluti arbitrum interposuit Benedictus Pogvvisch. Res ijs conditionibus composita est, vt Episcopus septingentas marcas solueret, & ita custodia & captiuitate liberaretur. Quam summam cum ab eo extorsissent, carcere laxatus fuit. Pro ea summa adhuc oppignorata & obligata sunt, quædam Ecclesiæ Slesuicensis bona & possessiones, & quingentæ marcæ Lubecenses, quas idem Comes Henricus Episcopo debebat, & earum nomine obligatus erat. Ioannes Episcopus carcere liberatus, Romam magnis itineribus contendit, remq; omnem, vt se haberet, Pontifici exponit, efficitq; tandem, vt citatio decerneretur contra Elisabetham Ducem Slesuicensem, ac Dominum Timmonem Ronnovv, Wulfardum Pogvvisch, Laurentiū Hesten milites, Marquardum Fratrem Timmonis, Ivvanum Fratrem Wulfardi, Witting Henning, familiares ipsius Ivvani: Luderum Petersen, Sture, Schmid, Hol-

Holcke, familiares dicti Timmonis, & Emvvaldum Wunfled, Marquardum Stedeke, & Schutteken familiares dicti Wulfardi, Ericū Krummedick militem, Sifridū Hermensen, ac Dn. Henricum de Sehe prætensum Præpositū, Nicolaum Butterfeld Cantorē, Ioannem Hovvschild, Timmonē Bodt Canonicos Ecclesię Slesuicensis, Ottonē Soestede, Ottonem Knop & Luderum Storm personaliter & contra eorum personas: nec non contra Dn. Henricum Comitem Holsatię & complices eorundē siue conspiratores, videl. Vice. Rectores, Officiarios, Capellanos, Eleemosynarios per Præpositurā Maiorem & per Archidiaconatū Ecclesię Slesuicensis & quemlibet eorum &c. Aduersarij & Episc. Ioannis hac excusatione & exceptione sese aduersus ipsius accusationes tutati sunt, quod dicerent, Episcopum sibi ipsi imputare ac ascribere debere ea, quę sibi euenissent, quod tā indignis modis ac inhumaniter exceptus esset: vt quorū ipse causa ac author extitisset: quod castrum in Regis Danorum potestatē redigere & tradere conatus esset, vnde eò commodius deinde in Holsatos impetum facere & excurrere posset. Idque, ab eo tempore, quo bellum inter Danię Regem & Ducem Slesuicensem primum exortum esset, eum omni conatu tentasse ac molitum esse: deinde quod fidem, quam Duci Elisabethę dederat, fefellisset. Nam cum Elisabethę tanquam Consiliarius fide ac iuramenti religione obstrictus esset, eum velo verso ab ea defecisse, & contra ipsam Ducem eiusq; Ducatum, suum filiorumq; suorum statum, salutem ac prosperitatem ad partem Regis declinasse, seq; partem constituisse: & in hoc vnicè incubuisse, vt arces & munitiones Ecclesię Slesuicensis in vsum & potestatem Domini Regis & gentium suarum, in offensam Ducatus Slesuicensis peruenirent, & vt gentes
 Domini

Domini

Domini Regis ad eas introducere posset, & maximè ad dominationem castri *Suauestede* &c. Tandem post multas concertationes & lites hinc inde motas, & exortas anno 1411. Gerhardus Comes Holsatiæ, & Albertus frater eius, totam hanc controuersiam placidè ac vnanimiter composuerunt & transfegerunt inter D. Ioannem Episcopum ex vna parte, & Illustrem Dominam Elisabetham ex altera, hisce conditionibus, vt Episcopo pecunia, quam tam ipsius coniugi, quam ipsi, Episcopus mutuò dedisset, soluere-
tur, & de iniurijs, spolijs, ac damnis, quæ ab aduocatis & ministris Ducis ipsi illata essent, Episcopo satisficeret: tandem vt Clerici Slesuicenses, cuiusuis essent dignitatis & conditionis, in personis eorum & bonis & iuribus in morte & vita, nec non familia Episcopi Slesuicensis omnibus libertatibus frui deberent, sicut temporibus prædictorum Dominorum Ducum. Eodem quoque anno 1411. Henricus de See Præpositus, Nicolaus de Batterueld, Ericus Krummedick, Otto van Knope arbitri electi & constituti fuerunt, qui de damnis in bello datis statuerent & iudicarent: idque de consensu Capituli & Ducis Elisabethæ, Comitis Holsatiæ, Stormariæ & Schouvenborch, & Henrici Ducis Slesuici, Comitis Holsatiæ & Schouvenburgensis. Placuit arbitris & conuenit, Canonicos Iura sua retinere debere & Priuilegia, quæ à Regibus & Ducibus impetrassent. De damno dato, tam in bonis Capituli quam Vicariorum, in bello & post, restitutionem postulandam, eamque à conuentis ante diem Michaelis faciendam: Sin tergiuersentur & non satisfaciant, contra eos Iure Ecclesiastico experiendum & procedendum: quibus manus auxiliatrices præbebunt Principes Ducatus, & Dux Elisabetha.

Anno

Anno Millesimo quadringentesimo tertio, Comes Holsatiae Albertus, Henrici Ferrei Filius, equo excussus moritur die Michaelis: sepultus Itzehoe, postquam Dithmarienses grauissima clade afflixisset. Eodem anno Eiderstadiani septem Matronas honestas, Dithmarfas Natione rapuerunt, easque in Templo Tonningensi asseruerunt. Eam rem Dithmarsii indignè & grauiter tulerunt, vsque adeò, vt res ad pugnam & motus spectare videretur: quod Dithmarsii vim vi repellere decreuerant. Nam mariti, quibus coniuges erepta erant, multitudinem querelis incitabant, vt vix manus continere possent. Paulo post, Dithmarsii loco solito congregati, mulieribus raptis spem fecerunt, fore, vt breui liberarentur, & inprimis agnati proximi, ad quos illa iniuria maximè pertinebat, qui amicitia ac vicinia fœdus violatum querebantur. Ita quinto post die, domo egressi, in Eiderstadium impetu factò, obuium quemuis inuadunt & cadunt, omnemque agrum longè lateque vastant, ædibus & tectis incensis, & ita Matronas illas vi raptas coniugibus incolumes & intactas domum reducunt. Anno Millesimo quadringentesimo sexto, Dux Henricus, & Viri quidam primarij Hamburgenses, Suauestedium veniunt, & multis nauigijs appellunt, ibique inueniunt bona mercatorum, quæ in mari à pyratis direpta essent. Henricus Dux, & Hamburgenses Praefectum accusant. Praefectus conuictus arcem Duci & Hamburgensibus tradidit: qui postea illam Meinstorpio contulit, ex cuius manibus eam Episcopus (vt diximus) Nicolaus redimere coactus fuit. Ad quam rem rustici & coloni contribuere, & magnam argenti summam conferre coacti fuerunt. Anno quoque Millesimo quadringentesimo octauo, mandat Episcopus Ioannes omnibus Parochianis & Ecclesijs, & Sacellorum prouisoribus: vt dimidiam omnium Prouentuum partem erogent, tam ex Decimis, quam ex alijs redditibus ad ædificandam Ecclesiam Slesuicensem, quæ collapsa & ruina

nosa erat. Id autem in mandatis datum fuit Henrico de Sehe, qui tunc Prepositus & structuarius erat, ut is tanquam fidelis Architectus omnia colligeret. Eo tempore ceptum fuit adificari latus australe Templi Slesuicensis. Quod anno 1450. fuit absolutum, (ut postea dicitur) Anno M. CCCC. X. die 12. Augusti infra Ioel & Sildorp conflixerunt Dani & Slesuicenses. Crantz. Danie. libr. 8. Anno M. CCCC. XII. Inundatio maxima extitit, que vulgo Inundatio Ceciliæ nominatur, quod illa die ea contigisse dicitur. Anno M. CCCC. XII. plus minus arx Glanbeke, qua in Fimbria sita est, expugnatur ab Erico, ubi Viri Ecclesiastici fuerunt. Anno Millesimo quadringentesimo decimo sexto, Holsati recuperant Fimbriam & arcem Glanbeke, Konigsburgum vallatur, & Stubbe ab Erico solo equatur.

IOANNES Episcopus, (cuius sæpè supra mentio facta est) obiit anno Domini M. CCCC. XXI. postquam quadraginta nouem annos Episcopatus præfuisset. Sepultus ad latus Chori, quod austrum spectat. Lapis sepulchralis nullus extat, quem vidi, sed in pariete depicta est Episcopi effigies in Cathedra sedentis, cum hac inscriptione: quæ multos annos calce oblita, legi non potuit, nunc tandem calce auulso & de muro eraso, apparuit & conspicua facta est. Anno Domini Millesimo quadringentesimo vigesimo primo, 8. die sancti Laurentij obiit, Ioannes Scondeloff Episcopus Slesuicensis, Doctor Theologiae, qui sedit quadraginta nouem annis, hic sepultus.

* *
*

CA-

C A P V T X X I.

OLAVS Rex Daniæ 91. Anno Christi 1376. & Norvvegiæ post mortem Patris Harquini Anno Christi 1381. Natus 1365. obiit 1387. Soræ sepultus, primùm Norvvegiæ Regnum iure hereditario ex morte Patris obtinuit.

OCCASIONE ac recordatione Regis huius Daniæ & Norvvegiæ Olai, intermittere non possum, quin hic simul alterius quoque Olai mentionem faciam Sanctissimi ac Beatissimi Regis Norvvegiæ, quamuis longo ante tempore vixerit, (ætate nimirum Kanuti anno 1028.) cuius memoria ac Festiuitas ab omnibus Septentrionalibus Oceani populis, etiam in mea Patria, Ducatu ac Vrbe Slesuicensi, olim summa solennitate celebrata ac honorata fuit. De eo autem vetustissimus Scriptor *Adamus libr. 2. cap. 40. histor. Eccles.* sic commemorat. *Inter Cnut & Olaph Regem Northmannorum continuum fuit bellum, non cessauit omnibus diebus vitæ eorum: Danis pro imperio certantibus: Northmannis vero repugnantibus pro libertate. In quare, iustior mihi visa est causa Olaph, cui bellum necessarium magis fuit, quam voluntarium. Si quando autem tempus à bellorum motibus quietum erat, idem Olaph iudicio & iustitia Regnum gubernabat. Dicunt enim inter cetera virtutum opera, magnum zelum Dei eum habuisse, vt maleficos de terra disperderet, quorum numero cum tota barbaries exundet, præcipuè vero Norvvegiæ regio talibus monstris plena est. Nam diuini, & augures, & magi, & incantatores, cate-*

Z 2

riq₂

riq; satellites Antichristi habitant ibi, quorum praestigiis & miraculis infelices animae ludibrio demonibus habentur. Hos omnes, & huiusmodi Beatissimus Rex Olaph persequi decreuit, vt sublatis scandalis, firmiter in Regno suo claresceret Christiana Religio. Habuitq; secum Episcopos multos & Presbyteros ab Anglia, quorum monitis & doctrina, ipse cor suum Deo preparauit, subiectumq; populum ad regendum commisit, quorum clari doctrina & virtutibus erant Sigfrid Gunichil, Rudolph & Bernhard. Hi etiam iussu Regis, ad Suediam, Gothiam, & ad omnes insulas, quae trans Northmanniam, accesserunt, Euangelizantes Barbaris verbum Dei & Regnum Iesu Christi. Misit & nuntium ad Archiepiscopum nostrum Varrannum cum muneribus, petens, vt eius Episcopos benigne reciperet, suosq; ad eum mitteret, qui rudem populum Northmannorum in Christianitate confortarent.

Subijcit autem his, alterius Olai Regis Suetiae, priori vt nomine, ita quoque virtute, pietate, & moribus per quam similis, res gestas, Adamus sequentibus verbis.

Simili Religionis amore alter Olaph in Suetia dicitur floruisse. Is subditos sibi populos ad Christianam fidem conuertere volens, magno laborauit studio, vt Templum Idolorum, quod in medio Suconiae situm est, Opsala, destrueretur. Cuius intentionem Pagani metuentes, placitum cum Rege suo tale constituisse dicuntur, vt, si ipse vellet esse Christianus, optimam Suetiae Regionem, quam vellet, suo iure teneret, in qua Ecclesiam & Christianitatem constituens, nemini de populo vim recedendi à cultura Deorum inferret, nisi qui sponte cuperet ad Christum conuertere. Huiusmodi Rex placito gauisus, mox in Occidentali Gothia, quae Danis proxima est vel Northmannis, Ecclesiam Deo, sedemq; fundauit Episcopalem.

Hæc

Hæc est Ciuitas Scarana maxima, in qua petente Christianissimo Rege Olaph, primus ab Vnyvano Archiepiscopo, Thrugot ordinatus est. Ille Vir strenuè legationam suam perfecit in Gentibus, duos Nobiles populos Gothorum suo labore Christo lucratus, perq̃ illum Episcopum Rex Olaph ingentia Metropolitæ Vnyvano direxit munera, &c.

Sequitur porro in Adamo historico, Gloriosissimi Olaph Regis Norvvegiæ siue Nortmanniæ Martyrij descriptio hisce verbis.

Olaph igitur Clarissimus Northmannorum Rex, contra Cnut Regem Danorum, qui Regnum suum impugnauerat, perpetuo decertabat prelio, tandemq̃ ferunt: Beatissimum Regem Olaph, seditione Principum, quorum mulieres ipse propter maleficia sustulit, è Regno depulsum Norvvegiæ, & regnavit Cnut in Northmannia simul & Dania, & (quod nulli Regum prius contingere potuit) in Anglia. Olaph vero totam suam spem in Deo ponens, ad comprimendos Idololatrias denuo bellum instaurat. Olaph auxilio habuit Regem Rutzlorum & Sueonum, cuius filiam habuit, & de populis Insularum infinitam congregans multitudinem, patrium Regnum vi & armis cepit. Rex igitur Christianissimus, Fortitudine in hostes, & iustitia in suos celebris, ad hoc in Regnum se credidit à Deo restitutum, vt iam tunc nemini parcere deberet, qui vel magnus permanere vellet, aut Christianus fieri nollet. Et cum magna ex parte votum impleuit, pauci qui manserant ex Magis in vltionem eorum, quos Rex damnauit, & ipsum obtruncare non dubitarunt. Alij dicunt, eum in bello peremptum: quidam vero in medio populi circo ad ludibrium magis expositum. Scribunt alij, eum in gratiam Cnut Regis latenter occisum, quod & verum esse non diffidimus, eò, quod Regnum eius inuasit. Igitur Olaph Rex & Martyr (vt credimus) tali fine consumma-

*tus est. Corpus eius in Ciuitate magna Regni sui, Thron-
demis, cum decenti honore tumulatum, vbi hodieq; plu-
rimis miraculis & sanctitatibus, quæ per eum fiunt, Do-
minus ostendere dignatus est, quanti meriti sit in cæ-
lis, qui sic glorificatur in terris. Agitur festiuitas passio-
nis eius 4. Kalendas Augusti, omnibus Septentrionalibus
Oceani populis, Northmannorum, Sueonum, Gothorum,
Sembrorum, Danorum, atque Slauorum, æterno cultu me-
morabilis.*

In sempiternam Sanctissimi huius Regis ac Glo-
riosissimi Martyris Olai memoriam, verba ex Bre-
uiario nostro Slesuicensi itidem hic ascribere pla-
cet. Vbi consueto more præmittitur primum Ora-
tio,

*Deus, qui Beatum Olaum Regem & Martyrem, magna
virtute & mirabili scientia ditasti, & hodierna die ad ines-
fabilem gloriam sublimasti, concede nobis famulis tuis, eius
intercedentibus meritis, antiqui hostis machinamenta supe-
rare, & ad societatem supernorum Ciuium feliciter perue-
nire. Per Dominum &c.*

Sequitur Sanctissimæ eius vitæ, rerumq; præcla-
rè gestarum & Gloriosissimi tandem Martyrii breuis
descriptio.

*Gloriosus Rex Olauus, ad fidem Christi in Anglia est con-
uersus: sed Rothomagi Baptismum suscepit. Qui statim fer-
uore fidei Apostolicum sumens officium, fidem Christi in di-
uersis partibus predicauit, innumerabilemq; multitudinem
Domino acquisiuit. Sed è conuerso in Regno Norvvegie
à quibusdam malis, multas pertulit tribulationes: do-
nec eorum multitudini resistere non valens, secessit in
Iuciam: vbi à Rege illius Prouinciæ honorificè est recep-
tus, & per tempus aliquod ibi mansit. Deinde Diuino in-
stinctu per Sueciæ fines rediens, obiecit se sponte pericu-
lis, paratus subire Martyrium propter Christum. Erat
nam-*

namque eius doctrina operibus eorum valde contraria. Nam quidam, cuiusdam Kanuti aduersarij eius, muneribus corrupti, quidam propria malitia accensi, nouam legem paternis legibus contrariam recusantes, ordinato exercitu in loco qui nunc dicitur Stickelstede Regem bello exceperunt. Quibus ille cum paucis occurrens occubuit, pro temporali Regno accipiens aeternum 4. Kalendas Augusti Anno Incarnationis Dominicae M. XXVIII. Nocte vero precedente diem obitus sui, apparuit ei Dominus dicens. Veni electe mi, vt laborum tuorum fructum accipias in lætitia sempiterna. Qua visione, inestimabili gaudio repletus, intellexit iam Diuinitus, quid significat Scala, quam prius in somnis viderat erectam in cælis. Per quam vtique, ad cælestem gloriam erat ascensurus. Post mortem autem ipsius, multis eum Dominus miraculis illustrauit; de quibus hic aliqua subnectuntur. Cum in domo quadam, Sanctissimum corpus eius vulneratum, ministri lauassent, eiecta est ante hospitium aqua mixta sanguine, qui deflexerat de plagis eius. Accidit autem, vt quidam cæcus ante domum transiens caderet in eodem loco. Cumq; digitos madefactos cum dicta aqua ad oculos suos reduceret, continuo clarum visum recepit. Contigit etiam sancto Viro adhuc viuenti, in quadam die Dominica, virgulam forte vbi residebat inuentam, cultello, quem manu tenebat inscindere, immemor quod dies Dominica esset. Vnus autem de astantibus indirectè eum admonuit dicens, Domine mi Rex, cras est secunda feria. Quia commonitione Rex ad se reuersus, doluit, & omnes dolaturas virgæ colligens, super nudam manum suam totaliter combussit. Quibus combustis manus eius illæsa remansit. Erat in Dacia quidam Præpositus valde peruersus, qui Beato Olao & eius miraculis frequenter derogabat. Hic habebat ancillam Natione Norvvegensem B. Olao valde deuotam. Dum autem quadam vice adueniret eius Festiuitas, dictus Præpositus

coegit eandem ancillam ex sola malitia temerare Festum eius, coquendo panes. Ipsa autem inuita & coacta Imperium adimpleuit, cum gemitu inuocans sanctum Marryrem: vt cum aliquo signo peruersitatem Præpositi refranaret. Mira res: vno eodemque momento Præpositus cœcitate percutitur, & panes in clibano in lapides conuertuntur. Hæc Breuiar.

Huius Sanctissimi ac Religiosissimi Regis Olai ætate, vixit ac floruit quoque Vir Pius ac Deuotus Theodogarus Regis Capellanus, cuius quoque memoriam, ac vitam sanctissimam hic silentio præterire, indignum omnino foret: de quo insuper Breuiarium nostrum Slesuicense ab Episcopo Godscalco de Auelde editum ita habet. Oratio.

Deus, qui populo tuo salutis æternæ Beatum Theodogarum Professore, Sacerdotemque tuum, Ministrum tribuisti, præsta quaesumus, vt quem Doctorem habuimus in terris, intercessorem habere mereamur in cœlis. Per Dominum &c.

Vitæ rerumque eius gestarum descriptio ex eodem Breuiario.

Cum in diuersis locis, Sanctorum Patrum Origine ac Religione, polleret Ecclesia, Beatus Theodogarus ex honestis originem ducens parentibus, in terra Thuringia nouum sydus apparuit. In terra incognita Deo cognitus extitit. Et inter Gentes barbaras ac rudes, tanquam lilium inter spinas pungentes, feliciter floruit. Sanè, nec sine quodam cœlesti præfagio tam Festiui Nominis titulo insignitus est. Theodogarus namque, quasi Deo charus dicitur. Si vtique & interpretatio Nominis digno intellectu consideretur. Verè etenim se Deo charum exhibuit, dum piè & iustè viuendo in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus. Hic à primo flore pueritiæ suæ literis traditus, literarum scientia claruit,

ruit. Quodque preciosius est. Quicquid in Sanctis Codicibus legebat, Sanctis operibus depingebat. Ad virilem vero aetate accedens, viriliter se agens, memor Domini dicētis. Qui reliquit Patrem aut Matrem aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet. Relicta igitur Patria & cognatione sua, tanquam alter Abraham de terra & cognatione sua exiuit, & sic Deo ordināte terram Anglicam expetiuit. Ibi autem breui tempore commoratus, & non Anglicè sed Angelicè conuersatus, ad hoc ascensiones in corde suo disposuit, vt iret de Virtute in Virtutem, donec videretur Deus Deorum in Syon. De bonis itaque ad meliora volens procedere, nauem ingressus fauente Deo, flante vento secundo, Norvvegiam peruenit. Hac in terra Vir Dei honesta conuersatione percelebris, sacerdotij dignitate meruit insigniri. Vndè & Olaus Rex, audita eius fama, eum ad se accersiri praecepit, suumque Capellanum effecit. Et quia Dominus amauit illum, magnificauit eum in conspectu Regis illius. Nam & Homo Dei Horas Canonicas, & Missas, ceteraq; diuina Officia deuotè celebrando, pro Rege caelesti, Regi seruiebat terreno. Verbum Dei etiam predicando in timore & iustitia cor Regis confirmabat. At Rex gratissimè verba predicantis suscipiebat. Factum est autem post Inclyti Regis obitum, Sanctus contristatus & conturbatus valdè, pro ipso lachrymas & preces frequenter fudit ad Dominum, ipsamq; terram relinquens ad patres Daciae se transtulit, vt arida corda Barbarorum Fluijs salutaris doctrina irrigaret, populos incredulos ad fidem Christi conuerteret. Conuersa autem multitudine non pauca, oppidum quod appellatur Westervick ingressus, Verbum Dei confidenter predicauit: ibidemq; innumeras animas Diabolo subtraxit & Deo acquisiuit. Sed quoniam in eodem loco, nulla adhuc constructa fuerat Ecclesia, ipse tanquam pauper Christi, virgis & viminibus dato pretio acquisitis, paucam ibidem in honorem Dei erexit Basilicam: in qua Sancta Missarum solennia celebra-

bat & pro populo Dei frequenter orabat. Hæc Breuiarium.
 Anno 1380. Prior Olaus, (de quo initio dictum) Danorum, Slauorum, Gothorumq; Rex, & verus heres Suetiæ, immunitatem à Maioribus concessam, Capitulo Slesuicensi, eiusque Colonis confirmauit, vt nec à quoquam mulctari, nec alibi, quam coram Capitulo conueniri debeant.

Ericus IX. à Margareta adoptatus Anno C. 1336. Rex Daniae 92. Norrvegiæ & Sueciæ Anno C. 1411. electus ac consecratus fuit: post diuturna & difficilia bella cum Ducibus Slesuicensibus & Anzæ ciuitatibus gesta, tandem Regni gubernationem deserens Anno C. 1439. inque Pomeraniam rediens, in quiete & ocio consenuit. Obijt Anno 1459. Cuius Coniux Philippa Henrici Quarti Herfordiæ & Essexiæ Comitissæ filia Anno 1406 nupta. Obijt 1430.

Henricus turpi conatur fraude nefandus

Flaminis expulsi contemerare fidem.

Fœdere cum Ducibus pacto, sit Prasul iniquus

Dignaq; sed meritis Premia ritè tulit.

Henricus van dem See Nobilis, Episcopus Slesuicensis electus est. Fuit is Cancellarius Nicolai Comitissæ Holsatiæ, Stormariæ, & Schovvenburg, & Gerhardi Ducis Slesuicensis, Comitissæ Holsatiæ, Stormariæ & Schovvenburg, quorum præsidio & autoritate ad Episcopatum euectus fuit. Nam & eorum partes secutus fuerat, cum adhuc Præpositus esset, & in persequendo Iohanne Episcopo sese administrum præbuerat. Qui primò consilium dedisse fertur Comitibus, vt arcem *Suauestede* reciperent anno quinto, postquam eam Iohannes Episcopus Regiæ Margarete oppignorasset, & pro omnibus prouentibus quotannis 300. marcas Lubecæ soluendas, vt supra notauimus, pactus esset. Qua de causa apud Comites gratosus, Danis autem exosus fuit, vsque adeò, vt Petrus Archiepiscopus Lundensis in illâ electionem

nem

nem consentire, & illam voce & authoritate comprobare & confirmare recusauerit: imo interdicto promulgato prohibuerit, ne bona & prouentus Episcopales Henrico de See traderetur, quod Electio ritè ac legitimè facta nō esset, certis de causis, donec litis pendentia super Diocesi *Slesuicensi* in curia Romana mota, per sententiam definitiuam sopita ac determinata esset: fructus quoque in sequestro positi fuerunt sub manibus Honorabilium Virorum, Nicolai Wulfardi Canonici Hadersleuiensis, & Petri Figolphi Presbyteri Flensburgensis, pro Episcopo Slesuicensi, litis pendentis victoriam in curia Romana obtinenti, vt & illi post deductionem onerum integrè referuarentur. Fuit hoc anno 1425. Quæ tamen inhibitiones reuocatæ fuerunt coram Capitulo Londensi in præsentia virorum Nobilium anno sequenti: idque ostendunt verba eius Decreti. *Sic nunc cassamus reputantes pro Episcopo vero, &c.* Anno 1426. Quo anno primum Henricus van See, pro Episcopo Slesuicensi, à Lundensi Archiepiscopo agnoscitur & habetur. Episcopi autem huius administratio & imperium diuturnum non fuit. Nam biennio post, Episcopatum libere resignauit Episcopo Nicolao. Hic Episcopus cum Comitibus Holsatiæ, Hinrico & Nicolao, postquam arcem *Suauestede* occupassent, transegit, idque de consensu Capituli, fidemque ac iusiurandum dedit, quoad viueret, nunquã se in posterum commissurũ aut passurum, vt ex eo castro Duces Slesuicenses detrimento aliquo afficiantur: neq; Duces castro *Suauestedia* no damnum vnquam illaturos esse. Qua de causa & ciues Hamburgenses Anno 1427. Iohannem Kletzen, Consulem captum in ædibus Bedelli detinuerunt & asseruarunt, quod in expeditione contra Castrum *Suauestede* cum alijs & ipse repertus esset.

Hac

Hac tempestate Anno 1423. antiqua ac grauissima illa controuersia, de Feudo *Ducatus Slesuicensis*, multis retro annis inter Reges Daniæ & Duces Slesuicenses acerrimè agitata, quæque plurimas turbas & contentiones excitauerat, iterum mota ac redintegrata fuit: Erico Rege non quidem nudè ac simpliciter prædictum *Ducatus Slesuicensis* Feudum Ducibus Slesuicensibus abnuente & conferre detrectante, sed vt illud purè ac simpliciter Regi ac Regno Daniæ resignarent, summoperè annitente ac postulante. De qua controuersia, cum inter illos conuenire non poterat, tandem post multas disceptationes ad Sigismundum Imperatorem Constantiæ tunc temporis Comitiam celebrantem, à Rege Erico delata fuit, eiusque hac dere consilium & iudicium summoperè petatum & exquisitum fuit. Qui causa cognita, non multo post Henricum Glogouia Ducem, Budissinæ, Gorlitij, & Sittauia præfectum ablegauit, vt si villo pacto fieri posset, dissidium hoc amicè & placidè inter partes dissidentes componeret. Hic tentatis omnibus amicæ & pacificæ transactionis vijs ac remedijs, postquam omni suo studio ac conatu, necquicquam se promouere cerneret, tandem eò rem deduxit, vt vtrinque Sigismundum Imperatorem, supremum huius Controuersia iudicem ac arbitrum eligerent, ab eiusque sententia ac decisione se firmiter staturos esse, vtrinque compromitterent ac pollicerentur. Qui re deliberata, & vtraque litigantium parte Budam vocata, hanc sententiam tulit, non definitiuam, sed interlocutoriam tantum, donec vtrimque ius & actionem suam persequerentur. Nos sigismundus Rex præfatus arbiter, per dictas partes electus, vigore compromissi in nos facti, dicimus, decernimus, laudamus, & arbitramur, & huius scriptis pronunciamus: Totam Iutiam Australem, in qua
situa-

fruata sunt, Slesuick & Gottorp, & alia loca ad ipsam
 Iutiam pertinentia, vna cum sylua Danica, & Insula Al-
 sen, Prouincia & Frisiæ vulgariter Heerden nominata,
 cum omnibus iuribus & pertinentijs, pertinuisse & pertine-
 re debere iure directi ac vtillis Dominij, ad Regem ac Re-
 gnum Daciæ: ipsumq; inducendum fore & induci debere in
 possessionem Ducatus suprascripti, & terrarum cum suis per-
 tinentijs, vt supra, prænaratarum: & dictis Henrico, Adol-
 pho, & Gerhardo, Comitibus præfatis, in & super dicto Du-
 catu & terris suis cum pertinentijs, vt supra, nullum ius ra-
 tione Feudi competisse, & adhuc competere. Et ita per hanc
 nostram arbitralem sententiam, secundum allegata & pro-
 bata, in his scriptis definimus & arbitramur pro iure, dictis
 partibus super alijs hinc inde petitis ex causis animum no-
 strum mouentibus, vtrique parti actionem reseruantes. In
 quorum omnium & singulorum præscriptorum fidem, præ-
 sentes nostras literas fieri fecimus, sigillisq; nostræ Maiesta-
 ris appensione muniri. Data, lecta, & exhibita est præsens
 sententia & arbitrium Budæ Anno 1624. 28. Iunij. Qua
 sententia promulgata Rex Ericus postea pietatis ac
 deuotionis studio in Terram Sanctam iter suscepit, &c.
 Comes Hinricus vna dierum existens in Monasterio Bordef-
 holm, fuerat ipsi relatum de quadam voce Angelica, quæ ibi-
 dem inter psallentes in choro sæpius ab aliquibus admodum
 dulciter audiebatur, quam vocem vt etiam audire posset, in-
 genti desiderio se ad Ecclesiam duci curauit, & vouit, si Deus
 sibi cælestem ac Angelicam hanc vocem audire permiserit,
 quod tunc dona sua Monasterio in sui & Parentum suorum
 memoriam donare ac elargiri vellet. Et cum vocem hanc au-
 dierat, reddidit vota sua, Iudicium Villæ in Loop pro per-
 petua sua & parentum suorum memoria, omni anno singu-
 lariter cum Vigiljs & Missis solenniter peragenda, memo-
 rato Monasterio tradidit ac cõcessit ad vsu. Dictusq; Henri-
 cus post plurima sua bona opera, non solum Patriæ & lucrî
 tem-

temporalis sed spiritualium personarum Athleta fortis circa Annum Domini 1421. (alij 27.) obiit in pace & sepultus est in Itzehoe sepulchro Parentum suorum. Hæc Continuator Helmoldi.

Anno 1406. edificata fuit à Rege Erico arx in Suantzen Königsborch, hoc est, arx Regia nominata; sed & aliam non longe à villa VVelspang arcem struxit; & Tertiã ad fluuiũ Treia ex latere Ducatus. Arcibus hisce exedificatis, Exercitum collegit, & castra in Iurgensburg posuit. Noctu autem Holsati Equites Sliam, vbi minima erat fluminis altitudo, vado transeunt & impetu in Danos facto, omnes ad vnum cadunt, & vna cum nauibus spoliant: Paulo post arcem Wellspang demoliuntur & solo equant. Item arcem Fresenburgum, arcem Königsbergum dereliquerunt. Holsati etiam eo tempore arcem Tunderensem recuperarunt.

Anno 1422. Fimbria à Danis vastata fuit, multis interfectis, & Virginibus Stupratis, & plurimis in Daniam abductis Henricus Dux Slesuici arcem Dorningam comiteatu subleuat, qua ab Erico Rege obsessa erat.

Circa idem tempus Ericus Rex Daciæ, qui longo tempore fuit inimicus Holsatiæ, circa predictum tempus colligi fecit Exercitum, ad destruendam terram Altzen, sicut Fimbriã, & Capitaneum constituit, dictum Iyven Brusken magnam Tyrannum. Et quando applicare volebant terram, dictus Iyven subito expirauit, & ventus validus naues hincinde disperfit. Et sepius Dani congregati fuerant ad hanc terram desolandam, sed semper Dominus Deus pugnavit pro eis. Nam inhabitantes terram Altzen, vouerunt omni anno ad Sanctum Cruorem in Wilsnack munera sua mittere, semelq; eò transmiserunt Calicem vnum pendentem sexginta marcis, ibidemq; in terra sua erexerunt vnam Capellam in honorem Sacrosancti Corporis Christi & Sanguinis Christi: ad cuius cultum peragendum quilibet in terra illa omni anno sua dona ac munera liberaliter conferebat. Hæc Continuator Helmoldi.

Anno

Anno 1423. Episcopus Henricus vendidit Pradium Satropholm 1500. marcis Lubecensibus Henrico ab Alefeld, vt ex literis super ea emptione confectis, qua Suavestedy sunt, colligitur. Anno 1423. Ea fuit hyemis asperitas & frigus, vt mercatores mari gelu indurato & concreto equitarent in glacie Lubeca in Borussiam vsque.

Anno 1425. Petrus Archiepiscopus Londensis, Suetia Primas cum fratribus suis, & Domino VViburgensi, Lagone Burglanensi, Petro Iohanne Roskildensi, Namane Ottonensi, Christierno Ripensi, Vlrico Arhusiensi, ex parte Henrici Slesuicensis Hermanno Denen Canonico, & Vicario Iohanne Sello innouat & corrigit articulos quamplurimos, qui ante id tempus à suo pradecessore erant statuti & approbati in Concilio Helsinburgi. Anno 1426. Holsati Fimbriam receperunt.

Anno 1426. Ericus Rex Danorum obsedit castrum Gottorp: & ciuitatem Slesuicensem. Quod ciuitates Hansiaticæ omnes agrè ferentes, congregatione facta die vna & hora Regi per literas mandant de pace facienda. Quibus lectis omnes qui castrum obsederant, vallo quod fecerat, relicto, obsidionem soluerunt.

Anno 1427. Henricus vam See contulit Thesaurariam euidam Canonico Nicolao. Idem pecuniolam aliquam dedit pro memoria sua in Hackstede viginti nimirum marcas.

Anno 1428. VVilhelmus Dux ope & presidio Holsatorum vicit oppidum Apenrade & castrum

Burlund cæ-
pit.

* * *

CA-

CAPVT XXII.

Christopherus Tertius Bauarus & Palatinus Rheni, Iohannis Filius, Ruberti Imperatoris N. Erici Regis de Sophia Sororius, Rex Daniae 93. Anno C. 1439. Norvvegiae Anno 1442. & Suecia Anno 1441. à multis annis collectos Thefauros ex Suecia in Daniam exportaturus, tempestate exorta in mari amisit, in ipso belli apparatu contra Lubecenses, obiit absque liberis & heredibus Helsingburgi. Anno C. 1440 Roschildæ sepultus.

*Vulgus iners docuit Niclaus cognomine Vulfus
Postea tecta parem non habuere sacra.
Largitur templis & egenis plurima dona
Ut pius inde habeat, quo sua damna leuet.*

ANno 1429. Nicolaus Wulfius Episcop. Slesuicensis exortus est. Rendesburgi natus. Patrem habuit Hennikonem Wulfium, & Matrem Gretham ex ciuium ordine procreatos. Dominica Quasimodogeniti Romæ consecratus fuit, sedente Martino Pontifice Maximo. In profesto Corporis Christi in oppidum *Slesuicum* introductus, ab Illustrissimis Principibus Adolpho & Gerhardo magnificè & splendidè receptus fuit. Episcopatu quadraginta quinque annos præfuit. Quibus elapsis, successori suo Helrico cessit, postq; illam cessionem ac resignationem annos adhuc septem superstes vixit. Nicolaus, etsi parentibus tenuioris sortis ac fortunæ natus esset, nihilominus tamē de Ecclesia *Slesuicensi* optimè meritus est, vt quam ipse insigniter locupletauit & auxit. Episcopus autem per liberam
resigna-

resignationem Henrici vā See factus est. Anno 1430 Episcopatum Slesuicensem ab Hēningo Mein-
 ſtorpio, cui is à Ducibus Slesuicensibus pignori op-
 positus erat, redemit nongentis octoginta marcis
 Lubecensibus: (vide de hac re quæ folio 65. in libro Sua-
 uestadiano reperiuntur) ipse quoq; quamplurimos co-
 lonos & emphyteutas emit, & Episcopatui adiunxit.
 Ecclesiæ bona & possessiones acerrimè defendit, &
 pro priuilegijs Ecclesiæ apud Reges Daniæ, & Duces
 Slesuicenses, tanquam pro aris ac focis strenuè pu-
 gnauit, eorumq; patrocinium suscepit. Mille marcas
 Viuens legauit & distribuit. 300. Lectori Theologiæ
 Ecclesiæ Hadersleuiensis: Centum Lectoribus Euan-
 geliorum & Epistolarum eiusdem Ecclesiæ: Centum
 Scholasticis ad panes, qui Summæ Missæ interfunt:
 Centum marcas panibus Canonicorum: Centū Hospi-
 tali Beata Gertrudis Hadersleuiæ: Centum panibus Vi-
 cariorum Slesuici: Centum Iuuenibus, qui in ambitu
 templi canerent Psalmum Dauidis, cuius initium est:
De profundis: Centum Marcas Pauperibus Slesuicen-
 sibus: Triginta Balneis Pauperum: Centum Hospita-
 li vel Xenodochio Pauperum *Ekerenuorde*, quod Ni-
 colaus Episcopus fundauit, & postquam conflagra-
 set, denuò à fundamentis erexit, noua domo extru-
 cta: quinquaginta insuper Marcas legauit ad celebra-
 tionem *Festi Diui Ansvveri*, cuius vitam supra descripsi-
 mus. Lecturam præterea Slesuicensem fundauit Ni-
 colaus, vt ex literis super ea re confectis colligitur:
 Curiam quoque Episcopalem magnificentissimam &
 splendidissimam Slesuici ædificauit, quæ ad Exitum
 quoq; perducta fuit, vt ex inscriptione constat. Quin
 & *Hadersleuij* curiam ædificauit Episcopalem & Xe-
 nodochia *Rendesburgi* & *Ekerenuorda*, vt Paulo ante no-
 tauimus. Anno 1434 Nicolaus permutat bona & rus

in *Ramstede*, possessionibus in *Popholdt*, & alijs colonis cum Duce *Adolpho*. *Nicolaus* quoque *Episcopus* anno 1469. dedit ex Bulla Pontificis quibusdam attentè & accuratè legentibus, Primam, Tertiam, Sextam & Nonam debitè & orantibus pro qualibet hora eiusmodi, centum dies Indulgentiarum. Vnde colligitur, Pontificem detestatum esse modum horas recitandi cursoriè & sine deuotione & attentione. Frater quoque *Nicolai* *Episcopi*, non minus liberalem ac muniticum erga Ecclesiam & pauperes se præstitit atque exhibuit, donaque multa largitus est *Xenodochio Slesuicensi*: de quibus extant literæ in archiuis pauperum: quorum summa hic inferenda, & in quos usus conuersa sint, explicandum. *Conradus* *Conradi* dedit 500. marcas Choralibus, & 50. marcas fratris sui filio *Timmoni* *Cordes*, & filio sororis suæ *Teden* *Gripes*: Hic *Nicolaus* *Episcopus* interfuit quoque Inaugurationi & Vnctioni Regis *Christophori*, quæ *Ripis* facta est, Anno 1443. die Circumcisionis: vt ex literis sequentibus, quarum exemplum subijcimus, colligitur.

In nomine Domini Amen. Anno à natiuitate Domini, Millesimo, quadringentesimo, quadragesimo tertio, indictione Secunda, ipso die Circumcisionis Domini, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac Domini Nostri, Domini Felicis Papæ, Quinti, anno eius tertio, in nostrorum Notariorum Publicorum, testiumque infra scriptorum præsentia personaliter constitutus, Reuendus in Christo Pater & Dominus, Dominus *Nicolaus* *Episcopus* *Slesuicensis* nos Notarios tempore, quoad statim in Choro Ecclesiæ *Ripensis* per Reuerendissimum in Christo Patrem & Dominum Dominum *Iohannem* *Archiepiscopo-*

piscopum Lundensem & Episcopos Prouinciæ Lundensis ibidem congregatos inungi & coronari deberet, Serenissimus Princeps & Dominus, Dominus Christophorus, Daciæ, Suediæ, & Norvvegiæ, &c. Rex, ac Bauariæ Dux, Comesque Palatinus Rheni, instanter requisivit, vt super Iuramento per dictum Dominum Christophorum Regem statim eo tempore præstando, ad cautelam futurorum, sibi vnum vel plura conficeremus vel conficere faceremus publicum vel publica instrumentum vel instrumenta. Paulo post descendit dictus Dominus Iohannes Archiepiscopus, cum suis suffraganeis præsentibus, in Archiuario Ecclesiæ Ripensis, in qua dicta deposito facta extitit, & eundem Dominum Christophorum in Archiregem Regni Daniæ consecrauit & inunxit, eodem Rege in Cathedra Regali in ostio occidentali eiusdem Chori præparata, regaliq; Corona ornato, Dalmatica ac Choralis Cappa induto, ac Magnificis Principibus ac Dominis, Wilhelmo Brunsvicensi, Adolpho Slesuicensi, Waltmaro Slesuicensi, ac Friderico Bauariæ Ducibus, aliisque officialibus ac militibus suis sibi solenniter assistantibus, accessit ad eum memoratus Reuerendissimus Dominus Iohannes Archiepiscopus, sui que suffraganei infra scripti sibi associati, omnes Pontificalibus solenniter induti. Idem Dominus Iohannes Archiepiscopus, quandam papiri cedulam iuramentum infra scripti tenoris in se continentem, prædicto Domino Christophoro Regi ad manus tradidit: qui Dominus Rex ad statim Iuramentum in cedula contentum præstitit, ipsam cedulam de verbo ad verbum legens. Qualeceta manum dextram ad librum, quem præfatus Dominus Archiepiscopus in manibus suis ante

Aa 2

dictum

dictum Regem apertum tenuit, manus suas præfatum iuramentum solenniter, vt apparuit, iurando posuit. Quo facto Chorus Te Deum Laudamus, alta & solenni voce intonauit. Tenor iuramenti cedulæ, de qua supra fit mentio, de verbo ad verbum sequitur, & est talis. *Christophorus profiteor & promitto coram Deo & Angelis eius, deinceps legem & Iustitiam, Pacemq; Sanctæ Ecclesiæ, populoq; mihi subiecto pro posse & nosse, facere & seruare, saluo condigno nude Dei respectu, sicut cum concilio fidelium meorum melius potero inuenire. Pontificibus quoq; Ecclesiarum Domini, condignum & Canonicum honorem exhibere, atque ea, quæ ab Imperatoribus & Regibus Ecclesijs collata & reddita sunt, inuiolabiliter obseruare. Abbatibus, Comitibus, & Vasallis meis congruum honorem secundum Concilium fidelium meorum præstare. Atque hæc omnia super hæc sacrosancta Euangelia tacta, me veraciter obseruaturum iuro. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsens publicum instrumentum, vt præmittitur, requisiti per me Iacobum Peternellen Notarium publicum infra scriptum, exinde confecimus. Datum & actum, anno, die, hora, locis, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem Honorabilibus Dominis, Ludero Lundt Canonico Slesuicensi: & Ottone Dracken Canonico Hadersleuensi, ad præmissa rogati & requisiti, ac Reuerendissimis ac Reuerendis in Christo patribus ac Dominis, Domino Iohanne Archiepiscopo prædicto, ac Christierno, Ripensis, Arusiensis, Ottoniensis, Weiburgensis, Burglanensis Ecclesiarum Episcopis ac dictis Principibus, Prælatibus, militibus, alijsque plurimis ad hunc tamen actum non requisitis. Subscripserunt Notarij duo Iacobus Peternelle Lubecensis, & Theodoricus Hastede Clericus Werden-*

Anno

Anno 1431. Adolphus & Gerhardus Urbem Flensburgen-
sem ceperunt Vespera Palmarum: arcem autem die Aegidij
expugnarunt. Anno 1435. Adolphus Dux Slesuici & Comes
Holsatiae & Stormariae, &c. Priuilegia Canoniorum con-
firmant. Anno 1436. Mare rursus inundauit oras illas Fri-
sonicas exundatione maxima quae die omnium Sanctorum
extitit. In Tentembulla 280. homines in vndis perierunt.
Consul Tonningensis Authe Detleff vir admodum pius ac de-
uotus, dum mulierem in aquis natantem extrahere conatur,
& in vas vel vannum maximum sese immisisset, impetu a-
quarum in mare abripitur, & inter natandum manibus in
caelum erectis omnibus valedicit. Tandem singulari ac admi-
rando Diuini Numini auxilio, maxima ac turbulenta tem-
pestate, fluctibus ac vndis saevi ac procellosi maris diu iactatus
ac agitatus, in Insula Dithmarsiae Busen tandem defertur sal-
uusq; ac incolumis euadit, & multis post annis superstes fuit.

Anno 1440. Dominica post Pascha, Homagium praestitit
Adolphus Dux Slesuicensis & Comes Holsatiae Christophero
Regi Daniae, cum Ducatum Slesuicensem ab eo in feudum re-
ciperet. Christophorus omnia, quae ad Ducatum pertinebant,
& à Regina Margareta olim ipsi & fratribus adempta & a-
uulsa erant, restituit, vt vsque ad Pontem Koldingensem Du-
catui imperaret. Dux autem Adolphus vt erga egenos & pau-
peres se liberalem ac beneficum ostenderet, emit Villam Ra-
uenholt, eamque legauit ac donauit pauperibus in Xenodo-
chio Spiritus sancti degentibus Anno C. 1448.

Anno 1441. Concilium Basiliense imperat & concedit in-
dulgentias omnibus, qui structurae Slesuicensi subuenirent,
quod Templum Diui Petri conflagrasset, igne fortuito
funditus quoad tectum, ita vt muri ruinam minarentur &
collaberentur. Anno 1447. Tota penitus Ciuitas Slesuicen-
sis conflagrauit.

Anno 1450. Absolutum fuit & completum latus australe
Templi Slesuicensis. Nam etsi ante id tempus, Templum in

formam Crucis edificatum fuit, tamen latus vtrumq; non habuit, sed fuit vnus tantummodo transitus vel testudo, vbi nunc tres sunt. Et hæc vera esse, indicio sunt fenestræ, quæ adhuc conspiciuntur ad Aquilonem, non longè ab Organo vetusto iam destructo, & in plaga Australi adhuc reliquæ extant: vnde colligitur, fenestras etiam ibi affixas fuisse: Summa Templum initio eiusmodi fuit, quale id est, quod Kotzenbullæ & Lusappel extat, hoc est, in formam Crucis extractum, ita & templum Corbeïense forma Crucis edificatum est. Hinc constat, ante annos 140. plus minus, latus illud quod Austrum spectat, absolutum fuisse. Anno 1450. Dominus Siuerdus Seestede interemit Nicolaum Schinkel & alium quendam, cuius nomen oblitteratum est in Templo, capella vulgò dicto. Cuius cædis expiandæ ac luendæ causa 400. marcarum prouentus annuos legauit & contulit, ad celebrandam Diuæ Virginis Mariæ memoriam: sacerdotes qui prouentibus illis fruebantur, qui quotidie preces sacras recitarent, & cantilenas psalmosq; canerent Mariani dicti fuerunt: adhuc iuuenis memini, me horis matutinis illos cantantes audiuisse. Anno 1455 Calixtus Papa mandauit, vt campana meridie pulsarentur, vt ijs homines excitarentur ad precandum & orandum contra Turcam. Dux Adolphus vt erga egenos se liberalem ac beneficium ostenderet, emit Villam Rauenholtum, eamque legauit & donauit pauperibus in Xenodochio sancti Spiritus degentibus Anno 1448.

FINIS LIBRI SECVNDI.

HISTO.